

Møte tirsdag den 19. april kl. 14.08

President: Geir - Ketil Hansen

Dagsorden (nr. 28):

1. Innstilling fra kommunalkomiteen om lov om endringer i plan- og bygningsloven (utbyggingsavtaler) (Innst. O. nr. 73 (2004-2005), jf. Ot.prp. nr. 22 (2004-2005))
2. Innstilling fra kommunalkomiteen om lov om endringer i utlendingsloven m.m. (styringsforhold på utlendingsfeltet) (Innst. O. nr. 68 (2004-2005), jf. Ot.prp. nr. 31 (2004-2005))
3. Innstilling fra kommunalkomiteen om lov om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. (diskrimineringsloven) (Innst. O. nr. 69 (2004-2005), jf. Ot.prp. nr. 33 (2004-2005))
4. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om lov om utdanningsstøtte (Innst. O. nr. 75 (2004-2005), jf. Ot.prp. nr. 48 (2004-2005))
5. Referat

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Odelstingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Heidi Grande Røys. – Andre forslag foreligger ikke, og Heidi Grande Røys anses enstemmig valgt som settepresident for Odelstingets møte i dag.

Statsråd Erna Solberg overbrakte 3 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Sak nr. 1

Innstilling fra kommunalkomiteen om lov om endringer i plan- og bygningsloven (utbyggingsavtaler) (Innst. O. nr. 73 (2004-2005), jf. Ot.prp. nr. 22 (2004-2005))

Presidenten: Etter ønske fra kommunalkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 10 minutter til Fremskrittspartiet, 5 minutter til hver av de øvrige grupper og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til tre replikker med svar etter innlegg av hovedtalerne fra hver gruppe og fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil presidenten foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Torbjørn Andersen (FrP) [14:10:06] (ordfører for saken): På bakgrunn av at man har sett en stadig økende – og ny – bruk av utbyggingsavtaler, foreslår Kommunal-

og regionaldepartementet i Ot.prp. nr. 22 for 2004-2005 å lovregulere bruken av slike avtaler i plan- og bygningsloven. I dag er ikke utbyggingsavtaler direkte regulert gjennom lovgivning.

De mest tungtveiende argumentene for å foreta en slik lovregulering er at man ønsker å forhindre større kostnadsoverveltninger på boligkjøper samt sikre en nødvendig grad av forutsigbarhet for utbyggere og kommunene.

Alle partiene i komiteen er enige om at det er behov for å stramme vesentlig inn på kommunenes bruk av utbyggingsavtaler, da i hovedsak avgrenset til tiltak som går under betegnelsen sosial infrastruktur. Utbyggingsavtaler har vært i bruk i mange år, og er mest aktuelt i pressområder med stor tilflytting og med høye tomte- og boligpriser.

Med en utbyggingsavtale menes vanligvis en avtale som inngås mellom en kommune og grunneier eller utbygger, og som gjelder vilkår og forhold vedrørende utbygging av et tomteområde til boligformål, og hva utbygger må forplikte seg til å gjøre i forbindelse med tillatelse til utbygging.

Det mest vanlige innholdet i en utbyggingsavtale har hittil vært at utbygger eller grunneier forplikter seg til å opparbeide og/eller finansiere den nødvendige tekniske infrastruktur som vei, vann og avløp.

Den tradisjonelle bruken av utbyggingsavtaler, som altså oftest har gått ut på at utbygger eller grunneier har måttet besørge vei, vann og avløp, sykkel- og gangstier osv., har vært akseptert og lite omtvistet, og slike avtaler har vært brukt i over 30 år i enkelte kommuner allerede.

I de senere årene har man imidlertid sett at bruken av utbyggingsavtaler har tatt en ny retning, ved at utbygger i stadig økende grad også har måttet påta seg å besørge eller delfinansiere såkalt sosial infrastruktur som skoler, barnehager og sykehjem i enkelte kommuner.

Det er derfor denne nye retningen som bruken av utbyggingsavtaler har tatt i forbindelse med krav om at utbygger besørger også sosial infrastruktur, som i all hovedsak har vært direkte medvirkende til økt debatt, og som har presset fram et behov for å vurdere lovregulering av utbyggingsavtaler.

Komiteen viser til at spesielt presskommuner, med stor tilflytting og en rask økning i innbyggertallet, ofte blir stilt overfor et betydelig finansieringskrav på grunn av den storstilte utbyggingen av skoler, barnehager, sykehjem, veier, vann- og avløpsnett osv. som en rask befolkningsvekst medfører. En slik rask utbyggingstakt kan skape store finansieringsutfordringer og bidra til et betydelig press på kommuneøkonomien. Utbyggingsavtaler blir derfor ofte brukt for å avlaste presskommunenes egenfinansieringsbehov i forbindelse med utbygging av enten teknisk eller sosial infrastruktur som kommunen ellers ikke har direkte lovhjemmel til å kreve gjennomført eller finansiert av utbygger eller grunneier ved utbyggingsprosjekter.

I innstillingen er en enstemmig komite av den oppfatning at kommunenes finansieringskostnader relatert til sosial infrastruktur fortrinnsvis skal finansieres av kommunens egne inntekter og ikke av utbygger eller grunneier, og altså dermed til sist boligkjøper.

Her er det viktig å presisere at utbygger eller grunneier som oftest vil måtte velte økte kostnader til utbygging av sosial infrastruktur, som f.eks. det å bygge en ny skole, over på den enkelte boligkjøper. Dette kan fordyre en bolig med f.eks. 100 000 kr – men også mer eller mindre enn dette beløpet, selvsagt.

I departementets forslag til lovregulering er det imidlertid ikke satt noe absolutt forbud mot at sosial infrastruktur kan inngå i utbyggingsavtaler. Departementet har altså ikke sett det som hensiktsmessig å foreslå et absolutt lovforbud mot sosial infrastruktur i utbyggingsavtaler, og departementet har derfor utformet lovforslaget slik at det under visse forutsetninger også skal kunne stilles krav om at sosial infrastruktur kan inngå i en utbyggingsavtale.

Komiteens flertall, bestående av Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, SV og Senterpartiet, er imidlertid ganske uenig med departementet på dette området, og disse partiene skriver følgende i sine merknader på side 2 i innstillingen:

«Flertallet vil derfor legge til grunn at det settes et klart skille mellom sosial infrastruktur og teknisk infrastruktur i lovreguleringen vedrørende utbyggingsavtaler. Formålet med et slikt skille er at det som kan defineres som sosial infrastruktur ikke skal være tillatt finansiert i en utbyggingsavtale.»

Dette flertallet forutsetter videre at om det eventuelt oppstår tvil om hva som kan regnes som henholdsvis teknisk infrastruktur og sosial infrastruktur, kan dette avklares nærmere gjennom forskrift.

Videre står det på side 4 i innstillingen:

«Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet, støtter Planlovutvalgets forslag om å avgrense bruken av utbyggingsavtaler til kun å omfatte tiltak som kan defineres som teknisk infrastruktur. Dette vil skape klare rammer for innholdet i utbyggingsavtaler og bidra til forutsigbarhet for utbygger samt forhindre store kostnadsoverføringer til boligkjøper.»

Videre står det:

«Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, ønsker å fjerne muligheten for utbygger og kommune til å inngå avtale om at utbygger skal kunne forskuttere eller yte annet bidrag til sosial infrastruktur.»

Klarere enn dette kan det neppe sies. Stortingsflertallet uttaler krystallklart at man vil ha et absolutt forbud mot at utbygger eller grunneier gjennom utbyggingsavtaler skal måtte besørge eller finansiere sosial infrastruktur som skoler eller barnehager for kommunene.

Bakgrunnen for komiteflertallets behov for å presisere ønsket om et slikt klart forbud mot sosial infrastruktur i utbyggingsavtaler, er at dette flertallet vurderer det framlagte lovforslaget fra departementet som for uklart, og at departementets forslag åpner for en for stor grad av skjønnsutøvelse fra kommunens side når det gjelder hva som er nødvendig å kreve av sosial infrastruktur gjennom utbyggingsavtale, for å gi tillatelse til utbygging.

Både Planlovutvalget og Bygningslovutvalget har vurdert behovet for lovregulering av utbyggingsavtaler.

Planlovutvalget foreslår i NOU 2003:14 å begrense bruken av utbyggingsavtaler til kun å omfatte teknisk infrastruktur der kommunen har direkte lovhjemmel til å stille vilkår.

Bygningslovutvalget foreslår også betydelige innstramminger i bruken av utbyggingsavtaler i NOU 2003:24, men vil i motsetning til Planlovutvalget ikke avgrense bruken til typer av tiltak.

Jeg vil også nevne at flere av høringsinstansene har til dels sterkt motstridende synspunkter på hva en utbyggingsavtale bør kunne omfatte. Fra kommunenes side er det f.eks. ikke noen stor forståelse for en streng lovregulering, mens det fra utbyggerens side, grunneiersiden og boligkjøperens ulike interessevaretagere, som f.eks. Forbrukerrådet, er blitt tatt til orde for en meget streng lovregulering på dette feltet.

Konklusjonen er altså at et klart flertall bestående av Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, SV og Senterpartiet ønsker et klart skille mellom sosial og teknisk infrastruktur, og at det utformes en lovregulering som setter et tydelig forbud mot at sosial infrastruktur kan inngå som en del av kommunenes krav til innhold i utbyggingsavtaler.

Til slutt må jeg få si at sakens paradoks er at flertallets ønske om å forby mulighetene for å avtale sosial infrastruktur i utbyggingsavtaler ikke har framkommet direkte av lovforslaget slik det nå foreligger i innstillingen. Dette skyldes en noe underlig manøvrering av SV, som jeg mener må bære ansvaret for at det ikke synes å være flertall for noe klart forbud i lovs form mot sosial infrastruktur i utbyggingsavtaler. SV sier én ting i merknadene sine, men gjør faktisk det stikk motsatte når de støtter Regjeringens lovforslag, som jo åpner for sosial infrastruktur i utbyggingsavtaler. Dette virker unektelig noe underlig.

Som saksordfører vil jeg oppfordre SV til under voteringen å sørge for at forslaget fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet til § 64 b, Avtalens innhold, tredje til femte ledd, eventuelt tredje og fjerde ledd, blir vedtatt.

Til slutt må jeg bare få be om noen sekunder ekstra for å rette en feil i innstillingen på side 16 andre spalte nederst. Ved en inkurie er ordet «ikke» utelatt i teksten til § 64 e i lovvedtaket. Den riktige ordlyden framgår for øvrig av flertallets forslag til § 64 e, som er fremmet på sidene 13 og 14 i innstillingen. § 64 e skal lyde slik:

«Departementet kan gi ytterligere regler om krav til avtaleinngåelse, typer av tiltak som kan omfattes, herunder at nærmere angitte tiltak ikke kan inngå i avtale, og hvordan avtalevilkårene skal gjennomføres.»

For øvrig vil jeg ta opp Fremskrittspartiets forslag i innstillingen.

Presidenten: Representanten Torbjørn Andersen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Signe Øye (A) [14:21:08]: Det er i dag svært uvanlig med utbyggingsavtaler hvor utbyggere blir pålagt å betale hele eller deler av den sosiale infrastrukturen. Dette

gjelder selv i sentrale strøk og i pressområder. Så når Regjeringen foreslår at sosial infrastruktur skal inngå i en utbyggingsavtale, er det noe nytt. Når Arbeiderpartiet sammen med Fremskrittspartiet og Senterpartiet går imot at barnehager, skoler m.m. skal kunne inngå i en utbyggingsavtale, betyr det ikke at man reverserer en utvikling som allerede har funnet sted, men at man ønsker å sette en stopper for en uheldig utvikling som er i sin spede begynnelse.

Når vi vil innføre en lovgivning som setter en stopper for at man skal kunne pålegge utbyggere å dekke kostnader til sosial infrastruktur, betyr det ikke at man gir utbyggerne en gavepakke eller økonomisk merverdi i forhold til dagens situasjon. Nei, det betyr at vi ønsker å lovfeste det som i all hovedsak er dagens praksis.

Vi må huske på at det regimet vi etablerer på denne sektoren, må stå seg over tid, i høykonjunktur og i lavkonjunktur. Regjeringen ville neppe ha funnet på å foreslå det den nå gjør, i 1993, for da ville neppe boligbyggingen kommet i gang igjen etter fem år med lavkonjunktur.

Men det er i hovedsak de prinsipielle sidene av saken som gjør at Arbeiderpartiet er imot at sosial infrastruktur skal kunne tas inn i en utbyggingsavtale. Vi mener det er viktig å fastholde at en del kostnader faktisk er ment å skulle dekkes av den skatten vi betaler. Skoler og barnehager er et godt eksempel på det. Økt bruk av utbyggingsavtaler som inkluderer sosial infrastruktur, kan også ses som et uttrykk for at det ikke lønner seg for kommunene å få nye innbyggere. Jeg mener at vi her står overfor et strukturelt økonomisk problem for kommunene som burde løses på helt andre måter enn gjennom utbyggingsavtaler. Når Terje Søviknes får kjeft for å lage innvanderregnskap, bør andre avstå fra å lage innbyggerregnskap.

Nesten samtlige høringsinstanser mente at grunnen til at utbyggingsavtaler tas i bruk i større grad, er at kommunene sliter med dårlig økonomi.

Arbeiderpartiet mener at utfordringene som kommunene i pressområdene står overfor, kan løses på bedre måter enn ved å skyve regningen for sosial infrastruktur over på boligkjøperne. I forbindelse med behandlingen av boligmeldingen foreslo Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV et tilskudd til områdeutvikling for å oppfordre til helhetlig planlegging og kompensere for investeringskostnader. Arbeiderpartiet foreslo også en tilskuddsordning pr. bolig til kommuner som bygger boliger utover et visst minstenivå. Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet foreslo i tillegg å etablere en låneordning gjennom Husbanken hvor kommunene kan få rente- og avdragsuttsettelse på lån til tomte kjøp. Dette er ordninger som ville gjøre kommunene i stand til å bygge boliger i takt med økningen i antall innbyggere.

Hva SV mener i denne saken, er ganske uklart og vanskelig å lese av innstillingen. Om dette blir noe klarere etter debatten, er bare å håpe. Jeg håper også at SV følger opp det som står i merknadene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, SV og Senterpartiet, om at sosial infrastruktur ikke skal inngå i en utbyggingsavtale.

Hans Kristian Hogsnes (H) [14:25:29]: Utgangspunktet for denne saken er det faktum at en del kommuner har et så stort utbyggingspress at de finner det vanskelig å ta imot nye innbyggere. Årsaken til det er de store finansieringskrav en rask befolkningsvekst stiller til utbygging og drift av barnehager, skoler, omsorgsboliger og bo- og behandlingssentre, foruten infrastruktur som vei, vann og avløp. En stram kommuneøkonomi har sammen med behovet for balanse i budsjettene vært en viktig del av rammebetingelsene, samtidig som mange kommuner ikke ønsker å øke lånebyrden ytterligere som følge av stor innflytting.

Denne vekstproblematikken er først og fremst et fenomen blant presskommuner her på Østlandet, men er nå et tema for stadig flere kommuner over hele landet. Dette er mye av bakteppet for at utbyggingsavtaler er blitt stadig mer brukt som finansieringskilde ved utbygging av tomtområder. Utviklingen hittil har vist at utbyggingsavtaler er mest aktuelt i pressområder med høye bolig- og tomtepriser. Avtalene her er et instrument som har vært tatt i bruk for å avklare forhold mellom kommuner, utbyggere og grunneiere som ikke er regulert i lov eller vedtatte kommunale planer.

Det er frykten for en mangel på balanse i avtalevilkårene som har skapt mye av diskusjonen de siste årene. Mange har ment at avtalene har vært brukt som middel til å finansiere kommunale investeringer kommunen ellers ikke ville hatt hjemmel til å kreve gjennomført eller finansiert av utbygger. Noen uheldige avtaler kan nok ha forekommet, men undersøkelser viser at omfanget av denne typen vilkår hittil har vært svært beskjedent.

I lys av et voksende omfang av avtaleformen har Kommunal- og regionaldepartementet funnet det riktig å lovregulere bruken. Gjennom en klargjøring i loven kan vi bidra til at grensen mellom akseptable og uakseptable avtalevilkår blir tydeligere, slik at byggekostnadene blir mer forutsigbare. Begrunnelsen for å lovregulere bruken av utbyggingsavtaler er å forhindre en kostnadsovervelting på boligkjøper. Det vil sikre forutsigbarheten både for utbyggere og kommunene.

Min erfaring med utbyggingsavtaler, som tidligere ordfører i Tønsberg kommune, har vært svært positiv. Det er skapt et bedre samarbeid mellom kommunen og utbyggere, som alle parter har dratt fordel av. Tilretteleggingen er blitt bedre og forutsigbarheten større. For lokalsamfunnet har dette gitt sikkerhet for kvalitet og tempo i utbyggingen. For innbyggerne har resultatet vært flere boliger til lavere kostnader. Fra kommunenes side er den største fordelen med utbyggingsavtaler at de bidrar til å sikre at planer blir gjennomført. Kommunale planer alene gir ingen sikkerhet for gjennomføring.

Det påfallende ved mine lokale erfaringer er for øvrig at noen av de partier – og da tenker jeg spesielt på Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti – som i den saken vi behandler i dag, er svært opptatt av å legge nye begrensninger på mulighetene og det lokale selvstyret, lokalt har vært pådrivere for å legge flest mulig elementer inn i utbyggingsavtalene, som f.eks. både skoler, barneha-

ger og omsorgsboliger, og de har ikke vært så opptatt av at det skulle være snakk om en forskuttering.

Ulempen ved utbyggingsavtaler kan etter min mening være at kommunen samtidig får en mulighet til å utnytte sin ellers ordinære og legitime posisjon som planmyndighet. Kommunen kan presse en utbygger til å godta avtalevilkår som gjør at avtalens balanse forrykkes, og det kan f.eks. bidra til at prosjektets lønnsomhet kommer i fare. Det er videre uheldig dersom bruk av utbyggingsavtaler fører til at noen får utilsiktede kostnadsbelastninger, f.eks. ved at boligkjøperne belastes for kostnader som i prinsippet skal dekkes ved skatteinntekter. Det er også mye av forklaringen på at både kommunene og byggebransjen nå hilser velkommen Regjeringens forslag til lovregulering av bruken av utbyggingsavtaler.

Jeg synes nok at flertallet i kommunalkomiteen i sine merknader er litt uklare på hva de egentlig vil, samt på hva konsekvensene vil bli. Hvis vi regulerer dette for stramt og lite fleksibelt, vil det kun bidra til å redusere boligbyggingen. Det blir da mindre interessant for kommuner å inngå slike avtaler. De vil ikke ha råd til å gjennomføre alle kommunale tiltak på det tidspunktet utbyggerne ønsker å bygge ut, og både utbygger og boligkjøper må vente til kommunen selv kan prioritere akkurat den utbyggingen. Kommunen vil holde seg til rekkefølgebestemmelsene, og dermed begrenses mulighetene til å forsere boligbyggingen i de områder der behovet for nye boliger er størst, og der utbyggere står klare til å bygge gjennom å forskuttede infrastruktur. Det vil igjen bare resultere i enda dyrere boliger i pressområdene. Dessuten er det nesten umulig å trekke en hårfin grense mellom sosial og teknisk infrastruktur. Det vil kreve en nøyaktig oppregning av hvilke tiltak som blir ulovlige, og en slik lovteknikk bør vi helst forsøke å komme bort fra. Jeg hører med blant dem som har stor tro på det lokale selvstyret, også når det gjelder utbyggingsavtaler.

Jeg vil fremme de forslag som ligger i saken, forslag nr. 1 på vegne av Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, og forslag nr. 2 på vegne av Høyre og Kristelig Folkeparti.

Presidenten: Representanten Hans Kristian Hogsnes har tatt opp de forslagene han refererte til.

Heikki Holmås (SV) [14:31:00]: To utvalg har sett på hvordan bruken av utbyggingsavtaler skal begrenses og reguleres. Konklusjonene er forskjellige, men begge har konkludert med at det må lovregulering til, både for å sikre påvirkningsmulighet for tredjepart og for å sikre at kommunene ikke utnytter sin posisjon til å presse utbygger utover det som er rimelig.

Her på Stortinget har debatten stort sett dreid seg om hvordan vi skal begrense at utbygger tvinges til å finansiere oppgaver som det offentlige har ansvar for å løse, slik som skolebygging og drifting, sykehjemsbygging o.l. – kort sagt det som går under den litt upresise betegnelsen «sosial infrastruktur». Inntil i fjor var det faktisk enstemmighet i Stortinget om dette, men så hoppet Regjeringen av. Inntil i fjor var det altså sann at sosial infrastruktur

ikke skulle kunne avtales finansiert av utbygger. Det var bestillingen som et enstemmig storting gikk med til Regjeringen, men så hoppet altså Regjeringen av. Jeg antar at det var fordi de kom tilbake med denne loven som er blitt forelagt oss her på Stortinget. Loven er altså, slik jeg oppfatter det, et godt skritt i riktig retning, men overhodet ikke klar nok i intensjonene om å stoppe medfinansiering av sosial infrastruktur. Her vil jeg bare komme med et apropos. Det er altså slik at under Erna Solbergs skattelettopolitikk har Kommune-Norge fått større og større gjeld. Skatteletten til rike er blitt finansiert ved at folk har måttet betale ekstra egenandeler hvis de blir syke, de har måttet betale mer penger til skolefritidsordning, og de har fått reduksjon i arbeidsledighetsstrygd. Listen er altfor, altfor lang.

Det som er saken, er at Regjeringen ønsker en utvikling der man aksepterer mer skattelette og lavere skatter, men der man dytter mer og mer av ansvaret for finansiering av offentlige oppgaver og andre ting over på den enkelte. Dette har i det siste også vært trenden innenfor boligbyggingen. Vi skal ikke mange tiårene tilbake – slik også Torbjørn Andersen var inne på – før det var slik at tilrettelegging av teknisk infrastruktur også ble sett på som et kommunalt ansvar. Det har imidlertid blitt akseptert som en del av det utbygger skal ta ansvar for. Men den sosiale infrastrukturen har på en måte vært det stedet der flertallet har ønsket å sette det store skillet.

Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og SV er imot de åpninger som ligger i lovforslaget fra Regjeringen om at sosial infrastruktur skal kunne finansieres gjennom utbyggingsavtaler fra utbyggers side, men vi har vært uenige om hva slags modell vi skal velge for å få det til. En kan velge den positive modellen, som altså er Planlovutvalgets modell, som sier hva det er lov å ta inn i en slik type utbyggingsavtale, eller en kan velge den negative modellen, som flertallet, Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, SV og Senterpartiet, står sammen om, og som blir vedtatt her i dag, nemlig den som ramser opp hva det ikke er lov å få finansiert gjennom en utbyggingsavtale.

Den første modellen er den klart enkleste å håndtere. Det er den klart mest oversiktlige og tydelige – det gir jeg det komiteeflertallet som består av Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Arbeiderpartiet, rett i – men den er også den mest rigide. Både Byggenæringens Landsforbund og brevet fra statsråden av 18. april 2005 viser hvordan det kan ha negative konsekvenser. Jeg vil gjerne oppfordre flertallet til å kikke nærmere og gjerne én gang til på svaret på spørsmål nr. 4 fra SV om de negative konsekvensene ved forslaget. Det som samler et flertall i dag, er at lovteksten holdes åpen i tråd med det Regjeringen foreslår, men at vi gjennom å innføre strengere forskrifter enn det Regjeringen har lagt opp til, ramser opp det vi mener ikke skal være lov. Jeg vil lese direkte opp fra det som står i innstillingen på side 11 nederst i første kolonne, for det er det som er kjernepunktet:

«Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener grunneier/utbygger ikke skal kunne pålegges å finansiere offentlig eid eller drevet sosial

infrastruktur, så som skoler, barnehager og sykehjem m.m. Flertallet mener at Regjeringens forslag åpner for dette og at det derfor også gjennom forskrifter må fremgå at det ikke kan inngås avtale om bidrag eller forskuttering av denne type infrastruktur.»

Det er kjernen i denne saken, og det som det på en måte blir en oppgave for Regjeringen å sørge for å få gjennomført. Hvis de ikke klarer å gjøre det på en tilfredsstillende måte, er det helt åpenbart at vi er nødt til å få denne saken tilbake igjen på en egnet måte, slik at vi kan få dette igjennom, for det er et stortingsflertall som ønsker å stenge for krav om sosial infrastruktur.

Hvis jeg kan få ett sekund til på slutten, vil jeg videre si at dette er en utilgjengelig innstilling. Det skal jammen meg vi i SV ta hovedansvaret for at den er, men det er også andre her som kan være med på å dele litt av den skylden.

Anita Apelthun Sæle (KrF) [14:36:36]: Eg må sjølvsagt innrømme at dette ikkje er ei enkel sak. På den eine sida ynskjer Kristeleg Folkeparti avtalefridom og differensierte opplegg for korleis ei utbygging skal skje. I tillegg er det viktig at bustadutbygging ikkje vert hindra av manglande planar eller manglande pengar i Kommune-Noreg. At ting tar tid i teknisk etat, veit dei fleste av oss også.

På den andre sida er det vanskeleg å akseptera ei lov som kan påleggja utbyggjar store samfunnsmessige kostnader, kostnader som er eit kommunalt ansvar. Regjeringa har også prøvd å balansera desse omsyna. Lova er ikkje utvikla i eit tomt rom. Det har utvikla seg både sunn og usunn praksis rundt om i Noreg.

Eit fleirtal har klare merknader om at såkalla sosial infrastruktur ikkje skal vera ein del av utbyggingsavtalane. Det må ein ta til etterretning.

Det som undrar meg, er at fleirtalet i komiteen heller ikkje ser fordelane ved at utbyggjar kan forskottera slik infrastruktur. Det ville kunna løysa mange prosjekt til glede for alle partar. Eit fleirtal her i salen, regjeringspartia og SV, vil vedta ei slik forskotteringsmoglegheit, likevel noko avgrensa. Det er eg glad for.

Det som uroar meg i denne saka, må eg innrømme, er eventuell manglande balanse mellom avtalepartane. Eg har både personleg og på vegner av andre vore i forhandlingar med kommunar, og det har ikkje berre vore ei positiv oppleving. Den som har kjøpt ei tomt, laga eit prosjekt og sett i gang ein søknadsprosess, har renter og økonomi å forsvare. Kommunen kan ofte venta, noko som medfører ekstra store kostnader og effektivitetssvikt hos entreprenøren.

Regjeringa legg no sterke føringar ved å poengtera at utbyggjar ikkje kan påførast urimelege utgifter. At enkelte entreprenørar skal stå for skole- og sjukeheimsinvesteringar for heile kommunen, er naturlegvis urimeleg. Kommunens ansvar kan altså ikkje i sin heilskap overførast til private husbyggjarar og entreprenørar og slik gjera norske bustader endå dyrare eller fortenesta så lita at det ikkje blir bygt nok bustadar. Då vil eg gjerne presisera at det heller ikkje er regjeringspartia si meining at så skal skje.

Dette må også sjølvsagt gjelda reguleringsplanar, som ikkje er spesielt nemnde i denne debatten, men som i dag er eit kommunalt ansvar, og som i større og større grad vert utbyggingsfinansierte prosjekt, og det er etter dagens lovverk uklart kven som skal bera det økonomiske ansvaret. Det er etter mitt syn viktig at det vert mogleg å forskottera reguleringsplanar, elles stoppar veldig mykje opp.

At ein ikkje kan påleggja utbyggjar for eigen kostnad å regulera store tilleggsområde der utbyggjar ikkje eingong har økonomiske interesser, synest eg er viktig. Lover og forskrifter må ikkje vera slik at det freistar kommunar til å utnytta entreprenørar som er nøydde til å få ei løysing. At tiltak skal, slik det står no, stå i rimeleg forhold til utbyggingas art og omfang, er slik sett ei innstramming i forhold til gjeldande praksis. Eg ber om og har tillit til at statsråden i forskrifta som må utformast, vil sjå til at dette også vert klargjort. Entreprenørar må, som eit minimum, ha rett til å fordela kostnader for reguleringsplanar, slik ein har rett til i forhold til veg, vatn og kloakk.

– Så er eg faktisk litt spent på dei endelege stemmetala i denne saka, sjølv om SVs innlegg for så vidt klargjorde ein heil del.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp) [14:41:05] (leiar for komiteen): Kommunane har svært ulike utfordringar. Mens det er nokre som fælbyr tomter for å auka innbyggjartalet, er det andre som ikkje veit si arme råd verken korleis dei skal disponera areala sine på best mogleg måte, eller korleis dei skal føreta tilrettelegging av tomter til alle dei som ynskjer å flytta til kommunen.

Så kjem ei ekstra utfordring, sjølvsagt, i forhold til skule, barnehage, bydels- og grendefunksjonar. Samtidig med dette har ein over tid hatt ein pressa kommuneøkonomi og krav til effektivisering, som òg gjer at det er fleire kommunar som har måtta avvikla eller i alle fall redusera eigen teknisk fagkompetanse. Ein har då over tid sett at kommunar i pressområde, ikkje berre her på Austlandet, men òg på Nord-Jæren og i Bergensområdet og sikkert òg andre plassar, har utvikla ein praksis med utbyggingsavtalar med eit etter kvart omfattande innhald – kreative avtalar og høgst nødvendige avtalar for i det heile å få til utvikling av tomter og bustader, og der ein altså har kunna forhandla nye kostnader lagde over på utbyggjar og byggherre.

Når Senterpartiet i dag går inn for ei lovregulering, er det fordi vi meiner det er høgst nødvendig. Det står heile komiteen saman om. Samtidig er det òg med ei klår formeinung om at vi framleis skal stå på for at det skal vera samsvar mellom oppgåver og midlar i kommunesektoren, og for å få den opptrappingsplanen over fleire år vi meiner er nødvendig for å retta opp den økonomiske ubalansen.

Vi synest òg det kan vera aktuelt å ta opp igjen dei forslaga som vart nedstemde då vi behandla bustadmeldinga, både det som gjeld tilskott til området utvikling, og det som gjeld låneordninga gjennom Husbanken til rente- og avdragsutsetjing ved tomtekjøp for kommunane.

Så til lovreguleringa. Det som er hovudspørsmålet, er: Skal ein leggja Planlovutvalet sitt forslag til grunn, eit ty-

deleg lovverk som set grenser mellom teknisk infrastruktur og sosial infrastruktur, og med utdypande forskrifter, eller skal ein leggja Bygningslovutvalet sitt forslag til grunn? Frå vår side er vi veldig fornøgdde når det her så gjennomgåande er eit klårt og breitt fleirtal i komiteen som legg Planlovutvalet sitt forslag i botnen. Vi trur det er det ryddigaste å halda seg til, både for kommunane og for utbyggjarane. Seinast i går var det ein utbyggjar med Høgre-sympati som stilte meg spørsmålet: Kva skal ein med denne lovreguleringa om ein ikkje legg Planlovutvalet til grunn? Så rundt og upresist oppfatta han det som kom frå Regjeringa.

I forhold til det breie fleirtalet i komiteen må eg seia at eg er desto meir overraska over at SV no gjer det som dei gjer, og altså sluttar seg til Høgre og Kristeleg Folkeparti sitt forslag i komiteen. SV står i lag med Arbeidarpartiet, Framstegspartiet og Senterpartiet om alle merknadane med dei premissane som der er lagd. Då er det rimeleg inkonsekvent å stemma for eit alternativt lovfor-
slag.

Lat meg seia til slutt: Det er jo ein del lovtekst her som heile komiteen står saman om, inklusiv at det er behov for forskrifter. Så langt har eg registrert at det er behov for ei utdyping i forhold til proposisjonen når det gjeld kva som meinest med kommunale vedtak – proposisjonen er nokså fyldig der, men det blir oppfatta uklårt – og likeins når det gjeld grunngevinga for medverknad av involverte grupper og interesser, i tillegg til den utdypinga som kan vera nødvendig for å setja grenser mellom teknisk og sosial infrastruktur.

Statsråd Erna Solberg [14:46:36]: Utgangspunktet for å foreslå en lov om utbyggingsavtaler, altså å få en endring inn i lovverket for å regulere det, er et behov for å ha klarhet i hva som er lovlige rammer rundt det som det i dag egentlig er full avtalefrihet rundt. Det er altså ikke slik at Regjeringen har foreslått en form for liberalisering eller noe nytt, det er spørsmål om å lovregulere et område der det i dag er avtalefrihet, og vi har sett enkelte områder som vi har oppfattet som meget problematiske. Hele hensikten med å fremme det er bl.a. å klargjøre hvilke rettigheter begge parter har, og å gjennomføre en innstramning når det gjelder hvilke kostnader man kan velte over på boligkjøper, i forhold til type infrastrukturmidler. Jeg forstår godt at det kan være greit og enkelt å si at man skal ha et forbud mot sosial infrastruktur, og det har jeg også ment skal være hovedhensikten med dette. Men det er stor forskjell på det å mene at det skal være en hovedhensikt, og å lage et absolutt lovvedtak mot det, fordi man må fortsatt huske at det å bruke en utbyggingsavtale er et alternativ til å bruke rekkefølgebestemmelsen i plan- og bygningsloven. Min viktigste motforestilling mot absolutte lover av denne typen – som gjør at jeg også har skiftet standpunkt i løpet av denne tiden – er hensynet til at jeg ønsker en høy boligbygging i Norge. Jeg ønsker at det skal være interessant for kommunene å legge til rette for boligbygging, og at de ikke skal oppleve at det blir en slik kostnadsvridning at det blir sånn som det har skjedd i en del kommuner, at de faktisk har foretrukket å begrense boligbyggingen. Det

er godt mulig at Arbeiderpartiet har løsninger på alt dette gjennom andre inntektsoverføringssystemer, penger og kommuneøkonomien. Jeg vil bare minne om at det var noen av landets rikeste kommuner som begynte med utbyggingsavtaler. Det er et stykke igjen før Arbeiderpartiet løfter alle landets kommuner opp på det nivået. Dessuten er ingen av disse forslagene gjentatt i budsjettene deres. Jeg klarer nesten ikke å ta boligsatsingen til Arbeiderpartiet seriøst når man med så store ord har gått ut, og så ikke klarer å komme inn i de alternative budsjettene og prioriteringene i sitt eget parti ved behandlingen fremover.

Kommunalkomiteens innstilling er etter min mening forvirrende lesning. Vi har gjort et forsøk på å skape ryddige forhold når det gjelder innholdet og bruken av utbyggingsavtaler. Jeg skjønner godt at noen av og til kan stille spørsmålet: Hvordan skal vi forstå det? For det er mye jus i dette. Men det er fordi det ikke er mulig klart å skille mellom teknisk og sosial infrastruktur. Dessuten er et hovedpoeng at det også innenfor teknisk infrastruktur må skilles mellom hvilke tiltak man i utgangspunktet kan kreve kostnadsdeling for, og der man ikke kan gjøre det. Det er også spørsmål om hvor mye det skal være lov å gjøre på det tekniske plan. For å rydde opp i dette, og for å gi en løsning som både tar høyde for fremtidige modeller for kostnadsfordeling og brukerbetaling osv., foreslo vi at det ikke skulle skilles mellom ulike typer tiltak, men at det skulle være begrensninger på avtalebruken ellers. Avtaler mellom offentlige myndigheter og private er ellers innarbeidet på mange sektorer og i rettsapparatet, og å legge slike føringer som Planlovutvalget foreslo, og som nå komiteen ønsker, vil etter vår mening medføre både tolkningstvil og manglende sammenheng på flere områder.

Jeg er glad for at komiteflertallet ønsker å vedta Regjeringens forslag til lovtekst, med noen justeringer. Det kan til en viss grad tolkes som at komiteen gir tilslutning til forslaget, med de justeringer som ligger i kravet om en forskrift som forbyr bidrag til en del kommunale tiltak. På den annen side vil jeg påpeke at det ser ut til at komiteen langt på vei vil at departementet skal innføre Planlovutvalgets restriktive forslag gjennom forskrift, uten å si det med rene ord. Det er altså noe forvirrende, og det får man forsøke å klare opp i etter hvert.

Jeg har lyst til å si noe om de samfunnsmessige konsekvensene knyttet til dette. De samfunnsmessige konsekvensene av et lovforbud mot å inngå avtaler om kostnadsfordeling av kommunale tiltak som er nødvendige for utbyggingen av boligområder, vil etter min mening gi redusert boligbygging. Kommunene vil ikke ha råd til å gjennomføre alle kommunale tiltak selv, og utbyggerne og boligkjøperne må derfor vente til kommunen selv kan prioritere disse tiltakene. Forbudet vil også innebære at man går glipp av den gevinsten for kvalitetsforbedring og samarbeid som ligger i fornuftig bruk av avtaler, i tillegg til at man altså må vente på de kommunale budsjetter. Alle som kjenner til byggebransjen og konjunktorene, vet hvor mye tidsbruk har å si for å holde oppe boligbyggingstempoet. Derfor er det ikke slik at vi i 1993 ikke ville funnet på å gjøre dette. Jeg vil anta at i 1993 ville man kanskje vært noe mer tilbakeholdne blant en del kommunepoliti-

kere med å stille krav, men uansett ville det ha vært nødvendig å ha dette også i 1993. Problemet nå er at det blir usikkerhet om boligbyggingen i pressområdene.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Signe Øye (A) [14:52:08]: Dersom en utbygger ønsker å bygge typiske familieboliger i et område med dårlig dekning av barnehager og skoler, kan kommunen etter Regjeringens forslag kreve at boligbygger betaler for barnehagene og skolene. Men dersom utbygger i stedet bygger leiligheter tilpasset godt voksne mennesker uten barn, kan ikke kommunen kreve en slik utbyggingsavtale. Inn i de eneboligene som blir tomme, flytter det barnefamilier. Det krever at kommunen må bygge både skoler og barnehager. Dette er helt vanlig i kommunen min. Da er det fortsatt kommunen som sitter med ansvaret. Jeg vil spørre statsråden: Hvordan skal vekstkommunene løse slike utfordringer med den utbyggingsavtalen som nå er foreslått?

Statsråd Erna Solberg [14:53:09]: Representanten Signe Øye har nettopp begrunnet det resonnementet som tilsier at man i hennes hjemkommune etter dette forslaget, hvis man har utbyggingsavtaler, bare kommer til å bygge boliger for velsituerte voksne mennesker som ikke kommer til å ha barn, fordi man kommer til å regulere området slik at det ikke er tilpasset barnefamilier – hvis logikken hennes skulle holde i forhold til hvordan hennes lokalpolitikere tenker. For nå vil man jo ikke engang ha mulighet til å få forskuttering av penger til en barnehage.

La meg få lov til å si litt om disse vanskelighetene. Når komiteen skal avgrense mot sosial infrastruktur som eies og drives av det offentlige, blir det forferdelig vanskelig i forhold til mange forskjellige eierskaps- og driftsvarianter. Hva skjer f.eks. hvis en OPS-avtale inngås og kommunen skal overta vederlagsfritt etter et visst antall år, eller hvis man f.eks., som en del av pakken, sier at man skal igangsette en privat barnehage som skal drives av dem som bor der? Er det ikke å stille krav, eller er det å stille krav? Problemet forsvinner ikke, nemlig at kommunene alltid vil måtte velge ved at de må ta hensyn til hvor store utgifter til nye investeringer de har råd til å dekke over budsjettene sine. Det har heller ikke Arbeiderpartiet løst når det gjelder kommunesektoren.

Torbjørn Andersen (FrP) [14:54:40]: Statsråden sier at forbud mot sosial infrastruktur i utbyggingsavtaler vil skape usikkerhet om boligbyggingen i presskommuner. Vi vet jo at presskommuner er store kommuner, som ofte har god råd, og de har ofte et borgerlig flertall.

Statsråden viste også til rekkefølgebestemmelsen, f.eks. at det må bygges barnehage, skole og sykehjem først. Da er min utfordring: Hvorfor ikke la private bygge disse skolene? Da er jo ikke kommuneøkonomien noen relevant problemstilling i det hele tatt. Private kan bygge skoler og drive skoler. Private kan bygge sykehjem og drive sykehjem. Private kan bygge barnehager og drive bar-

nehager. Da forsvinner den problemstillingen som statsråden bekymrer seg så storlig for.

Jeg vil også gjerne ha en litt nærmere redegjørelse for hvordan statsråden tross alt vurderer stortingsflertallets ønske om å forby sosial infrastruktur i utbyggingsavtaler, og hvordan hun vil håndtere dette og komme tilbake med det i forskrifts form.

Statsråd Erna Solberg [14:55:59]: For meg kan private gjerne drive både eldreomsorg og bygge barnehager og skoler, men jeg er ikke så naiv at jeg ikke regner med at det medfører kostnader for kommunene som de må bære. Bygninger må f.eks. leies når det er et kommunalt ansvar å drive skole, og makspris på barnehager gir uttelling i forhold til dette. Det er jo ikke full brukerbetaling her. Så det er klart at kommunene vil ta hensyn til spørsmålet i forhold til en utbygging. Særlig de store utbyggingsene aggregerer på en måte krav til sosial infrastruktur og sosiale tiltak. Derfor ligger det primært i vårt opplegg en mulighet til å forskuttere dette for tilbakebetaling. Det er klart at det også vil skape politiske motforestillinger i kommunene hvis vi sier at vi bygger ut et område og det betyr at kommunens penger går til en ny skole der fremfor å rehabilitere den skolen som våre barn går på. Det er slike aktuelle ting som skjer. Dette er et vanskelig dilemma, som man alltid må ta stilling til. Her forsøkte vi å gjøre veivalgene noe lettere. Vi forsøkte å få til en konsensus der det var interessant både for utbyggerne og for kommunene å få til en god boligbygging. Nå tror jeg det vipper feil vei med det flertallet har lagt opp til. Særlig får vi se hvordan vi skal klare å løse forskriftsproblematikken.

Heikki Holmås (SV) [14:57:35]: Forskriftsnøtten må statsråd Solberg løse, for ellers blir Planlovutvalgets innstilling vedtatt. Det er konsekvensen.

Det Erna Solberg sier, er altså at boligbyggingen går ned hvis forslaget blir vedtatt. Spesielt sier hun at det i hvert fall gjør det med Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiets forslag. Men det finnes jo en alternativ vei. Det er den veien som det andre flertallet i komiteen, bestående av Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet, står for, nemlig at man sørger for å satse på en offentlig tomtepolitikk der det offentlige går inn og er eiendomsbesitter. Men forutsetningen for å gjøre det er at man har gunstige låneordninger, som altså er blitt nedstemt her på Stortinget av Fremskrittspartiet og regjeringspartiene, og tilskudd til områdeutvikling, som også er nedstemt av Fremskrittspartiet og regjeringspartiene. Erna Solberg sier altså at fordi kommunene ikke har råd til å bygge skoler, blir det ikke boligutbygging. Det er bare én ting som hjelper for det: gunstige låneordninger til skoler og bedre kommuneøkonomi. Det er altså ikke Erna Solberg interessert i.

Statsråd Erna Solberg [14:59:09]: Er det én ting jeg har pleid å få kjeft for i denne salen når det gjelder kommuneøkonomien, er det at jeg gir for mye til presskommunene i forhold til distriktskommunene, og at omforde-

lingen jeg har gjort i inntektssystemet, har hatt slike utslag at det har blitt feil.

Det er jo slik at hvis jeg begynner å regne på noen av de enkeltkommunene som det er snakk om her, har jeg mye mer penger enn det Heikki Holmås hadde gitt til de samme kommunene. Du er ikke villig til å stille i Finnmark og si at fordi vi nå må ha mer boligbygging i de områdene der det allerede er press, vil vi omallokere mer ressurser dit, og flere av pengene skal brukes der. Han er ikke villig til å ta de valgene som dreier seg om å flytte penger til pressområdene. Så litt sammenheng kunne man nok forvente der.

Vi er enige om at vi skal begrense bruken av penger på sosial infrastruktur. Vi hadde ønsket at vi likevel skulle ha en større åpenhet for å forskuttere, og at vi skulle ha en lovformulering som ikke var statisk, men sånn at man kunne finne løsninger innenfor det. Jeg skjønner at det politisk kan være vanskelig å kommunisere av og til, for det høres så enkelt ut å ha et flatt forbud mot det.

Når det da gjelder forskriftene, har vi selvfølgelig tenkt å forsøke å følge opp flertallet, se på hvilke muligheter vi har. Vi kommer også til å ha det på høring. Så må jeg få ta stilling til om vi må gå tilbake igjen til Stortinget og diskutere grensegangene på dette, før vi eventuelt lar det tre i kraft. Det tror jeg det kan være naturlig å gjøre, siden innstillingen er litt uklar på en del punkter.

Presidenten: Den reglementsmessige tiden for formiddagens møte er over, men presidenten foreslår at vi gjør oss ferdig med debatten i denne saken før vi avslutter møtet.

– Det anses vedtatt.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp) [15:01:11]: For ordens skuld: Den debatten om kommuneøkonomi som statsråden viste til, handla fyrst og fremst om dei totale rammene til kommunesektoren. Lat meg frå Senterpartiet si side gjera det heilt klart at vi ynskjer å bidra til tilrettelegging av bustadbygging i pressområde, og vi ynskjer å bidra til at vekstkommunane skal ha ein økonomi som gjer at dei varetek sine oppgåver. Men vi ynskjer faktisk òg å bidra til eit lovverk som tydeleggjer kva utbyggingsavtalar skal innebera. Eg er veldig lei meg for at vi ikkje har klart å sameinast her. Vi stiller statsråden i ein vanskelig situasjon, for her er eit breitt fleirtal som seier noko i merknader, og så er der eit anna fleirtal som sørgjer for lovteksten. Eg vil spørja henne ein gong til når det gjeld side 11: Har ho nokon gong som statsråd vore oppe i ein slik situasjon at det er eit anna fleirtal som fortel kva forskriftene skal innehalda, enn det fleirtalet som står bak det forslaget som blir vedteke i salen?

Statsråd Erna Solberg [15:02:39]: Jeg har nok opplevd at det har vært ulike flertall bak lovforslagene og føringer på forskrifter i løpet av min tid på Stortinget, både når det gjelder skatt og i andre spørsmål. Men jeg har vel aldri opplevd at vi har vært i en situasjon hvor man egentlig foreslår at forskriften skal begrense det som ikke ligger

i lovteksten. Man legger altså føringer på at forskriften skal inneholde noe annet enn det lovteksten i utgangspunktet hjemler. Det er en betydelig innskrenkning som ligger her. Derfor har jeg også sagt at jeg ser på mulighetene. Vi har et sterkt ønske om at vi skal komme raskt i gang med det, for det er veldig mange som nå sitter og venter på denne loven. Mange sitter strategisk og lurert. Jeg tror det blir mye kaos de nærmeste månedene fremover: Hva gjør vi nå, når loven er blitt sånn? Nå tror jeg at kommunenes interesse for å bruke dette lovverket i det hele tatt blir betydelig dempet, hvis vi skal legge inn de føringene som ligger i forskriften. Jeg tror jeg må få lov å ta litt betenkningstid. Vi skal forsøke å gjøre en jobb i forhold til det stortingsflertallet legger som føringer på forskriftene. Hvis det medfører problemer, kommer vi selvfølgelig tilbake igjen til Stortinget. Hvis vi føler at det er grunnlag for at her må det trekkes noen klarere rammer, må vi på en eller annen måte kommunisere med Stortinget for å få en dialog knyttet til det med forståelsen av flertallet. Jeg mener ikke at dette er en sak å legge meg ut med et stortingsflertall på. Vi er i utgangspunktet enige om noe av retningen, men vi er litt uenige når det gjelder teknikken og synet på hvilke konsekvenser vi skal ha.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A) [15:04:35]: Statsråden har gitt uttrykk for noen synspunkter om hvordan hun forstår Stortingets behandling. Men det er jo selvfølgelig ikke minst vesentlig hvordan Stortinget selv forstår sin behandling. Da er det vesentlig å få en utdyping av de elementene som har vært sentrale i debatten, og som også var sentrale i replikkordskiftet.

Det vi kan konstatere, er at et flertall i komiteen, bestående av Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, SV og Senterpartiet, sier at «det legges opp til en lovregulering som setter et tydelig forbud mot at sosial infrastruktur kan inngå som en del av kommunenes krav til innhold i en utbyggingsavtale». Det er et helt utvetydig klart utsagn.

Samtidig, som statsråden viste til, er altså utgangspunktet slik at Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti har stilt seg bak at avtalen også «kan gå ut på at grunneier eller utbygger skal besørge eller helt eller delvis bekoste» osv. Det står også at avtalen «kan uansett gjelde forskuttering av kommunale tiltak».

Så kommer da det tredje, at Sosialistisk Venstreparti, som jo inngår i det flertallet, sammen med Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet sier at man «mener grunneier/utbygger ikke skal kunne pålegges å finansiere offentlig eid eller drevet sosial infrastruktur, så som skoler, barnehager og sykehjem m.m.», og videre at «det derfor også gjennom forskrifter må fremgå at det ikke kan inngås avtale om bidrag eller forskuttering av denne type infrastruktur».

Det første tolkningspunktet vil naturlig nok være at det er en direkte motstrid mellom det som vedtas, med en åpning for å finansiere sosial infrastruktur og for forskutte-

ring, og flertallsmerkningen. I alle høve må da vedtaket tolkes avgrensende i forhold til det flertallet sier, at man ikke skal kunne finansiere sosial infrastruktur så som skoler, barnehager og sykehjem m.m., og at man heller ikke gjennom forskrifter kan legge opp til forskuttering av det. Med andre ord: Det minimum som må forstås av Stortingets behandling, er at det ikke gjennom lovgivningen er et forarbeid som gir grunnlag for å finansiere sosial infrastruktur hva gjelder skoler, barnehager og sykehjem m.m., heller ikke forskuttering av det. Det må med andre ord være snakk om den resterende delen av sosial infrastruktur. Da går jeg ut fra at slik må merkningen forstås. Og da er det naturlige spørsmål til representanten Holmås: Hva er å forstå som sosial infrastruktur, utover skoler, barnehager og sykehjem m.m.?

Heikki Holmås (SV) [15:07:11]: Jeg er helt enig med Karl Eirik Schjøtt-Pedersen i at det er akkurat dette som er utfordringen. Hele poenget gjennom denne lovprosessen har vært at statsråden helt klart har sagt at vi klarer ikke å lage et klokkeklart skille og si sosial infrastruktur på den ene siden og teknisk infrastruktur på den andre, fordi det også er en del ting som ligger i mellom-sjiktet. Det er bare å vise til svar på spørsmål 4, som jeg også nevnte i mitt forrige innlegg, der det står klart. Med en rigid fastsetting etter Planlovutvalgets innstilling, som Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet legger opp til, vil det være en god del ting av typen fellesområder bl.a. som vil bli utelatt fra muligheten for å inntas i denne type avtaler. Det mener vi i SV er feil. Vi mener at de tingene som ligger i midten, må kunne være med – dette er det beste jeg kan gi som svar til Karl Eirik Schjøtt-Pedersen.

Så er jeg for øvrig fornøyd med at Karl Eirik Schjøtt-Pedersen presiserte overfor statsråden nettopp det som står på side 11, fordi det er det som er stortingsflertallets hensikt, og det vi sender et klart signal om. Sånn som denne forskriften blir lagt opp, som for øvrig blir utformet på bakgrunn av lovteknisk bistand fra departementet og fra Regjeringen, vil det være sannsynlig at vi vil ha en hyppigere oppdatering av forskriften enn det vi ville hatt dersom Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiets forslag hadde blitt liggende til grunn. For det er klart at det hele tiden vil kunne være behov for å endre grensegangen for å sikre at ting som vil dukke opp, og som vi mener er sosial infrastruktur, ikke skal omfattes av utbyggingsavtaler.

Det er utfordringen, og det er det jeg sa helt fra starten av er utfordringen: Velger man positivt å si hva man kan ha med, er det veldig enkelt, men det blir firkantet og rigid og lite fleksibelt. Velger man istedenfor å gjøre sånn som stortingsflertallet i dag gjør, nemlig å si at vi har disse åpningene, med de innstrammningene som ligger i Regjeringens lovforslag, men samtidig sier i forskrift at forskriften skal avgrense videre de tingene som vi til enhver tid vil oppfatte å være «offentlig eid eller drevet sosial infra-

struktur, så som skoler, barnehager og sykehjem m.m.», som det står, er det altså det rommet som det utøvende organ, nemlig Regjeringen, vil ha til å tolke dette lovvedtaket og følge opp fra sin side. Da må vi jo bare, sånn som det også legges opp til selvfølgelig, følge utviklingen videre, sånn at vi hele tiden observerer hva som skjer på dette feltet.

Jeg opplever at vi, som også Karl Eirik Schjøtt-Pedersen sa, gir et klart mandat til Regjeringen: Gå ut og få dette til! Og får de det ikke til, får de komme tilbake igjen, og da vet de hva Stortinget vedtar.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp) [15:10:28]: Eg ynsker på ingen måte å bidra til å forlengja debatten. Men eg meiner heilt klart at det er eitt område til der det er nødvendig med ei presisering frå SV si side. Det er nemleg slik at på side 4 i innstillinga står Arbeidarpartiet, Framstegspartiet, SV og Senterpartiet saman om å seia at dei «ønsker å fjerne muligheten for utbygger og kommune til å inngå avtale om at utbygger skal kunne forskuttere eller yte annet bidrag til sosial infrastruktur».

Så i den same § 64 b, som vi allereie har diskutert, er forslaget frå Arbeidarpartiet, Framstegspartiet og Senterpartiet at avtalen ikkje kan «gjelde forskuttering av kommunale tiltak som er nødvendige for gjennomføringen av planvedtak», mens SV no er med på eit forslag som lyder slik:

«Avtalen kan uansett gjelde forskuttering av kommunale tiltak som er nødvendige for gjennomføringen av planvedtak.»

Då blir spørsmålet: Kva for type forskottering er det SV ikkje tillèt etter den merkningen dei er med på?

Presidenten: Heikki Holmås har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Heikki Holmås (SV) [15:12:12]: Jeg synes det er pussig at Magnhild Meltveit Kleppa stiller det spørsmålet, for hun er selv med på den merkningen som jeg siterte fra talerstolen i sted. Magnhild Meltveit Kleppa spør: Hvilken type forskuttering er det SV ikke vil skal være lov? Da leser jeg igjen:

«Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener grunneier/utbygger ikke skal kunne pålegges å finansiere offentlig eid eller drevet sosial infrastruktur, så som skoler, barnehager og sykehjem m.m.»

Er det svar godt nok for Magnhild Meltveit Kleppa, er det da grunn til å spørre.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se side 527)

Formiddagens møte er nå slutt, og Odelstinget fortsetter i nytt møte kl. 18.

Møte tysdag den 19. april kl. 18

President: Heidi Grande Røys

Dagsorden:

Sakene på dagens kart (nr. 28)

Sak nr. 2

Innstilling fra kommunalkomiteen om lov om endringer i utlendingsloven m.m. (styringsforhold på utlendingsfeltet) (Innst. O. nr. 68 (2004-2005), jf. Ot.prp. nr. 31 (2004-2005))

Kari Lise Holmberg (H) [18:08:04] (ordfører for saken): Regjeringen la 16. januar 2004 fram St.meld. nr. 21 for 2003-2004, Styringsforhold på utlendingsfeltet. Bakgrunnen for meldingen var bl.a. ønsket om bedre overensstemmelse mellom politiske mål og prioriteringer og praksis i utlendingssaker. Det er med grunnlag i St.meld. nr. 21 at Stortinget i dag behandler de foreliggende lovendingsforslagene.

Jeg vil først redegjøre kort for sakens innhold. Det foreslås for det første en adgang for Kommunal- og regionaldepartementet til å gi generelle instruksjoner om lovtolkning og skjønnsutøvelse til Utlendingsdirektoratet. Departementet foreslår at det samme skal gjelde for politi, utenriksstasjoner og andre, når de utøver myndighet etter utlendingsloven.

For det andre foreslås det en adgang for departementet til å bringe UDIs positive vedtak inn for Utlendingsnemnda til vurdering. Med positive vedtak menes vedtak som er til gunst for søkeren.

For det tredje foreslås det en adgang for departementet til å bringe spørsmålet om gyldigheten av UNEs positive vedtak inn for domstolsprøving.

Det foreslås også at Kongen i statsråd skal være klageorgan i saker som vedrører hensynet til rikets sikkerhet og utenrikspolitiske saker. Det foreslås videre å opprette en stornemnd som en alternativ behandlingsform i UNE. Åremålsperioden for nemndlederene i UNE foreslås forlenget til åtte år, uten mulighet for gjenoppnevning. Departementets forslag til endringer i utlendingsloven omfatter videre forslag om at utlendingen skal innvilges fritt rettsråd uten behovsprøving der departementet bringer UDIs positive vedtak inn for UNE, og fri sakførsel uten behovsprøving der departementet bringer UNEs positive vedtak inn for domstolsprøving. Departementet foreslår at lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettsråd endres, slik at retten til fritt rettsråd og fri sakførsel i disse tilfellene framgår av denne loven.

Dagens regelverk gir ikke mulighet til instruksjon, bortsett fra i saker som har med rikets sikkerhet eller utenrikspolitiske hensyn å gjøre. Statsråden og politikere generelt er avskåret fra å instruere om innholdet av og vurderinger som blir gjort i enkeltsaker. Utlendingsloven § 38 første ledd slår fast at departementet ikke kan instruere om lovtolkning, skjønnsutøvelse eller avgjørelsen av enkeltsaker, bortsett fra, som tidligere nevnt, i saker som

innbefatter hensynet til rikets sikkerhet eller utenrikspolitiske hensyn.

Regelverket har vært slik siden 2001. Erfaringer tilsier imidlertid at det ved enkelte anledninger kan være behov for å finne raskere og bedre styringsredskaper, og Høyre ser derfor positivt på de endringene som nå foreslås.

Synspunktene på dette er noe ulike i komiteen, men jeg regner med at partiene selv redegjør for sine respektive standpunkter.

Sakene som blir behandlet etter utlendingsloven, er svært kompliserte og har naturligvis svært alvorlige konsekvenser for dem det gjelder. Beslutningene tas etter grundig og individuell behandling av hver søknad, men det kan allikevel være behov for å sikre at praksis er i samsvar med politiske mål og prioriteringer.

Høyre stiller seg bak departementets forslag, men presiserer at å gi departementet mulighet til å instruere førstestans ikke overflødiggjør lov- og forskriftsarbeid. Det å endre loven eller lage nye forskrifter er en tidkrevende prosess, og vi mener som sagt at det er behov for raskere og bedre styringsredskap. I tillegg er det et problem at regelendring kommer i etterkant og ikke kan rette opp i praksis som er uheldig i konkrete saker.

På den annen side skal en ikke glemme at denne instruksjonsmyndigheten også vil føre til økt politisk press på hver enkelt av oss. Men samtidig vil det politiske ansvaret bli mer tydelig. Det er imidlertid viktig å presisere at saksbehandling av enkeltsaker fortsatt skal holdes utenfor departementet.

Jeg må si at jeg imøteser argumentene fra SV og Senterpartiet. Fra disse partiene er det fremmet forslag om at praksisendring på utlendingsfeltet bør skje gjennom lov- og forskriftsendring. Samtidig er det først og fremst disse partiene som fronter mange enkeltsaker. Jeg kan bare vise til dagens debatt i Stortinget når jeg undrer meg over sammenhengen i disse partienes politikk på dette området.

Selv om et flertall i dag åpner for instruksjonsrett, er det viktig å presisere at instruksene må være i overensstemmelse med lov. Dette setter klare skranke for hvilke praksisendringer som kan foretas ved instruks. Det vil altså fortsatt være behov for både lov- og forskriftsendringer.

Regjeringen følger opp forslaget fra evalueringsutvalget om å opprette en stornemnd. Høyre og resten av komiteen støtter dette forslaget, fordi det vil sikre større grad av lik praksis og likebehandling i utlendingsforvaltningen enn det vi har i dag. Stornemndas oppgave skal være å behandle UDIs vedtak når de er av prinsipiell karakter eller er særlig betydningsfulle av andre grunner. I dag har en ikke noen ordning som sikrer lik behandling i UDI og UNE. Dette kan føre til ulik praksis og feil avgjørelser, som rammer søkere. En stornemnd vil sikre lik behandling ved at vedtak i stornemnda skal skape presedens. Stornemndas funksjon vil i første rekke være å justere og presisere praksis, og den skal ikke overprøve vedtak som allerede er fattet i UNE, men treffe førstegangs nemndvedtak. Behandling i stornemnd skal komme i stedet for og ikke i tillegg til andre behandlingsformer. Dette er viktig i forhold til effektivitet og ryddighet. Når denne stor-

nemnden opprettes, legges dagens koordineringsutvalg ned.

Jeg tar opp det forslag som Høyre og Kristelig Folkeparti har fremmet i saken.

Presidenten: Representanten Kari Lise Holmberg har teke opp det forslaget ho refererte til.

Signe Øye (A) [18:14:53]: Stortinget behandlet for ca. ett år siden St.meld. nr. 21 for 2003-2004, der det ble gjort endringer i styringsforholdene. Vedtakene ble gjort etter erfaringer med den nye organiseringen som ble gjort i 2001, og som da hadde virket i tre år og var evaluert.

I dag behandler vi lovendringene.

Arbeiderpartiet mener at det er viktig at saksbehandlingen knyttet til enkeltsaker fortsatt skal holdes utenfor departementet, og går inn for det. Men samtidig er vi enige i at det også er viktig at det politiske ansvaret tydeliggjøres, og at det er samsvar mellom politiske mål og praktisering av utlendingsloven. Å styre gjennom lov og forskrifter er en tidkrevende prosess, som ikke tar høyde for plutselige endringer. På innvandringsfeltet vet alle at ting kan skje fort. Da kan veien fram for å få til endringer i enkelte tilfeller være lang og uakseptabel. Derfor går Arbeiderpartiet inn for at UDI i visse tilfeller kan instrueres av statsråden. Det betyr ikke at enkeltvedtak som er fattet av UDI, skal kunne oppheves eller settes til side, med mindre de viser seg å være ugyldige, men en ny vurdering vil være retningsgivende for framtidige vedtak. Det er en viktig presisering.

Det må også være klart at statsrådets rett til å instruere kun gjelder innenfor rammen av det Stortinget og Regjeringen har bestemt, dvs. at det må være i overensstemmelse med gjeldende lov. Instruks skal også normalt gis i skriftlig form.

Arbeiderpartiet går også inn for at departementet skal kunne bringe positive vedtak inn for overprøving i UNE. Her vil jeg presisere at dette ikke skal ha tilbakevirkende kraft for gyldige vedtak, men være retningsgivende for framtidig praksis. Det skal også være en frist på fire måneder for adgangen til å bringe et positivt vedtak i UDI inn for overprøving i UNE.

Arbeiderpartiet støtter opprettelsen av en stornemnd for å sikre en større grad av lik praksis og likebehandling i utlendingsforvaltningen enn vi har i dag.

Jeg har også merket meg at Regjeringen nå støtter Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiets forslag om at to av de sju medlemmene i stornemnda skal oppnevnes fra humanitære organisasjoner, og at direktøren i UNE ikke skal være leder av stornemnda. Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet mener det er behov for å gi fritt rettsråd utover det som gis i dag, til den enkelte som får saken behandlet for stornemnd. Det får vi ikke flertall for. Vi vil også at det skal være mulighet for personlig fram møte i nemnd i større grad enn det er i dag. Det vil de andre partiene ikke være med på. Det er ingen vilje til å ta de signalene som vi får, om at veldig få får mulighet til å møte i nemnd.

Per Sandberg (FrP) [18:18:22]: Jeg kunne bare kort ha fremmet de forslag som ligger i innstillingen, men jeg vil komme med noen få kommentarer.

Jeg vil i hvert fall få lov å presisere at Fremskrittspartiet fortsatt har en annen løsning på styringen av utlendingsfeltet enn det flertallet og de andre partiene har, men det forutsetter selvfølgelig at en også får bukt med den fortsatt store tilstrømmingen av asylsøkere til landet.

Jeg registrerer med glede at tallet på asylsøkere er betydelig redusert, og vi vil forhåpentlig fortsatt se en nedgang i 2005. Da vil jeg også tro at vi igjen får nye runder med endringer når det gjelder styringen på utlendingsfeltet. Den strukturen og det som er etablert som en institusjon i dag for å styre utlendingsfeltet, er jo bygd opp med basis i at vi skal være en av Europas største mottakere av asylsøkere basert på folketall. Jeg formoder også at det kanskje var noe av grunnen til at de store endringene kom i 2001, og Høyre og Fremskrittspartiet var de partiene som stod imot de vesentlige endringene som da kom. Hvis en går tilbake til 1997, da Bondevik I trådte inn i regjeringslokalene, vil en se at det var fra det tidspunktet det skjedde en voldsom endring i norsk innvandringspolitikk. Da gikk tallet på asylsøkere voldsomt opp. Så vidt jeg erindrer, var det på det tidspunktet ca. 2 500 asylsøkere, helt til vi nådde en topp tidlig i 2002 på nærmere 18 000 asylsøkere. Det er klart at når en ikke har et apparat som møter det, må det endringer til.

Da forventer jeg også at når Regjeringen nå, ved å bruke Fremskrittspartiets medisin, får redusert antallet asylsøkere til Norge, innser den at institusjonen, styringen på utlendingsfeltet, må endres i så måte. Det kan ikke være slik at vi skal ha et apparat som skal være oppe og gå fordi «ting kan skje fort», som representanten Øye fra Arbeiderpartiet sa i sitt innlegg. Vi må ha en bedre forutsigbarhet på hele feltet.

Ellers må jeg bare si at vi støtter de vesentligste endringene som er foreslått i saken, foruten sammensetningen av stornemnd. Vi har et eget forslag der, hvor vi sier at den sammensetningen som er foreslått, kan bli feil fordi vi ikke oppnår det vi ønsker oss, nemlig en lik behandling. Jeg tror den sammensetningen som er foreslått, faktisk vil være med på å liberalisere norsk innvandringspolitikk. Det er ikke Fremskrittspartiet interessert i, og det er, slik jeg har forstått det, heller ikke Arbeiderpartiet eller Regjeringen interessert i.

Det er de vesentlige områdene der vi står alene i forhold til innstillingen.

Jeg vil bare fremme de forslag som Fremskrittspartiet står bak i innstillingen.

Presidenten: Representanten Per Sandberg har teke opp dei forslaga han refererte til.

Heikki Holmås (SV) [18:22:38]: Denne saken er en direkte oppfølging av St.meld. nr. 21 for 2003-2004, som vi behandlet i fjor, og en oppfølging av evalueringen av Utlendingsnemnda. På grunn av den grundige debatten vi hadde i fjor, ser jeg ingen grunn til å gå inn på alle detaljene, men holder meg til et par hovedsaker.

(Holmås)

Jeg vil begynne med å replisere til Fremskrittspartiets Per Sandberg, rett og slett fordi det ikke er sånn at man kan drive flyktningpolitikk på bakgrunn av svingningene i antallet asylsøkere til Norge. Man må drive flyktningpolitikk med bakgrunn i hvem som har behov for beskyttelse her i landet, og ikke med bakgrunn i et eller annet måltall, selv om vi vet at Fremskrittspartiet har hatt i sine budsjetter at man skal ta imot 6 000 asylsøkere, og hvis det kommer flere enn det, skal man ikke behandle sakene deres. Det er konvensjonsstridig, og det er en helt uholdbar måte å drive politikk på.

Verden forandrer seg. Noen ganger er det krig, noen ganger er det ikke krig. Enkelte vil huske at det var en del kriger i 2001 og 2002. Vi fikk mange flyktninger, bl.a. fra Afghanistan, på det tidspunktet. Det kan ikke overraske noen. Sånn vil det være, og sånn vil utviklingen være når det gjelder antallet asylsøkere.

Stortinget gir i dag, mot Senterpartiets og SVs stemmer, myndighet til å drive lovfortolkning, i ytterste fall muntlig lovfortolkning, og instruksjonsmyndighet til departementet overfor Utlendingsdirektoratet. Det er ingen tvil om at hovedformålet – og det var veldig tydelig i fjor – med denne muligheten til lovfortolkning for departementet er å gjennomføre raske innstramminger i innvandrings- og flyktningpolitikken. Jeg ser at ordlyden i Ot.prp. nr. 31 for 2004-2005 er annerledes enn ordlyden i stortingsmeldingen i fjor, men der var det akkurat det som var veldig tydelig. Senterpartiet og SV mener at dette kan svekke rettsikkerheten for utlendinger og føre til en mer uoversiktlig praksis enn om man hadde valgt å bruke det store rommet som i dag finnes, til å fastsette sentrale begrep i utlendingslovgivningen gjennom forskrifter. Det ironiske er at statsråd Solberg gav seg selv en forskriftshjemmel som det første hun gjorde da hun ble statsråd. Denne forskriftshjemmelen var den gangen begrunnet i et sterkt ønske om å styrke sikkerheten for kvinner spesielt, i forhold til kjønnsbasert forfølgelse. Men siden har de forskriftene, som i hvert fall Senterpartiet og SV har etterspurt, sammen med mange ansatte i Utlendingsnemnda, uteblitt. En av de tingene som kom fram i rapporten ved evalueringen av Utlendingsnemnda, var nettopp at flere av de ansatte kunne ønske seg større klarhet og politisk styring gjennom avklaring av sentrale begrep i utlendingslovgivningen. Det er begrep som «sterke menneskelige hensyn», «sterk tilknytning til riket» – nå ser jeg at statsråden tenker seg en slik type forskrift og har hatt en slik forskrift på høring i forhold til de såkalte mufferne, altså irakiske flyktninger, men vi har altså ikke en generell forskrift om hvordan man skal tolke dette begrepet – og det siste er «i særlige tilfeller», som er det som er avgjørende for om man får saker behandlet for full nemnd i Utlendingsnemnda.

Senterpartiet og SV har ønsket en slik klargjøring gjennom disse forskriftene, og vi synes det er pussig at statsråden ønsker seg muligheten til å instruere direkte, når hun ikke engang bruker det rommet som ligger i å kunne instruere gjennom forskrifter. Det er viktig å påpeke at en instruksjon bare vil gjelde Utlendingsdirektoratet

og ikke Utlendingsnemnda, som har å forholde seg til forskrifter og lover. Det betyr at man kan komme i den pussige situasjon at man instruerer Utlendingsdirektoratet til å gjennomføre en streng praksis, mens Utlendingsnemnda etterpå godkjenner saker med bakgrunn i det som finnes av forskrifter og lover. Det er en pussig måte å drive dette på. Det hadde vært mye bedre å gjennomføre en helhetlig styring gjennom forskrifter. Jeg vil derfor ta opp forslaget fra SV og Senterpartiet om å be departementet og Regjeringen om å bruke denne forskriftshjemmelen til å avklare sentrale begreper for å få en klarere rettsstilling, og for å få flere ankesaker til Utlendingsnemnda og behandlet dem for full nemnd. En klargjøring av begreper er en av de sakene som mange har tatt opp, og ikke bare gjennom evalueringsrapporten. Forskjellige organisasjoner har også tatt opp dette.

Det er viktig å si om flere av de sakene som behandles for full nemnd, at i det øyeblikket de behandles der, har de også en større innvilgelsesprosent. Dette kan selvfølgelig ha flere årsaker, nettopp fordi de er særlige tilfeller. Men jeg skylder å gjøre oppmerksom på at eksempelvis de sakene som vi har snakket om tidligere i dag, som gjelder etiopiere som har fått behandlet sakene sine på nytt, har vært behandlet i full nemnd, og der har søkerne fått medhold.

Den andre hovedsaken som det har vært konflikt rundt, er muligheten for departementet til å anke positive vedtak fra UDI til UNE og positive vedtak fra UNE inn for domstolene. Det er vi imot. Vi mener at dagens rettsstilling, med mulighet for både Utlendingsdirektoratet og Utlendingsnemnda til å omgjøre innvilgede statuser hvis de er ugyldige, er tilstrekkelig. Vi mener dessuten at belastningen som ligger i å få ført disse sakene og anket dem fra departementets side – det er veldig tydelige styringssignaler når departementet anker denne type saker – vil være for stor for den enkelte. Vi ønsker ikke den muligheten til å anke. Vi mener det vil være tilstrekkelig å gjennomføre eventuelle politikkendringer gjennom forskrifter.

Vi er positive til stornemnd. Vi er positive til en del av de endringsforslagene og de andre tingene som har vært gjennomgått her av saksordføreren, og vært framlagt. Dette er jo kjent stoff fra i fjor. Men jeg vil ha meg frabedt retorikken fra Kari Lise Holmberg om at medlemmer fra Senterpartiet og SV nærmest bare er opptatt av enkeltsaker og driver politikk på den måten, mens Regjeringen har en helt annen linje. Det er enkeltsaker som klargjør de prinsipielle sidene, og når vi stiller spørsmål til departementet i forhold til saker, har de i all hovedsak dreid seg om de prinsipielle sidene ved forskjellige saker. Det er på den måten vi tar opp ting med statsråden.

Vi må få si at det opplegget og det styringssystemet som flertallet i dag kommer til å vedta, kommer til å føre til en mye mer medietilpasset politikk og raskere endringer av forholdene på utlendingsfeltene på en uoversiktlig måte. Det har kommet innvendinger fra veldig mange organisasjoner. Dette er noe helt annet enn den tryggheten som ligger i det Senterpartiet og SV vil, nemlig å sørge for å få flere forskrifter på plass.

Presidenten: Representanten Heikki Holmås har teke opp det forslaget han refererte til.

Anita Apelthun Sæle (KrF) [18:30:18]: Mykje er endra på utlendingsfeltet dei siste fem åra. Det betyr sjølvsagt at endringane må evaluerast og tilpassast dei politiske mål som storting og regjering har. Eg trur ikkje at dette er siste gongen Stortinget regulerer forholdet mellom UDI, UNE og Regjeringa, og for så vidt oss folkevalde. Før vi oppretta UNE, var presset mot statsråd og regjering urimeleg omfattande i enkeltsaker. Det verka som om statsråden til slutt måtte behandla omtrent alle enkeltsaker. Det var ikkje berekraftig, og det var eit system eg forstår berre Framstegspartiet vil tilbake til. Men det betyr ikkje at vi synest at det systemet vi har i dag, er ideelt på alle område. Det er faktisk vanskeleg å finna fram til eit ideelt system på eit slikt område.

Statsråd og regjering kan ikkje lenger gripa inn i enkeltsaker. Eg vil likevel poengtera at vi som folkevalde stortingspolitikarar ikkje er fråtekne rolla som ombod for kvar einaste som er busett i Noreg. Vi må kunna gå inn og sjå på om lovens intensjon er vareteken i enkeltsaker, og tala borgaranes sak på alle nivå, også dette, ikkje minst fordi utlendingslova sjølv opnar for utstrakt bruk av skjønn. Eg brukte – eg kan godt innrømme det – store delar av påsken til å sikra at to småjenter utan mat, pengar og straum i Murmansk fekk komma til mor si etter 18 lange månader. Det var i tråd med både bokstav og intensjon i lova. Men det hjalp å ta saka opp, ho fekk ei lykkeleg løysing. Det er også på den måten, og det må vi ikkje sjå bort frå, at vi kan få innsikt i kva som trengst av lovendingar for å gjera systemet meir treffsikkert. I dette tilfellet er lovendingar ikkje nødvendige, det er i tråd med lova.

Denne saka utvidar statsrådets instruksjonsmyndighet. Kristeleg Folkeparti meiner at det er heilt nødvendig for å sikra at praksis i utlendingsforvaltninga er meir i samsvar med politiske mål og prioriteringar. Dette borgar for betre politisk styring med utlendingslova og er ikkje ein dum måte å gjera det på. På dette området passar det dårleg med eit statisk og rigid system. Instruksjon er raskare enn lov og forskrifter, men det erstattar naturlegvis ikkje lov og forskrifter. Det har aldri vore meininga. Dette er eit tilleggsinstrument.

Forslaget om stornemnd er også med på å styrkja ei politisk styring, der både regjering og humanitære organisasjonar er representerte, i tillegg til UNE. Denne nemnda skal behandla saker som er av prinsipiell karakter eller av særleg stor betydning. Eg trur vi treng stornemnda, og eg trur at ho kan vera eit positivt tillegg.

Dei endringane som her er foreslåtte innanfor utlendingsfeltet, og som heldigvis stort sett får fleirtal, vil styrkja rettstryggleiken og folkevald styring på området. Men vi har ikkje løyst alle problema. I mål er vi neppe. Her vil vi få stadig nye utfordringar.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp) [18:34:09] (leiar for komiteen): Ot.prp. nr. 31 er ei oppfølging av St.meld. nr. 21 for 2003-2004 om styringsforhold på utlendingsfeltet.

Senterpartiet ser ingen grunn til å ta andre standpunkt no enn vi gjorde i samband med behandlinga av meldinga. Vårt engasjement for styring gjennom utdjupande forskrifter framfor ei generell instruksjonsmyndighet står fast. Vi meiner at utdjupande forskrifter på ein heilt annan måte vil gi klåre, etterprøvelege kriterium for opphald, det vil sikra stabilitet og ein føreseieleg situasjon på ein heilt annan måte enn i dag.

Det er tankevekkjande at Regjeringa argumenterer med at forskriftsarbeid er så tidkrevjande at dei heller vil ha ei generell instruksjonsmyndighet. Lengeverande barn i mottak sommaren 2004 er eit av fleire eksempel på at når alle gode krefter går saman, går det an å få ei forskrift raskt fram. Det er faktisk noko anna å halda seg til både for dei som er saksbehandlarar, for dei som har levert inn søknaden sin, og faktisk òg for oss, som saman står politisk ansvarlege.

Så fremmar Regjeringa i dag forslag om å overprøva positive vedtak i UDI ved å bringa vedtaka inn for Utlendingsnemnda når dei finn grunn til det, og å prøva positive vedtak i UNE for domstolane. Desse to forslaga går Senterpartiet imot. Dersom Regjeringa er uroleg for verknader av gjeldande lover og forskrifter, må jo oppskrifta vera å gjera ei endring som hindrar det.

Så må eg seia at vi ser i møte oppretting av stornemnd. Vi er tilfreds med Regjeringa sitt forslag til samansetjing. Fire lekfolk og tre nemndleiarar trur vi er eit godt utgangspunkt. Vi er også fornøgde med at det no er brei tilslutning til at to av sju medlemmer skal oppnemnast frå humanitære organisasjonar.

Så vil eg litt tilbake til ein debatt som vi hadde tidlegare i dag, om enkeltsaker og engasjementet der. Det er enkeltsakene som gir norsk flyktningspolitikk eit ansikt. Då kan vi velja to innfallsvinklar. Vi kan velja å lytta til erfaringane – eg kjenner nokre av dei som har prøvd saka si – for dermed å sjå både korleis praksis er, og kva som eventuelt bør endrast. Det er erfaringane med desse enkeltsakene som har overttydd oss om at det er nødvendig med ei utdjuping gjennom forskrifter. Statsråden framstilte det tidlegare i dag som at ho omtrent var overrent dag og natt med spørsmål og forslag frå Senterpartiet og SV på dette feltet. Det er sjølvsagt ikkje rett. Men lat meg seia: Eg bruka ikkje påskehelga på å skaffa ungar frå Murmansk tilbakeføring til foreldra sine. Eg vil heller ikkje ha system som gjer at det er slik vi stortingsrepresentantar må arbeida. Tvert imot synest eg det er ein svært god argumentasjon for at Regjeringa nyttar den moglegheita dei har til å gi utdjupande forskrifter. Så dersom Anita Apelthun Sæle og andre, som eg har god grunn til å tru, ikkje alltid er nøgde med den praksisen som er i dag, og dersom ho ynskjer endring, er altså den rette vegen å gå å røysta for forslag nr. 2 i dag, frå SV og Senterpartiet. Der ber vi Regjeringa

«utferdige forskrifter som klargjør sentrale begreper i utlendingsloven: flyktning, sterke menneskelige hensyn, innvandringspolitiske hensyn, sterk tilknytning til riket og vesentlige tvilsspørsmål».

Det er vel ingen som kan vera i tvil om at ein slik gjennomgang for det fyrste vil føra til at ein i høyringsrundane

kan få fram kor det er nødvendig å utdjupa dagens regelverk. Så er det i tillegg moglegheit for ein grundigare diskusjon om dette i staden for å hiva skuldingar mot kvarandre.

Så har eg i samband med enkeltsaker som har dukka opp, registrert at det er eit element som eg synest vi må ta endå meir på alvor. Det er at den politikken som blir ført, skal ha legitimitet i folket. Eg synest det er svært gledeleg at det er lokalsamfunn som reagerer og engasjerer seg, og som stiller seg fullstendig uforståande til ein del saksbehandling. Så er det rett å seia at av og til viser det seg at ikkje alle relevante opplysningar har komme fram, og difor kan ei sak bli omgjord. Det er reglar for det. Men det er òg rett å seia at nokre av dei spørsmåla som kjem frå enkelte lokalsamfunn, som nokre av oss tar innover oss, ville det ha vore mogleg å gi svar på på ein annan måte enn i dag, dersom fleirtalet hadde vore villig til å medverka til at Regjeringa utarbeider nærmare forskrifter på vesentlege område.

Statsråd Erna Solberg [18:40:57]: Dette er en oppfølging av lovmessige endringer til de forslagene som Regjeringen la frem i St.meld. nr. 21 i fjor. Det er ikke slik at det er behov for en grundig gjennomgang av alle delene av forslagene, men jeg konstaterer at det er flertall i salen for det Regjeringen har foreslått. Jeg har lyst til å kommentere et par forhold som er tatt opp.

For det første er det slik at Senterpartiet og SV gjentar det man sa i fjor, at bakgrunnen for dette er på en måte ønsket om innstramming. Nei, bakgrunnen for dette er faktisk ikke først og fremst det. Jeg synes også debatten i for stor grad konsentrerer seg om asylsøkere og antallet asylsøkere. Jeg har lyst til å minne om at størstedelen av de vedtak som fattes i UDI og UNE, dreier seg om andre typer utlendingssaker, bl.a. om familiegjenforeningsspørsmål, om særkullsbarns adgang – det dreier seg om en rekke forhold og praksis knyttet til det. Det er i like stor grad knyttet til de forholdene at jeg føler at det ofte er vanskelig hvis det skal skrives forskrifter om relativt detaljerte, små endringer som det er et ønske om å gjennomføre, og hvor instruks vil være mer aktuelt å bruke.

Så er det ingen tvil om at hovedtingene når det gjelder de endringene som er gjort i forhold til behandlingen av asylanter i Norge, ikke dreier seg om spørsmål som er knyttet til lov, forskrifter og vurderinger. Det dreier seg om ingen av dem, omtrent, med unntak av gjenforenings- og forsørgelseskravet, som i og for seg verken er knyttet til forskrifter eller lover. Det dreier seg om praksis og håndheving med hensyn til hvordan vi behandler personer når de er i Norge. Det har dreid seg om differensiert behandling, og altså ikke i utgangspunktet om utlendingsloven som sådan. Jeg opplever at en del av den typen mistenkeliggjøring av hva motivene er, skygger for at vi i en verden hvor globaliseringen er stor, endringene mange og trykket stort, vil oppleve at vi ofte raskt kan komme til å se at deler av en forskrift, deler av ting som ligger der, trenger en presisering eller en endring for å få fortolkningen på plass, og at det derfor også er et behov for å ha en sterkere grad av instruksjon.

Så til spørsmålet om å gi mer uttømmende forskrifter. Ja, jeg er enig i at det på noen områder er behov for uttømmende forskrifter. Det er også behov for nye forskrifter og forståelse av begrepene. Vi har bl.a. laget forskrifter som vi har sendt på høring, og som dreier seg om endringer i policyen knyttet til særkullsbarn og familiegjenforeningsspørsmål – det dreier seg om endringer på en rekke store og tunge områder for å få hele systemet til å fungere på en bedre måte. Men det er også slik at vi ved årsskiftet 2001/2002 nedsatte Utlendingslovutvalget, som bl.a. ifølge sitt mandat har fått i oppdrag å se på nettopp disse begrepene som ligger i utlendingsloven, og de har også kommet med forslag til en helt ny lov. Det vil da, synes jeg, være totalt ressursløsende hvis vi parallelt med at Utlendingslovutvalget seriøst skal gjennomgå begrepene i utlendingsloven og presisere dem, skal skrive forskrifter, med det tidskonsumet og arbeidet som er knyttet til det, for å klargjøre denne typen lovregler og de samme begrepene som Utlendingslovutvalget har jobbet med. Det betyr at når det kommer en ny utlendingslov, er det klart at vi vil ha føringer. Noen begrep endres jo også i forhold til endringene i den nye utlendingsloven, hvor mye også flyttes fra forskrifter til lov i det arbeidet.

Når det gjelder den spesielle regelen knyttet til hvem som er flyktning, er det slik at det som kom frem i høringsinstansene, og de spørsmålene som kom opp i runden i forbindelse med den forskriften, skapte grunnlag for at vi følte det var behov for å vente på Utlendingslovutvalget for å se hvordan de håndterte noen av de samme begrepene, før man avsluttet arbeidet med en slik forskrift. Det ser vi nærmere på for øyeblikket.

Jeg har lyst til å understreke det, for det er slik at når det pågår arbeid parallelt, er det ikke nødvendig å drive dobbeltarbeid knyttet til dette, og det er heller ikke riktig å bruke mye tid på å avklare begreper som det uansett vil bli tatt stilling til i forbindelse med et nytt lovarbeid, som vil komme til Stortinget i løpet av neste stortingsperiode. Vi har også definert noen av disse begrepene. Blant annet har vi definert begrepet «særlig tilknytning til riket» i tråd med den midlertidige forskriften i mars. Vi holder på med en forholdsmessighetsvurdering i utvisningssaker nettopp for å gi rammer rundt skjønnet som gjennomføres. Det er ikke slik at vi ikke er villig til å bruke forskriftsbiten, men det er ganske viktig at vi ikke tror at vi kan gi uttømmende forskrifter på alle områder, for da forsvinner jo også skjønnsmomentene som det forutsettes at utlendingsforvaltningen skal ha. Jeg mener at noe skjønnsområde bør det også være, rett og slett fordi det vil være umulig å ha uttømmende opplysning f.eks. om alle tilfeller som skulle falle inn under «særlige tvilstilfeller». Hvis jeg på forhånd hadde visst om alt det kunne oppstå tvil om i «særlige tvilstilfeller», tror jeg jeg burde søkt til den jobben i Roma. Jeg har forstått det slik at det nå har kommet hvit røyk nede i Roma. Det er utnevnt ny pave, har jeg fått beskjed om. Da hadde jeg hatt betydelig nærmere kontakt med øvrigheten enn med andre bestemmelser, hvis jeg hadde gjort det. Det tror jeg heller ingen i embetsverket vil klare å forutse på forhånd, og man ville hatt runden gående.

Når det gjelder spørsmålet om å prøve saker med positive vedtak og forskjellen mellom UDI- og UNE-behandlingen, skyldes jo det at UNE ble opprettet med en særskilt uavhengighet for å være en klagenemnd. Vi har funnet måter å forsøke å ta opp konflikter på som kan oppstå, uten at vi skal gjøre noe med uavhengigheten. Derfor har vi valgt å gå til domstolsprøving fremfor at departementet skal få noen utvidet instruksjonsrett overfor UNE.

Jeg har lyst til å gjøre Stortinget oppmerksom på én ting. Komiteen viser i innstillingen til «at stornemnda ikke skal overprøve vedtak som allerede er fattet i UNE». Jeg vil gjøre oppmerksom på at i forbindelse med de saksbehandlingsforskrifter som vi snart sender ut på høring, vil jeg luften en mulighet for at nemndleder i en svært spesiell situasjon kan be om at en sak som er behandlet i ordinært nemndsmøte, skal kunne behandles på nytt i stornemnd. Det gjelder tilfeller hvor det er truffet vedtak til ugunst for utlendingen, mot nemndleders stemme, men hvor nemndleder mener at vedtaket er lovstridig. Dette er for å forkorte mulighetene for at man skal måtte gå til retts sak, og at man skal måtte ha rettsprosess for å vurdere om det er lovstridig eller ikke. Det er for å hjelpe utlendingen i et helt særskilt tilfelle, som bl.a. er tatt opp av Utlendingsnemnda som ett område som kan dukke opp som et vanskelig tema.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at dei som heretter får ordet, får ei taletid på inntil 3 minutt. – Det er vedteke.

Anita Apelthun Sæle (KrF) [18:48:47]: Eg føler eit visst behov for å komma med ein kommentar til Magnhild Meltveit Kleppa. Ho har, så vidt eg veit, brukt mykje tid på einskildsaker. Mange gonger i løpet av tolv år har ho òg involvert meg i einskildsaker av humanitær karakter.

Så kjære kollega, kan eg vel seia: Slike saker kan neppe regulerast bort i ei verd der nød og forfølgning er framtrudande. Så gode system får vi neppe. Eg føler behov for å seia dette, for det er noko naivt i å tru at vi ikkje skal ha einskildsaker, ved å ha forskrifter og lover på alle område.

Min innsats i påskehelga gjekk først og fremst på tidsbruk og opplysningar som ikkje var komne fram, og eg hadde det privilegiet å få hjelpa som ombod i Noreg. Det er eg stolt av, og det er eg glad for.

Forskrifter som SV og Senterpartiet vil ha, ville neppe ha endra denne saka iallfall. Skjønn vil og må vera til stades i all framtid i slike saker.

Per Sandberg (FrP) [18:50:09]: Først bare en klarføring i forhold til vår stemmegivning. Vi har vurdert det slik at vi kommer til å støtte forslag nr. 1 i innstillingen.

Så har jeg bare noen korte kommentarer til representanten Holmås. Han forneker seg ikke. Representanten Holmås prøver på et eller annet vis å angripe Fremskrittspartiet fordi vi har lavere måltall i forhold til å ta imot asylsøkere. Det er jo faktisk det SV også selv gjør, og det er også det Regjeringen gjør, og det er det budsjettet opererer med. Så vidt jeg husker, er måltallet på asyl-

søkere i år 8 500. Men forskjellen er at SV, Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Regjeringen har gitt fullmakter til å la det strømme inn asylsøkere utover det som måtte være måltallet. Det er en ærlig sak for SV at de er totalt likegyldige med hvorvidt det kommer 8 000, 16 000, 24 000 eller 32 000, for de mener det burde være den menneskelige, riktige måten å operere på. Det er jo en ærlig sak. Men jeg synes ærlig talt at SV burde reflektere litt over den politikken, hvis det er slik at de er opptatt av asylinstitutet, som umiddelbart ville blitt pulverisert av et slikt system.

Så vil jeg bare helt til slutt få lov til å kommentere det representanten Holmås sa, jeg tror det var til representanten Kari Lise Holmberg, om at han ville ha seg frabedt den type retorikk fra andre stortingsrepresentanter. Ja, jeg vet ikke hvordan jeg skal kommentere det, men jeg tror representanten Holmås bør være den aller siste til å kommentere andres måter å kommunisere, debattere eller drive retorikk på. For der er han kanskje i verdensklasse med å utvikle en retorikk som er enestående i forhold til å sette andre i forlegenhet.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 2.

(Votering, sjå side 530)

S a k n r . 3

Innstilling fra kommunalkomiteen om lov om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. (diskrimineringsloven) (Innst. O. nr. 69 (2004-2005), jf. Ot.prp. nr. 33 (2004-2005))

Karin Andersen (SV) [18:53:23] (ordfører for saken): Diskriminering og rasisme er uakseptabelt og bryter med verdigrunnlaget vårt, som sier at alle er likeverdige og skal være samfunnsmessig likestilte. Allikevel vet vi at det skjer diskriminering – alt fra negativ forskjellsbehandling og utestenging til grov vold med fatale følger – på grunn av etnisitet, religion, seksuell orientering mv., og at dette også skjer i Norge. Diskriminering rammer også funksjonshemmede og kvinner.

Norge har tilsluttet seg en rekke internasjonale menneskerettighetskonvensjoner og har implementert FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter og Den europeiske menneskerettighetskonvensjon gjennom menneskerettighetsloven. I tillegg er FNs barnekonvensjon, med unntak av utlendingsfeltet, implementert i samme lov. Vern mot diskriminering er ellers spredd i ulike lover.

Norsk implementering av konvensjonsforpliktelsene har virket litt usystematisk, og det er behov for en mer systematisk tilnærming til dette arbeidet. I Ot.prp. nr. 33 fremmes det lovforslag om å implementere FNs rasediskrimineringskonvensjon i norsk lov og oppfylle kravene til diskrimineringsvern i EUs rådsdirektiver om likebehandling uavhengig av rase og etnisk opprinnelse og om likebehandling i arbeidslivet. I tillegg til ny lov foreslås

det endringer i arbeidsmiljøloven, i straffeloven og i lover på boligområdet.

Det hovedpolitiske skillet i denne saken går mellom Fremskrittspartiet og de andre partiene. Norge kommer til å være og skal være et flerkulturelt og mangfoldig samfunn framover. Det er bra, men det krever av oss at vi fjerner både bevisst og ubevisst diskriminering og sikrer likeverd. Fremskrittspartiet, som går imot loven, baner veg for mer lukkede grenser og vender det blinde øyet til at det faktisk skjer diskriminering, som alle andre ser. Bare å påstå at vi har like muligheter slik det er i dag, vil nok dessverre øke konfliktnivået, øve vold på menneskerettigheter og også sette norsk konkurransevne ganske kraftig tilbake.

Det er et bredt flertall, alle unntatt Fremskrittspartiet, som støtter hovedinnholdet i ny lov – prinsippet om etablering av håndhevingsapparat og ansvaret for pådrivervirksomhet. Men det er litt ulikt syn på organiseringen av det. Det skal behandles i Ot.prp. nr. 34 og Ot.prp. nr. 35. Flertallet støtter positiv særbehandling, at det faktisk er nødvendig for å oppnå reell likestilling. Loven gjelder på alle samfunnsområder, med unntak av familieliv og personlige forhold. Loven forbyr direkte og indirekte diskriminering, forbyr trakassering, setter forbud mot gjengjeldelse, bygger på prinsippet om delt bevisbyrde og gir rett til oppreisning og erstatning. Bestemmelsene i loven skal håndheves av håndhevingsapparatet og det alminnelige rettsapparatet.

På de punktene der Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet har andre forslag, og der disse ikke blir vedtatt, har disse partiene sagt at de subsidiært vil støtte lovforslagene i proposisjonen. Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet mener at Rasediskrimineringskonvensjonen bør implementeres i menneskerettighetsloven. Det gir høyere status og en positiv signaleffekt. Holgersen-utvalget anbefalte det. Signalene Norge har gitt og fått i internasjonale fora, tilsier det. Menneskerettighetsekspertene anbefaler det. Nå oppstår det et uforklarlig skille mellom de sentrale konvensjonene som er implementert i menneskerettighetsloven, og de sentrale konvensjonene som ikke blir det, nemlig Rasediskrimineringskonvensjonen og Kvinnekonvensjonen.

Det er bred enighet mellom så å si alle partier, bortsett fra Fremskrittspartiet, om at det er behov for å gå igjennom alt lovverk for å sikre at en faktisk får et helhetlig vern, men Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet fremmer forslag om en slik helhetlig gjennomgang. Særlig er det viktig å få vekk det diskrimineringshierarkiet som faktisk finnes, og som gir ulikt vern til ulike grupper – uten grunnelse. Slik ulikhet er ikke i tråd med forpliktelsene i Den europeiske menneskerettighetskonvensjon.

Funksjonshemmede, f.eks., gis intet vern i denne loven. Syse-utvalget, som hadde en plan om å avgi sin innstilling i dag – jeg vet ikke helt om det har skjedd – skulle utrede dette. Prinsippet må være at funksjonshemmede skal ha minst like sterkt vern som andre og ha tiltak som i praksis sikrer samfunnsmessig likestilling.

Hele poenget med om Norge har oppfylt sine internasjonale forpliktelser ifølge konvensjonene, ligger ikke i at

vi vedtar denne loven, men at vi har lovverk og tiltak som i praksis sikrer likestilling og ikke-diskriminering. Det er praksisen som er det aller viktigste.

Tilbake til Syse-utvalget. Det var med litt forskrekkelse jeg leste i svarbrevet til komiteen at statsråden regnet med at det ville ta mange år før Syse-utvalgets arbeid ville resultere i lovforslag som ville gi funksjonshemmede beskyttelse. Derfor har hele komiteen bedt Regjeringen snart mulig legge fram lovforslag som baserer seg på Syse-utvalgets arbeid.

Etter Arbeiderpartiets, SVs og Senterpartiets mening har lovforslaget to fundamentale svakheter slik det er i dag. Loven inneholder ikke aktivitetsplikt, noe som var helt sentralt i Holgersen-utvalget, og den opererer med to definisjoner av indirekte diskriminering. Aktivitetsplikten er den viktigste. Diskriminering er knyttet til strukturer og kulturer, som skaper fordeler for noen og ulemper for andre. Den er skjult, ofte ubevisst, og den fortsetter fordi måten dette fungerer på, ikke blir synliggjort. Et lovforbud vil virke idet det reises en sak når noe galt har skjedd. Aktivitetsplikt, derimot, vil medvirke til å synliggjøre de sidene som skaper ulikeverdighet, og de strukturendringene som man trenger for å få en ikke-diskriminerende praksis på plass. Aktivitetsplikt dreier fokuset fra hvem som gjør noe galt, til hvordan vi forebygger diskriminering. Alle som skal make å følge denne loven, må faktisk endre seg, sine strukturer og sin kultur i praksis. Slik sett blir aktivitetsplikt kun en dokumentasjon av det en allikevel er forpliktet til å gjøre etter denne loven. Det er ingen byrde, men en hjelp til systematisk å komme i gang. Regjeringspartiene ser ut til å mene at administrativ forenkling er viktigere enn at loven om å fjerne diskriminering faktisk virker. Til det er det å si: Retten til ikke å bli diskriminert er en menneskerettighet og kan verken sidestilles eller underordnes slike administrative forenklinger. Aktivitetsplikt anses nødvendig for å fremme likestilling mellom kjønnene. At etnisk diskriminering skulle være enklere å komme til livs, er i beste fall naivt. Det svekker troverdigheten til regjeringspartienes intensjon med loven når de går imot aktivitetsplikten.

Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet fremmer også forslag om en definisjon på indirekte diskriminering. To definisjoner er uheldige og skaper forvirring. Høyterskeldefinisjonen utenfor arbeidslivet krever at en stiller særlig ufordelaktig. I arbeidslivet kreves kun at en stiller dårligere enn andre.

Ronald Craig ved Norsk senter for menneskerettigheter påpekte i høringen i komiteen at bruken av høyterskeldefinisjonen utenfor arbeidslivet ikke er i tråd med EUs rasedirektivs minimumsstandard. I EU opereres det nå kun med en lavterskeldefinisjon, og innføringen av en høyterskeldefinisjon i denne loven bryter med utviklingen i EU. Likestillingsloven har ikke en høyterskeldefinisjon som krever kvalifisert ulempe. En høyterskeldefinisjon vil dessuten nesten ikke kunne brukes i praksis, fordi det vil kreve et så omfattende bevis knyttet til nødvendig statistisk tallgrunnlag som ikke finnes i dag. Det er altså om loven i praksis hindrer diskriminering, og ikke at det er en lov i seg selv, som avgjør om vi oppfyller våre forpliktel-

ser og målsettinger med loven. Med en slik definisjon vil vi etter vår mening ikke gjøre det. Derfor foreslår Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet kun en lavterskeldefinisjon.

Når det gjelder arbeidsmiljøloven, fremmer Arbeiderpartiet og SV et forslag om å fjerne trossamfunns eksplisitte rett til å diskriminere homofile ved ansettelser. Det er et spørsmål om hvorvidt religionsfriheten rangerer over retten til å være likeverdig og ikke bli diskriminert. Er det motstrid mellom disse rettighetene når det gjelder ansettelser? Vi mener nei. Det er kun tro og religion som er nevnt i EUs rammedirektiv som grunn til forskjellsbehandling. Det gis altså ingen eksplisitte rett til å diskriminere etter seksuell orientering. Derfor kan § 54D nr. 5 fjernes og § 54D nr. 4 endres, slik at arbeidsgiver ikke har rett til å spørre om seksuell orientering. SV har bedt Regjeringen påvise én aktuell jobb der samlivsform eller seksuell orientering er relevant for utførelsen av jobben. Det kan de sjølsagt ikke, for den finnes ikke. Hvem en er glad i, lever med eller har sex med, er privat. Det har ikke arbeidsgiver noe med. Arbeidsgiver kan kreve lojalitet til arbeidsoppgaver og formål og utøvelsen av arbeidet. Om en deler en tro, kan være relevant, men kun for noen stillinger som er knyttet til lærespørsmål. Derfra og til å ha rett til faktisk å vite om en ansatts seksuelle orientering og leveform er i tråd med denne troen, og hvorvidt det kan anses å være diskvalifiserende for vedkommendes ansettelse, er meget tvilsomt. Trossamfunns rettigheter er uansett ivaretatt i § 54D nr. 1, der forskjellsbehandling som følger av saklige formål, og som er nødvendig for utførelsen av arbeid eller yrke, er tillatt. Derfor bør denne diskrimineringen opphøre med denne loven.

Straffeloven § 135 om grov hets endres, slik at også grov uaktsom overtredelse nå rammes av forbudet. Alle, unntatt Fremskrittspartiet, støtter dette. Men SV og Senterpartiet støtter ikke straffeskjerpelsen fra to til tre år. At loven blir anvendbar nå, er meget viktig. Økt straffesamme betyr neppe noe for om man begår slike forbrytelser eller ikke.

SV og Senterpartiet mener også at beskyttelsen mot hatefulle ytringer bør gjøres gjeldende for funksjonshemmede nå. Likeens må det gis samme vern mot nekting av varer og tjenester som andre i § 349a. Det er ingen grunn til å avvende Syse-utvalget for å gi slik beskyttelse nå. Det kan da vel virkelig ikke være slik at det er uenighet om at det ikke skal være lov å nekte funksjonshemmede varer og tjenester på lik linje med andre. Det er helt uforståelig.

SV mener at lovens kortform burde vært rasismeloven, fordi den er en implementering av FNs rasediskrimineringskonvensjon. Diskrimineringsloven gir et feilaktig inntrykk av at dette er det helhetlige og gjennomarbeidede vernet mot diskriminering i norsk lov, og det er det ikke. Blant annet er ikke funksjonshemmede dekt i det hele tatt, og det er kanskje den mest ekskluderte gruppen i hele Norge som systematisk stenges ute fra bygninger, transportmidler osv.

Likeverdighet og vern etter loven forutsetter at alle har råd til å bruke rettsapparatet. Det vi vet om etniske minoriteter, er at de – hvis vi ser på økonomien deres – syste-

matisk har dårligere råd enn majoritetsbefolkningen i Norge. Derfor mener Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet at det er nødvendig å se på ordningen med fri rettshjelp i forhold til rasismeloven, slik at de som har dårlig råd, men som trenger beskyttelse av loven, ikke lider rettstap fordi de rett og slett ikke har råd til å bruke rettsapparatet slik som andre.

Til slutt: Den siste uka har vel de fleste fått med seg historien om forknytte Robert på 15 år fra Østfold, som kom fram som glade Martine. Transseksualitet er ikke noe nytt. Kunnskapen er liten, diskrimineringen kan være grov. Dette er et felt som det mangler lovarbeid på i dag, og oppfordringen går til Regjeringen om at man starter med det, slik at også denne gruppen får ikke bare de ulike tiltakene de trenger, men også et vern mot diskriminering, slik som det vi starter på i dag i forhold til etnisitet, religion og også en del annet. Diskrimineringslovarbeidet i Norge er ikke fullendt med denne loven. Det trengs en helhetlig gjennomgang av alt lovverk, slik at vi faktisk sikrer likeverdighet, for det er det som er poenget med loven.

Så vil jeg ta opp de forslagene som er inntatt i innstillingen.

G e i r - K e t i l H a n s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Karin Andersen har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Signe Øye (A) [19:07:41]: Arbeiderpartiet vil arbeide for et tolerant, flerkulturelt samfunn og mot rasisme. Vi har alle et ansvar for å bekjempe rasisme og diskriminering. Hverdagsrasisme bidrar til å legitimere trakassering og vold og undergraver de verdier vårt samfunn er bygd på.

Den nye loven mot diskriminering som vi behandler i dag, vil sammen med mer effektive bestemmelser i straffeloven styrke det rettslige vernet mot diskriminering på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion og livssyn. Loven tar sikte på å gi et bedre og mer helhetlig grunnlag for å bekjempe rasisme og diskriminering i samfunnet vårt.

Rasisme og diskriminering overfor personer med minoritetsbakgrunn er bredt dokumentert. Det fikk også dørvaktene på utestedet The Scotsman i Oslo oppleve sist uke. Der fikk dørvaktene sparken fordi de hadde feil hudfarge. Det er bra at vi blir kjent med slike saker. Men det er ganske utrolig at det kan skje i dagens Norge. Nå har komiteen vært i Canada, og jeg ville tro at en slik sak ville være ganske oppsiktsvekkende og kanskje overhodet ikke kunne ha skjedd i det landet. Det er flott at AUF, LO og Norsk Folkehjelp i kveld har arrangert konsert på Egertorget til støtte for de oppsagte.

Den innstillingen som foreligger fra komiteen, ville ikke ha vært til hjelp for de oppsagte på The Scotsman. Det er helt klart et hull i lovverket som vi må tette igjen. Derfor fremmer Arbeiderpartiet sammen med SV og Senterpartiet et forslag om det, som vi håper også får fler-

tall når vi skal gå til avstemning. De fleste av lovforslagene er det bred politisk enighet om.

Når det gjelder personkretsen som skal omfattes av diskrimineringsloven, innebærer Regjeringens forslag at det rettslige vernet mot diskriminering omfatter etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion og livssyn.

Det betyr at det er flere grupper som ikke omfattes av det foreliggende forslaget. Dette er f.eks. homofile utenfor arbeidslivet og boligsektoren, funksjonshemmede, transkjønnede og mennesker som diskrimineres på andre diskrimineringsgrunnlag.

Regjeringens begrunnelse for at disse gruppene ikke omfattes nå, er Syse-utvalget som er satt ned. Mandatet for Syse-utvalget er i hovedsak å utarbeide forslag som kan styrke det rettslige vernet mot diskriminering av funksjonshemmede. Utvalget vil avslutte sitt arbeid snart.

Arbeiderpartiet mener at Regjeringen bør igangsette arbeidet med en helhetlig diskrimineringslov i tråd med internasjonale forpliktelser og vernet i Den europeiske menneskerettighetskonvensjon, EMK, fordi alle kvalifiserer til vern etter menneskerettighetenes generelle diskrimineringsforbud. Norsk rett har i dag ikke et uttrykkelig forbud mot rasistiske organisasjoner, men det finnes mer generelle forbud mot enkelte typer organisasjoner og forbund.

Regjeringen har i tråd med Holgersen-utvalgets vurderinger av betenkelighetene ikke foreslått et generelt forbud. Dette er også i tråd med innstillingen fra en enstemmig justiskomite, som gikk imot å innføre et uttrykkelig forbud mot rasistiske organisasjoner, men at det i stedet innføres reaksjonsmuligheter rettet mot selve virksomheten som utøves av organisasjonen, framfor mot organisasjonen i seg selv. Det er Arbeiderpartiet enig i.

Regjeringens eneste begrunnelse for ikke å gi en forrangsbestemmelse eller inkorporere rasediskrimineringsloven i menneskerettsloven er knyttet til en henvisning om at problemstillingen skal drøftes i stortingsmeldingen om maktutredningen som kommer senere. Arbeiderpartiet mener at en debatt knyttet til rettsliggjøring av politikken er viktig, men at det skal en særskilt begrunnelse til for ikke å inkorporere rasediskrimineringsloven i menneskerettsloven eller gi rasediskrimineringsloven en forrang i det foreliggende lovforslaget. Når da de øvrige konvensjonene er inkorporert i menneskerettsloven og utenrikskomiteen enstemmig tidligere har gitt sin tilslutning til også å inkorporere rasediskrimineringsloven, mener Arbeiderpartiet at vi bør videreføre dette standpunktet, og går inn for det.

Så til spørsmålet om aktivitetsplikt. Aktivitetsplikten var en meget viktig del av Holgersen-utvalgets utkast til lov. Uten en aktivitetsplikt vil ikke loven kreve at arbeidsgivere aktivt skal foreta forandring og arbeide for den forebygging som trengs for å motvirke diskriminering. Erfaringene fra andre land som har jobbet lenge med etnisk diskriminering, har vist at et forbud mot diskriminering alene ikke er tilstrekkelig som tiltak mot diskriminering. Aktivitetsplikt er i dag forankret i likestillingsloven. Regjeringens argumentasjon om unødig byråkrati er etter

Arbeiderpartiets oppfatning ikke tilstrekkelig og kan ikke tillegges avgjørende vekt. Arbeiderpartiet vil derfor gå inn for en aktivitetsplikt. Den skal også gjelde for arbeidslivets organisasjoner.

Jeg vil ta opp det forslaget som er omdelt på plassene. Men det må inn en rettelse i siste linje, der det står «blir stilles dårligere». Det skal stå «blir stilt dårligere enn andre i tilsvarende situasjon».

Presidenten: Representanten Signe Øye har tatt opp det forslag hun refererte til.

Kari Lise Holmberg (H) [19:14:32]: Dessverre er rasisme og diskriminering overfor personer med minoritetsbakgrunn bredt dokumentert. Derfor er dette en viktig lov for å fremme likestilling, sikre like rettigheter og hindre diskriminering. Det er viktig å ha en klar holdning til diskriminering. Det er uakseptabelt at noen grupper får begrenset sine muligheter og retter i det norske samfunnet fordi de utsettes for rasisme og diskriminering. Det er svært viktig å ha et sterkt fokus på at alle gis like muligheter, og på å legge til rette for aktiv samfunnsdeltakelse for alle. Det kulturelle og religiøse mangfoldet i befolkningen er kommet for å bli, og det er viktig at enkeltmenneskets rett til å være annerledes, velge levemåte fritt og tenke annerledes blir vernet om. Det kulturelle og religiøse mangfoldet må anerkjennes og vises respekt, og ikke brukes som utgangspunkt for diskriminering.

Diskriminering løses ikke i rettssalen alene. Bedre lovverk er kun ett av flere virkemidler for å bekjempe diskriminering. Lovforslaget må ses i en bredere sammenheng, der holdnings- og påvirkningsarbeid er minst like viktig. I den anledning vil jeg bare vise til at Stortinget snart skal behandle St.meld. nr. 49 for 2003-2004, Mangfold gjennom inkludering og deltakelse, som er en viktig melding med tanke på det vi nå debatterer.

På bakgrunn av saksordførerens brede og grundige orientering om saken skal jeg begrense meg til å ta for meg tre spesielle områder. Det ene jeg vil si noe om er generelle regler mot diskriminering, det andre er funksjonshemmede, og det tredje er aktivitetsplikten.

Diskriminering på generelt grunnlag bør være forbudt. Jeg tror at generelle regler på området vil være mer tilpassningsdyktige i forhold til skiftende oppfatninger i befolkningen. I denne saken har Høyre i sine merknader bedt Regjeringen ta initiativ til at disse spørsmålene utredes med sikte på utarbeidelse av generelle regler mot diskriminering og eventuelt utforming av en samlet helhetlig lovgivning på området. Det er viktig å understreke at en eventuell samlet lovgivning på området ikke må svekke det vern særlovgivningen faktisk gir i dag. En framtidig utredning om disse spørsmålene må derfor belyse forholdet mellom generelle regler og særskilt vern ut fra avgrensede diskrimineringsgrunnlag.

Høyre mener altså at et større utredningsarbeid om disse spørsmålene bør vurderes, og at det er en naturlig oppfølging av den saken vi nå behandler. Høyre ønsker allikevel å framheve hvor viktig det er at fokuseringen i denne debatten er positiv. Som tidligere sagt, er denne loven

tuftet på bred enighet i Stortinget, og det er et godt skritt i riktig retning at lovforslaget nå behandles.

Parallelt med dette lovforslaget har også arbeidet med å utarbeide forslag som vil verne funksjonshemmede mot diskriminering, pågått. Det er nedsatt et utvalg som utreder denne problemstillingen, og som man forventer vil legge fram sitt resultat i disse dager. Det var Karin Andersen også inne på i sin orientering. Det er forventet at dette utvalget vil foreta en grundig vurdering av alle de spørsmålene som oppstår. Høyre ønsker at Regjeringen snarest mulig etter at utvalgets arbeid er ferdig, vil legge fram for Stortinget forslag til lovgivning som gir funksjonshemmede et forsterket lovvern mot diskriminering.

Så er det spørsmålet om aktivitetsplikten, som blir drøftet i forslaget. Høyre stiller seg bak Regjeringens vurdering om ikke å innføre en aktivitetsplikt. Høyre ønsker ikke å påføre offentlige og private virksomheter økt byråkrati uten at det i vesentlig grad bidrar til å styrke vernet mot diskriminering. Den samlede byrden for næringslivet er allerede omfattende, og vi har større tro på at frivillige og positive tiltak vil ha større og mer ønsket effekt. Kravene til offentlige virksomheter, herunder kommunen, er allerede omfattende. Aktivitetsplikten vil kunne komme i konflikt med andre målsettinger, bl.a. målsettingen om å redusere statlig detaljstyring av kommunene.

Det har tidligere vært bred enighet i komiteen om at dette er en viktig målsetting. Men for Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet har det en tendens til å bli mest ord og lite handling når det gjelder å gi frihet til de folkevalgte i kommunene.

Avslutningsvis vil jeg si at Høyre er opptatt av at enkeltmennesket skal stå i sentrum. Vi vil verne om respekten for det å være annerledes. Alle må akseptere at andre har rett til å foreta selvstendige valg når det gjelder meninger, verdier, religion og levemåte. Det gjelder både kvinner og menn. Denne loven er et positivt skritt i riktig retning.

Når det gjelder Arbeiderpartiets forslag, som er fremmet her i salen i dag, vil Høyre stemme for § 4 annet ledd og forhåpentligvis da forhindre at liknende saker som den vi nå har hatt eksempel på her i Oslo, dukker opp.

Helt til sist tar jeg opp det forslaget i saken som er fremmet av Høyre og Kristelig Folkeparti.

Presidenten: Representanten Kari Lise Holmberg har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Per Sandberg (FrP) [19:20:35]: Jeg kan ikke i mitt innlegg gå inn på hvert enkelt område – det ville ha tatt lang tid. Men jeg skal prøve å være generell, og så skal jeg gå inn på et par av de endringene som Fremskrittspartiet mener er meget urovekkende.

La meg først få lov til å kommentere én ting som kom fra saksordføreren, for hun sa vel noe sånt som at Fremskrittspartiet stod alene om å stemme mot denne loven, at vi var alene om ikke å ville innføre denne type lov. Ja, det er jo en sannhet med modifikasjoner. Vi er alene i denne salen – det er vi. Men både Justisdepartementet, Regjeringsadvokaten, Riksadvokaten og tidligere medlem i

Menneskerettighetskommisjonen Hanne Sophie Greve deler Fremskrittspartiets synspunkter – i skiftende konstellasjoner. Så å påstå at Fremskrittspartiet er alene om å være kritisk, er å ta i vel hardt. Jeg må si, uten at jeg kan referere til kilder, at jeg i likhet med saksordføreren og mange andre har hatt samtaler om denne loven med framtrædende mennesker som er skremt. Kari Lise Holmberg oppnår ikke det hun ønsker seg som Høyre-politiker. Hun oppnår ikke frihet – ytringsfrihet, mangfold og mulighet til å være seg selv – med denne loven, men det motsatte. Man skremmer mennesker inn i en bås, man skremmer mennesker av frykt for å trå feil.

I den forbindelse vil jeg vise til Dagbladet i dag, Sonja Holtermans «På kornet». Jeg synes faktisk hun sier det veldig godt. Jeg vet ikke om jeg skal lese hele innlegget, men overskriften er «Neger og åndssvak», og hun starter med følgende:

«Det er utrolig feil å bruke ordet neger. Svart, farget og våre-nye-landsmenn er heller ikke korrekt. Det vet jeg, men det er mye jeg ikke vet om fy-ordene i språket vårt.»

Det er det som er utgangspunktet. Og så sier hun videre:

«Disse gruppene trenger ikke hjelp, de trenger tilrettelegging.»

Og i disse gruppene er da selvfølgelig flyktninger, innvandrere, nordmenn, funksjonshemmede, kvinner, menn – alle som måtte være i en situasjon hvor de føler seg diskriminert. Sonja Holtermans sier videre:

«Og slik kunne jeg fortsatt, og likevel ville du ikke fått alle rådene du trenger. Forskere, antirasister, allvitere og urbane korrektheter lager nemlig nye regler fortere enn det er mulig for meg å skrive, og de har ikke for vane å legge godviljen til når du bryter reglene. Dersom man, uten fordommer, kommer til å si «neger», er det ikke mange som tenker: «Jeg hører du sier neger, men går ut fra at du mener afrikaner.» Det er langt mer sannsynlig at tilhørerne dine tenker: «Han der er fremmedfiendtlig.» eller i beste fall «Han der er rasist uten å vite det.» Men man må ikke bli for inkluderende heller. Det har gått for langt dersom du i din iver etter å være en korrekt språkbruker overser de ulike gruppenes egenart og kaller en norsk-afrikaner for hvit, og en rullestolbruker for lett-på-foten. Det er viktig at du gjennom språket ditt får vist at du er fordomsfri. Det holder nemlig ikke å være det. For å hjelpe oss litt burde representanter for den fordomsfrie eliten ha skrevet en håndbok: «Korrekte og ikke stigmatiserende benevnelse på ulike grupper av individer som egentlig ikke er annerledes.»»

Det er meget godt sagt av Sonja Holtermans, og det er dette det dreier seg om. Vi senker terskelen dit hen at uavhengig av hvem man måtte være, hvilken etnisk opprinnelse man måtte ha, hvilken religiøs overbevisning man måtte ha, eller hvilken hudfarge man måtte ha, så skremmer vi alle menneskene inn i en bås som gjør oss alle like og redde for å bevege oss.

Man skulle tro at dagens VG ville skremme noen: «Nordmenn stemples som satans sønner».

Det er tydeligvis en eller annen som har skrevet en bok, og der omtales nordmenn meget negativt. Antirasistisk Senter ved lederen Nadeem Butt har anmeldt denne saken.

Jeg blir ikke skremt. Jeg blir faktisk beroliget over at vi greier å avdekke at vi har den type mennesker i det norske samfunnet. Men flertallet i denne salen vil, gjennom det vedtaket som blir gjort her i dag, gjemme disse menneskene, sånn at de kan jobbe i det skjulte, og det er farlig. Det er farlig! Jeg ønsker mye heller at disse skal stå fram.

Men det som skremmer meg, er når NRK P3 søker en ny DJ – discjockey – så skriver de i annonsen:

«Vi vil være spesielt lydhøre for søknaden din, hvis du har en flerkulturell bakgrunn.»

Det skremmer meg – og da får flertallet i denne salen ønsket sitt oppfylt – hvis det er den retningen vi skal gå i, for det er diskriminering! Jeg vil forresten også kommentere det representanten Kari Lise Holmberg sa, at hun kunne dokumentere voldsom diskriminering og rasisme i Norge. Kan noen være så snill å legge fram en sånn dokumentasjon for meg? Det finnes ikke den type dokumentasjon. At enkelte organisasjoner driver og «skjønner seg på», blir en helt annen sak, men det blir subjektivt. Det finnes ingen bred dokumentasjon.

Det betyr ikke at Fremskrittspartiet ikke innser at det finnes diskriminering og rasisme, men det bekjemper man ikke med den type lover som Regjeringen nå fremmer – diskrimineringslover, vil jeg si. Når det gjelder å styrke det rettslige vernet mot diskriminering på grunnlag av etnisitet, religion og annet, sier Regjeringen at ettersom Norge er blitt et stadig mer flerkulturelt samfunn, vil et sånt rettslig vern bli enda viktigere for å unngå motsetninger mellom grupper og sikre god integrering. Nei, det er jo det motsatte som skjer! Man skiller jo grupper, og grupper vil ha frykt for hverandre.

Fremskrittspartiet er enig i at det bør finnes et godt vern mot diskriminering i Norge, men hovedpoenget er at dette lovverket allerede eksisterer – selv om det ikke finnes et eget lovverk, finnes det etter Fremskrittspartiets syn tilstrekkelig for å fange opp diskriminering og rasisme. Dette blir altså i stor utstrekning støttet av Regjeringsadvokaten gjennom de fleste av proposisjonens kapitler.

Regjeringens forslag til ny lov, eller vedtaket som skjer her i dag, blir derfor i stor grad en oppramsing og presisering av gjeldende lovverk, samtidig som en går lenger innenfor enkeltfelt for i stor grad å signalisere sitt sterke engasjement mot diskriminering. Flertallet har, hvis jeg får lov til å si det, en tendens til å begrunne sine innskjerpsler med krav fra internasjonale konvensjoner vi er knyttet til, men det blir også i de aller fleste tilfellene avvist av Regjeringsadvokaten og Justisdepartementet. Det er etter Fremskrittspartiets syn ikke fremmet et balansert lovforslag, noe som kan resultere i at forslagene gir seg store, utilsiktede utslag.

Det vil sannsynligvis bli slik at Fremskrittspartiet vil få kritikk. Vi vil sannsynligvis bli satt i en situasjon der vi vil få vanskeligheter med å forsvare hvorfor vi ikke stemmer for denne loven. Men med bakgrunn i det jeg allerede har

sagt, at både Justisdepartementet og Regjeringsadvokaten, Riksadvokaten mfl., med skiftende konstellasjoner, har gitt uttrykk for at forslagene allerede er dekt opp, forholder vi oss til det. Derfor går vi altså imot hele loven.

Styrking av det rettslige vernet mot diskriminering går ikke gjennom å skape diskriminerende faktorer, som bl.a. gjøres ved omvendt bevisbyrde, som er det mest urovekende forslaget som ligger her.

Etnisk diskriminering er et reelt og alvorlig problem i Norge, sier flertallet. Og jeg har spurt: Med basis i hvilken virkelighet?

Og jeg spør: Hva med denne loven, skal vi nå bli kvitt problemet med denne loven i hånd? Nei, jeg tror det ikke før jeg får se det.

Iveren etter å få presset gjennom disse lovene har, tror jeg, ledet Regjeringen til faktisk å bryte de konvensjonene de selv hevder er basis for lovtekstene – dette gjelder i stor grad, i særdeleshet, Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen. Men disse lovene bryter også med andre FN-konvensjoner. Man bruker altså en lovtekst som innbefatter internasjonale konvensjoner som Norge har ratifisert – og så bryter en de samme konvensjonene med det lovverket. I lovteksten står det bl.a. at hvis det er grunn til å tro at det har funnet sted diskriminering, skal slik diskriminering «anses som bevist».

Dette er brudd på internasjonale konvensjoner, det er brudd på menneskerettighetskonvensjonen. Regjeringen ønsker med andre ord, med støtte fra sosialistene her, å innføre omvendt bevisbyrde i saker som omhandler diskriminering. Det betyr at en som anklages for lovbrudd, må bevise sin egen uskyld – dette til tross for at de konvensjonene flertallet påberoper seg, entydig har slått fast at enhver skal forutsettes uskyldig inntil bevist skyldig i henhold til lov.

Regjeringen, eller flertallet, ønsker altså i forbindelse med disse lovene å nedsette to instanser som skal overvåke eventuelle brudd på foreslåtte lover. Blant annet skal et diskrimineringsombud håndheve og være en pådriver i dette arbeidet. Ombudet skal bl.a. drive *oppsøkende* aktivitet overfor innvandrerbefolkningen. Dette er en sammenblanding av roller hvor diskrimineringsombudet på den ene siden skal oppfordre til angiveri og så på skjønnsmessig vis avgjøre hvorvidt diskriminering har funnet sted. Videre foreslås det opprettet en diskrimineringsnemnd som vil være dømmende myndighet. Nemnden skal bestå av åtte personer, og det stilles ingen krav om norsk statsborgerskap. Vi kan med andre ord oppleve at utenlandske statsborgere skal kunne dømme nordmenn i en prosess hvor de selv må bevise sin uskyld. Helt utrolig! Og til tross for de siterte konvensjonene som omfatter religiøse samfunn, velger flertallet eksplisitt å gjøre unntak for disse. Implisitt betyr det en legitimering av den religiøst motiverte diskriminering av kvinner som finner sted i mange miljøer.

Utkastene til den nye lovteksten er et eksempel på hvordan Regjeringen påvirkes til å drive politikk på minoritetenes premisser. I den anledning bør det være oppor-
tunt å minne Regjeringen om at vår toleranse aldri må trekkes så langt at vi aksepterer intoleranse.

Jeg hadde i utgangspunktet tenkt at jeg skulle bruke enda 15 minutter, for det er en hel rekke andre ting som kunne blitt kommentert. Men jeg forstår det dit hen at mye av pådriveren for denne regjeringen til å fremme dette lovverket kanskje kan summeres opp i forhold til lovens prinsipielle grunnlag. Regjeringen er av den oppfatning at alle disse argumentene overskygges av bl.a. de viktige signalene som en slik inkorporering vil ha for Norges internasjonale menneskerettighetsarbeid innenfor området rasisme og etnisk diskriminering, og at det generelt vil styrke Norges troverdighet som pådriver for menneskerettighetene. Dermed foreslår også Regjeringen at rasediskrimineringsloven inkorporeres i diskrimineringsloven. Det er det som må være pådriveren.

Bare for å slå det fast helt til slutt: Jeg håper at Presidetskapet klart og tydelig legger voteringen opp slik at Fremskrittspartiet får stemme imot alle forslag og loven i sin helhet.

Jeg fremmer vårt forslag i innstillingen.

Presidenten: Representanten Per Sandberg har tatt opp det forslag han refererte til.

Anita Apelthun Sæle (KrF) [19:39:01]: Rasisme og antisemittisme og diskriminering har lagt djupe skuggar over vår historie. Fridom og menneskeverd er verdiar som vi ynskjer at det norske samfunnet skal vera prega av også i framtida. Det er ikkje sjølv sagt.

Fråværet av rasisme eller antisemittisme er ikkje det som er mest utbreidd som verdi, kultur eller til og med lovverk i verda. Noreg og Vesten er jo ikkje hovudproblemområde. Likevel er dette vesle bidraget, ein lov som vi i dag behandlar, og som vi kallar diskrimineringsloven, viktig. Formålet med loven er å styrkja det rettslege vernet mot diskriminering på grunn av etnisitet, nasjonalt opphav, avstamning, hudfarge, språk, religion og livssyn.

Retten til å vera og tenkja annleis skal ein verna om, respekten for andre likeså. Det er eit sjølv sagt krav til majoriteten. Men også minoriteten må respektera andre sine rettar, jf boka som er omtala i VG i dag.

Det er ikkje nødvendigvis diskriminering å vera ueinig og ytra seg om det ein meiner. Men det må gjerast med respekt for dei som meiner annleis.

Kristeleg Folkeparti er oppteke av at lovverket må vera klart med omsyn til diskrimineringsgrunnlag. Vi er faktisk ueinige i at ein generell diskrimineringslov vil tena formålet. Vi meiner det er viktig å sørgja for at rettstryggleik, ytringsfridom og trusfridom ikkje vert svekt av lovar som nettopp skal verna minoritetar. Dei er jo mest avhengige av at desse fridomsprinsippa er uavkorta.

Denne loven er ikkje fullstendig. Funksjonshemma er f.eks. ikkje inkluderte i denne loven. Men det kjem også eit sterkare lovvern for denne gruppa etter at Syse-utvalet, som har til vurdering funksjonshemma sin situasjon, legg fram si innstilling no i april.

Eg trur ikkje det er mange i Noreg som ikkje er einig i at handlingar og ytringar ikkje skal verka krenkjande, skremmande, fiendtlege, nedverdiggjande eller audmjukan-

de. Slike haldningar og handlingar er jo også på kollisjonskurs med gamle normer, som vi har lært som bod med forklaring. Likevel opplever mange slik trakassering på arbeidsplass, skole eller i all offentlegheit, nemleg i media.

Vi har ein lang veg å gå, og eg trur aldri vi når heilt fram. Paradis på jord er ei hildring. Men lovar som set grenser, er nødvendige i eit samfunn der dei gode normene for mellommenneskelege forhold ikkje heilt fungerer. Denne loven eit steg på vegen.

Så ein liten visitt til saksordføraren. Fridom og demokrati og toleranse inneber faktisk at staten ikkje kan tilranna seg totalt hegemoni, heller ikkje ved fleirtalsvedtak. Blant anna Kyrkja og organisasjonar må ha rett til å tenkja og meina annleis enn fleirtalet. Å tvinga fleirtalsmeiningar på alle er intolerant og farleg. Vi må i eit demokrati faktisk få behalda frie rom dit staten sin arm ikkje når. Eg vil seia til min kjære medrepresentant at å dela tru faktisk, og sjølv sagt, inneber å leva i pakt med trua og idégrunnlaget. Skal ein formidla dette idégrunnlaget vidare, er det også totalt øydeleggjande dersom ein handlar annleis enn ein talar. Då tapar ein truverde. Derfor er eg glad for at SV sine forsøk på no å endra § 54D vert avviste.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp) [19:43:11] (leiar for komiteen): Eg vil visa til saksordførar Karin Andersen sitt innlegg. Ho gjorde nøye greie for hovudpunkta i lova og kor konfliktlinene går i komiteen. Ho gav uttrykk for eit syn som eg deler når det gjeld Regjeringa si tilnærming til implementering, at Holgersen-utvalet si tilråding ikkje blir følgd opp. Ho gjorde greie for grunngevinga for aktivitetsplikt og andre viktige tema. Difor vil eg i det vidare berre kommentera ganske kort tre punkt.

For det fyrste: Det kulturelle og religiøse mangfaldet i befolkninga er komme for å bli. Då må tilnærminga vera anerkjenning og respekt, altså det motsette av diskriminering. Det legg heile komiteen til grunn. Då er det eigentleg litt oppsiktsvekkjande at vi kan halda så ulike innlegg som vi har gjort i denne saka. Men då er det òg slik at dei av oss som verkeleg meiner det, må erkjenne at her er det viktig å få eit lovverk på plass, og så er det svært viktig med handheving av ein praksis som følgjer opp dette lovverket. Så er det fremma eit forslag i dag i denne saka. Ein spesiell situasjon har gjort det nødvendig her med ei tilføyning, meiner Arbeidarpartiet, SV og Senterpartiet. Eg vil i tillegg gi til syne at vi har ei lov om arbeidsmiljøet til behandling i komiteen, og eg trur òg det er nødvendig å følgja opp det som i dag blir føreslått, i samband med Ot.prp. nr. 49.

Så til slutt vil eg be statsråden merka seg det utolmodet som er uttrykt på side 3 frå ein samla komite, og som gjeld behovet for eit forsterka lovverk mot diskriminering av funksjonshemma.

Statsråd Erna Solberg [19:46:15]: Jeg har lyst til å begynne med å si at vi utallige ganger har deltatt både her og i andre fora i generelle diskusjoner knyttet til spørsmål om integrering, inkludering og de temaene som går på at vi skal akseptere en større grad av mangfold.

Jeg mener at vi i løpet av denne siste stortingsperioden har fått på plass mye av det vesentligste lovarbeidet knyttet til inkluderingsspørsmålet og integreringsspørsmålet gjennom lov om introduksjonsordning, rett og plikt til norskopplæring, og nå også gjennom å styrke vernet mot etnisk og religiøs diskriminering. Det er viktige deler av det. Mye av arbeidet fremover består nettopp i arbeidet utenfor lovarbeidet, i det praktiske arbeidet både ute i kommuner og lokalt mellom mennesker, for å få tingene til å fungere og få snudd systemene våre til ikke bare å være opptatt av juss og lov og rettigheter, men faktisk til også å finne gode ordninger for å inkludere og akseptere mangfoldet i vårt samfunn.

Derfor er det interessant å registrere at gjennom mange av disse debattene har vi blitt møtt med mange eksempler på diskriminering. I den sammenhengen har Fremskrittspartiet sagt at det er trist å høre om folk som ikke får jobb, og det er trist å høre eksempler på at folk opplever diskriminering. Men på konkrete utfordringer om de har ønsket å bidra til et sterkere diskrimineringsvern på bakgrunn av etnisitet, har de alltid forsøkt å snakke det vekk, selv når de møter konkrete eksempler på den diskrimineringen som Per Sandberg ikke helt har funnet dokumentert ennå. Jeg har registrert at de aldri har villet svare på det. Men vi har fått svaret i kveld – når de slipper å se i øynene de konkrete eksemplene på det som faktisk av og til foregår i vårt samfunn.

Jeg har ikke tenkt å gå igjennom alle bitene av loven. Det er en lov som ikke først og fremst lager en ny rettstilstand i arbeidsmarkedet eller i boliglovene, for det har vi gjennomført tidligere, men som først og fremst er en lov som trekker disse tingene sammen, og som dreier seg om alle andre deler av samfunnslivet. Derfor er det ikke korrekt når saksordføreren sier at det strir mot bl.a. EUs rasedirektiver når vi har en høyere terskel knyttet til indirekte diskriminering. Det skyldes bl.a. at flere av EUs rådsdirektiver har mindre nedslagsfelt enn det denne loven har, fordi vi får et bredere diskrimineringsvern som i og for seg gjelder alle samfunnsforhold.

Jeg har lyst til å understreke at når vi velger å ha to definisjoner på indirekte diskriminering, er det ut fra behov for å beskytte diskrimineringsvernet mot rett og slett å havne i latterligheter. Det er nemlig slik at å praktisere det innen den snevre indirekte diskrimineringslovgivningen vi har for arbeidsmarkedet på alle andre samfunnsforhold, er noe vi ikke klarer å få oversikt over konsekvensene av. Hvis vi i utgangspunktet skal kunne definere behandling som medfører at man blir dårligere stilt, i en nøytral regel og kalle det indirekte diskriminering, kan det i betydelig grad berøre alle våre politikkområder og gjøre diskrimineringsstemaet overordnet de andre. Det er faktisk ikke der jeg er, verken i forhold til hvordan kommunene praktiserer sine regler, hvordan skoleverket fungerer, hvordan lovverket for øvrig skal fungere eller hvordan politikkområdene skal fungere. Det klarer ikke jeg å være med på. Jeg er redd for at vi da vil komme til å bli trukket ut i en del absurditeter i forhold til praktiseringen på et så bredt samfunnsfelt som dette dreier seg om. Jeg er faktisk opptatt av at respekten for et slikt rettsvern også dreier seg om at

man må sørge for at man har oversikt over konsekvensene før man innfører det. Det er etter min mening en beskyttelse av loven og rettsvernet mot etnisk diskriminering for fremtiden.

Det er et annet felt som jeg har lyst til å påpeke: Jeg hører at mange mener at aktivitetsplikt er et suverent tiltak. Jeg har nå alltid vært skeptisk til at rapportering innenfor bedrifter om hvilke tiltak de har i forhold til likestillingsloven, egentlig bidrar til så mye aktivitet, eller at kommuner som må fylle ut et nytt skjema for hva de har gjort, bidrar til ny aktivitet. Jeg tror at skal man ha reell aktivitet mot etnisk diskriminering og annet for å bidra til mangfoldet i egen bedrift og på egen arbeidsplass, må man eie problemstillingene og ikke bare oppleve at nå har noen på Stortinget trykket en ny lovregel ned over hodet på en – særlig hvis det oppleves som ikke å være relevant i det hele tatt.

Vi får også ta innover oss at det etniske mangfoldet i Norge er veldig ulikt i ulike deler og bransjer i arbeidslivet og i ulike deler av vårt samfunn. Derfor tror jeg betydelig mer på det vi har lagt inn i den andre lovendringen, som altså går igjennom spørsmålet om et felles likestillings- og diskrimineringsapparat. Det dreier seg om å bidra til en betydelig større grad av veiledningsplikt og aktivitet, for overfor arbeidsgiver og andre skapes de positive modellene og arbeidsformene fremfor en passiv holdning til at vi skal oppnå alt gjennom å ha en såkalt aktivitetsplikt. Jeg synes det er skrivebordsteori å mene at aktivitetsplikt gir så veldig store resultater. Jeg mener det godt kan dokumenteres ut fra at vi kanskje ikke er helt fornøyd med hva aktivitetsplikten har gitt oss av resultater, f.eks. i norske kommuner, som i dag rapporterer om det i meldinger.

Jeg er selv leder for en relativt stor politisk organisasjon, og vi melder selvfølgelig i årsrapportene våre hva vi har gjort av likestillingsarbeid. Vi har et aktivt likestillingsarbeid, men det er ikke fordi vi er pålagt det av aktivitetsplikten, det er fordi vi er politikere og eier problemstillingen. Det er eierskapet til problemstillingen vi er nødt til å skape, og det skaper vi utenom lovrommet, det skaper vi i den offentlige debatten, det skaper vi ved å sette pris på og vise at mangfold faktisk er verdifullt, og ikke gjennom den typen lovregler.

Derfor synes jeg at løsningen med påvirkningsarbeidet, den løsningen som også ligger i vår handlingsplan mot etnisk diskriminering, som dreier seg om å premiere gode mangfoldsbedrifter o.a., er et viktigere og mer positivt arbeid enn det å provosere alle typer organisasjoner og forvaltningsnivåer med nok en ny rapporteringsregel og nye krav, i stedet for å la dette være rommet for at folk faktisk kan utøve politikk, utøve aktivitet på sin egen arbeidsplass og bli honorert for det, og at de ikke bare møter det som et passivt lovkrav.

Jeg mener at dette er et viktig punkt å stå ved, og at vi må sørge for at vi får et helhetlig diskrimineringsvern på etnisk og på religiøst grunnlag. Jeg er helt enig i at det hadde vært behov for et felles diskrimineringsgrunnlag for alle lovene, men vi har på en måte begynt, og det har vært utøvd stor aktivitet for å få til dette. Stortinget har

også hatt stor aktivitet i denne stortingsperioden for å få nedsatt et utvalg for de funksjonshemmede når det gjelder diskriminering. At vi nå ser at rettsvernet og begrepene blir stykkevis og delt, bør ikke forhindre oss fra å se at vi nå bør vedta lovregler som gir dette vernet, i påvente av at vi kommer i land også med et bredere vern. Og det er ikke sikkert at én felles diskrimineringslov til slutt er det riktige svaret, for det er jo ulikheter i typen beskrivelser av hva som er diskriminering på ulike felt, noe som innebærer at det er grunn til å vurdere hvert enkelt felt for seg.

Jeg vil minne om at da vi la inn diskrimineringsvernet mot funksjonshemmede i arbeidsmiljøloven i forrige periode i Stortinget, var det en viktig norm å gi, men jeg tror de fleste av oss var klar over at vi på det tidspunktet ikke gjorde det lovarbeidet på forhånd som skulle til for at det skulle bli en særlig praktikabel regel overfor rettsinstanser, for på mange områder vil man kunne hevde at når man ikke er 100 pst. funksjonsfrisk for å gjøre den jobben man er satt til, er det et saklig grunnlag for å diskriminere. Det hadde kanskje krevd et bedre lovarbeid og forarbeid. Men forhåpentligvis har det gitt den normvirkningen vi ønsket at det skulle gi da vi gjorde det på det tidspunktet.

Jeg er glad for at vi får flertall for loven som sådan. Til tross for de mindre uenighetene tror jeg at dette kommer til å være en lov som fungerer bra. Men jeg er altså av den oppfatningen at vi ikke skaper inkludering, mangfold og aksept for ulikhet i vårt samfunn i en rettssal. Det skaper vi først og fremst gjennom andre typer virkemidler som jeg mener hovedfokus må rettes mot etter hvert, ikke bare lov- og regelverk, men aktivitet for å inkludere i praksis ute i norsk arbeidsliv og ute i norsk samfunnsliv generelt.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Karin Andersen (SV) [19:56:19]: Først: Det er helt feilaktig når statsråden påstår at vi som går inn for aktivitetsplikt, ikke ønsker et håndhevingsapparat med pådriverrolle, slik som hun sa. Men vi mener at aktivitetsplikten er nødvendig.

Statsråden sa nettopp til slutt at det er aktivitet som er nødvendig, det at man faktisk endrer måten man fungerer på, f.eks. måten man rekrutterer folk inn i en bedrift på. Hvis man spør folk om de diskriminerer, vil jo alle si nei. De fleste vil være i god tro til og med, og tro at de ikke gjør det. Men veldig mange gjør det, fordi strukturene er slik.

Aktivitetsplikt vil ikke nødvendigvis medføre rapporteringsplikt, men det vil medføre at folk blir nødt til å tenke gjennom hvordan de faktisk jobber, for å oppfylle loven. Og i det øyeblikk en sak blir reist, vil jo det at man ikke har oppfylt aktivitetsplikten, kunne være medvirkende til å vise at man ikke har gjort det man skal. Så poenget her er nettopp å skape aktivitet, en positiv aktivitet, få flere til å forandre sin handlingsmåte til ikke å diskriminere. Det behøver ikke å koste noe.

Jeg må også igjen få minne om at det å ikke bli diskriminert er en menneskerett. Å ha noen pålegg er nødven-

digvis ikke i den kategorien og bør kategoriseres på et annet nivå.

Statsråd Erna Solberg [19:57:52]: Jeg har ikke påstått at SV, Senterpartiet og Arbeiderpartiet går inn for at det nye ombudet ikke skal ha en pådriverrolle. Det vil man også se av referatet at jeg ikke har sagt.

Men jeg har sagt at Regjeringens alternativ til å bruke aktivitetsplikt er en veiledningsfunksjon for arbeidslivet innenfor det pådriverarbeidet som altså skal drives av ombudet i fremtiden. Den veiledningsfunksjonen om hva som er godt arbeid når det gjelder mangfold, hva som er godt arbeid for å hindre diskriminering, har vi sett som et positivt virkemiddel istedenfor å bruke pliktvirkemiddelet, såkalt aktivitetsplikt.

Det er mulig at aktivitetsplikt har alle de positive sidene som Karin Andersen påpeker her. Jeg må bare si at jeg ikke tror på det. Jeg tror at den reelle aktiviteten man gjør, gjør man ut fra et engasjement som kommer av at man tror på og føler eierskap til det. Man gjør det ikke på grunn av at det har kommet en lovparagraf som sier at man skal rapportere hva man har gjort, og at man skal synliggjøre hva man gjør, f.eks. gjennom en årsrapport, som er måten man parallellfører det til likestillingsloven på, spesielt tatt hensyn til at mangfoldet i en del bedrifter er noe mindre enn på likestillingsområdet.

Per Sandberg (FrP) [19:59:26]: La meg først få lov til å si at statsråden utviser en utrolig frekkhet når hun innleder sitt innlegg med å peke på introduksjonsloven og loven om norskundervisning for voksne innvandrere, noe som Stortinget faktisk har pålagt Regjeringen å gjøre, og skryter av det som om det er noe Regjeringen har funnet på. Første gangen Fremskrittspartiet foreslo både introduksjonslov og tvungen norskopplæring, ble vi nærmest beskyldt for å være rasister. Men nå er det altså et enstemmig storting som står bak det, og det er Fremskrittspartiet stolt av. Vi synes fortsatt det er like trist at mange blir ekskludert fra arbeidslivet.

Statsråden påstod at jeg i mitt innlegg sa at Fremskrittspartiet ikke hadde sett at det foregikk diskriminering og rasisme. Jeg vil gjerne utfordre statsråden på å dokumentere hvor jeg sa det i mitt innlegg – for det var nærmest det statsråden beskyldte meg for å si. Min kommentar gikk til representanten Kari Lise Holmberg, som sa at man kunne dokumentere en bred og alvorlig diskriminering og rasisme i Norge.

Statsråd Erna Solberg [20:00:49]: Det er altså ikke slik at Stortinget har pålagt Regjeringen verken introduksjonslov eller rett og plikt til norskopplæring. Det er helt riktig at obligatorisk norskopplæring er noe Fremskrittspartiet har foreslått i mange år.

Jeg har lyst til å minne om at Stortinget har vedtatt omtrent akkurat det samme forslaget som det Jan Petersen fikk mye pepper for å lansere i en tale på landsmøtet i Høyre i 1996. Det er omtrent akkurat det samme et nesten enstemmig storting har vedtatt i ettertid. Jeg mener at for-

ståelsen kommer til mange etter hvert som behovet kommer. Jeg tror ikke på den oppramsingen.

Det som var mitt poeng da jeg sa det, var at dette må ses i sammenheng. Vi har gjort lovarbeidene ferdig på mange områder, og nå er vi nødt til å snu oss rundt og se på hva vi kan gjøre for å få til inkluderingen, mangfoldet og aksepten lokalt for å få til bedre samarbeid og bedre aksept for at vi har en stor minoritetsbefolkning.

Jeg har tidligere i mitt politiske liv blitt klubbet for å bruke ordet «frekkhet», fordi det ikke var et parlamentarisk uttrykk. Jeg skjønner at her er det en utvikling når det gjelder hva man aksepterer, også fra Presidentskapet.

Jeg vil bare gjøre oppmerksom på at min opplevelse av hele innlegget til Per Sandberg var at han mente at det ikke var behov for denne loven. Jeg mener det er behov for den, fordi det er en utstrakt bruk av fordommer som må konfronteres også lovmessig.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Torbjørn Andersen (FrP) [20:02:38]: La med først få si at jeg mener at Stortinget med dette vedtar en unødvendig lov som både er lite hensiktsmessig, og som etter mitt skjønn vil virke mot sin hensikt på flere måter.

Her vedtar man altså en helt ny lov, selv om stort sett alt i denne nye loven allerede fra før av er dekket opp i andre gjeldende lover, som arbeidsmiljøloven, straffeloven, borettslagsloven, husleieloven, boligbyggelagsloven, eierseksjonsloven. Diskrimineringsloven representerer således en dublering av allerede eksisterende lovverk, og da burde man kanskje i det minste forenkle alle de andre lovene som inneholder de samme bestemmelsene. Men nei, alt skal beholdes. Så kan man jo spørre seg hvor hensiktsmessig det er å ha flere lover som hver for seg dekker stort sett akkurat de samme saksfelt.

Fremskrittspartiet tar selvsagt sterkt avstand fra all rasisme. Men vi ser så mange betenkeligheter med denne loven at vi er nødt til å gå imot hele loven. For det andre kan man bemerke at lovforslaget går vesentlige lenger enn våre internasjonale forpliktelser tilsier. Hvorfor i all verden er det nødvendig? Dessuten er loven svært uklar på en rekke viktige punkter, og – spør du meg – helt uakseptabel på flere områder. Diskrimineringsloven snur det meste på hodet når den fremmer spesifikke lovforbud mot diskriminering, dette fordi det faktisk er langt bedre å ha et lovverk som ikke forskjellsbehandler, men heller klarer tydeligere den enkelte borgers rettigheter og plikter, uansett etnisk tilhørighet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion eller livssyn.

Vi kan f.eks. ta § 9 om positiv særbehandling. Jeg må si at det er en heller forvirrende og kompliserende sak, og paragrafen er faktisk etter mitt syn i seg selv diskriminerende. Det samme kan man si om § 11, om delt eller omvendt bevisbyrde, som bryter med alle vanlige rettsregler. Det betyr altså at om noen blir beskyldt for diskriminering, anses man som skyldig i å ha diskriminert inntil man selv har klart å motbevise eller tilbakevise slike påstan-

der! Denne paragrafen er en regulær trussel mot rettsikkerheten og må før eller siden ut av norsk lovgivning, og den bryter med det meste av vanlige norske rettsregler.

Lovforslaget er, som sagt, et uegnet virkemiddel for å oppnå noe positivt i forhold til de diskrimineringsgrunnlag som er omtalt. Det vil heller etter mitt syn bidra negativt i forhold til sameksistens og integrering mellom nordmenn og innvandrere i det norske samfunn.

Å g o t V a l l e hadde her overtatt presidentplassen.

Karin Andersen (SV) [20:05:57]: Jeg vil først si at når Fremskrittspartiet ennå ikke har oppfattet at omvendt bevisbyrde er et prinsipp som er brukt i annet lovverk, forbauser det meg egentlig ikke, for de viser jo ingen interesse for saken. Den måten å håndtere saker på er faktisk den eneste som er brukbar hvis den som er rammet av diskriminering, skal ha noen mulighet til å vinne fram med sin sak.

Så til dette med å behandle alle likt, som Fremskrittspartiet sier. En av de første gangene jeg var på talerstolen, var i en debatt mellom Torbjørn Andersen og meg om dette. Jeg sa at å behandle alle likt er som å sette en proffbokser og meg inn i samme boksering. Vi kan trene like mye, vi kan ha like god trener, pengegevinsten vi får når vi vinner, er like stor, reglene er helt like. Men hvem tror du vinner? Det er jo slik det er i samfunnet. Samfunnet fungerer faktisk ikke slik at vi er likestilt. Derfor må noen ha positiv særbehandling. Det er et prinsipp for å bli likestilt.

Så vil jeg bare si til statsråden at da jeg i mitt innlegg henviste til EUs rasedirektivs minimumsstandard i forhold til indirekte diskriminering, viste jeg til at menneskerettighetsekspert Ronald Craig under høringen i komiteen sa at dette nå ikke var i tråd med det, og at EU nå opererer med en lavterskeldefinisjon, og at innføringen av en høyterskeldefinisjon i denne loven bryter med utviklingen i EU. – Det var det jeg sa, det har jeg svart på hvitt her.

Så til slutt om den retten som trossamfunn nå har til å diskriminere homofile ved ansettelse, som Anita Apeltun Sæle var inne på, og der hun sa at statens lange arm er over alt. Ja, statens lange arm skal beskytte enkeltmennesker mot diskriminering, den! Det er et kjempeviktig prinsipp, det er en menneskerett, mens Kristelig Folkeparti mener at prestens lange arm skal gå helt under dyna til folk for å finne ut hva de holder på med der. Det mener vi ikke har noe med jobben å gjøre. Hva man gjør i privatlivet sitt, hvem man er glad i, og hvem man har sex med, har ingen arbeidsgiver noe med. Arbeidsgiver kan kreve lojalitet til formålet med jobben, til jobbens innhold og at man står på det, men det faktisk å gå inn og sjekke hva slags seksualpartner man har, mener vi prinsipielt man ikke har noe med. Vi ønsker å gi mennesker med en annen seksuell orientering beskyttelse mot å bli diskriminert på det usaklige grunnlaget.

Per Sandberg (FrP) [20:09:06]: På slutten av debatten fikk jeg lyst til å kommentere representanten Karin Andersen i forhold til dette med positiv diskriminering og

sex. Man må ikke si det, for det kan jo være noen som finner på noen kreative ideer i den retningen også for å få til noen positive diskriminerende tiltak i forhold til å dekke noen udekte behov, for å si det slik.

Fremskrittspartiet er for positiv forskjellsbehandling for dem som behøver det. Men det flertallet gjør i slike saker som dette, er å stakkarsliggjøre hele samfunnet. Vi må ha positiv særbehandling for enkelte grupper – ja, noe vi også står sammen med hele komiteen om i innstillingen når det gjelder funksjonshemmede. Det er klart at der må det tilrettelegges på en helt annen måte.

Representanten Andersen hadde aldri fått lov til å gå inn i en boksering. – Så der er det beskyttelse. Det er det vi prøver å si ved at vi går imot denne loven. Det finnes et lovverk som kan brukes. At vi skal innføre en meningsløs lov fordi andre lover ikke tas i bruk, er helt meningsløst.

Fremskrittspartiet er også for negativ forskjellsbehandling, hvis det går an å si det, i form at vi hele tiden har fokusert på å stille krav til mennesker for å skape integrering og inkludering, som statsråden var opptatt av. Man skaper ikke inkludering og integrering med særbehandling som egne institusjoner, egne svømmetimer, egne pensjonsordninger og egne støtteordninger til grupper fordi de har en spesiell etnisk opprinnelse. Da stakkarsliggjør vi dem i utgangspunktet. Da blir det som en viss professor fra Sverige mente, at vi danner samfunn i samfunnet, eller, som han sa: Vi danner enklaver i samfunnet. Det er det motsatte av integrering og inkludering.

Så vil jeg til slutt prøve en gang til: Jeg har fortsatt forhåpninger om at statsråden vil fange opp det jeg sier, men i dag virker det veldig vanskelig. Fremskrittspartiet er imot loven med bakgrunn i at det finnes et eksisterende lovverk. Jeg kan ikke tro at statsråden vil beskyldte riksadvokat, statsadvokat og justisdepartement for ikke å innse at det finnes diskriminering og rasisme. Riksadvokaten, statsadvokatene og Justisdepartementet – med skiftende konstallasjoner – er jo enig med Fremskrittspartiet. Det betyr ikke at disse institusjonene tar avstand fra at det eventuelt måtte finnes diskriminering.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 532)

S a k n r . 4

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om lov om utdanningsstøtte (Innst. O. nr. 75 (2004-2005), jf. Ot.prp. nr. 48 (2004-2005))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 10 minutter til Høyre og 5 minutter til hver av de øvrige gruppene.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter. – Det anses vedtatt.

Ine Marie Eriksen (H) [20:13:24] (ordfører for saken): Jeg vil først få takke komiteen for et godt og konstruktivt samarbeid i denne saken. Odelstingsproposisjonen er en oppfølging av allerede vedtatte endringer i studiefinansieringsordningene, og den er et ledd i det helt nødvendige arbeidet med å modernisere Statens lånekasse for utdanning.

Stortinget behandlet endringene i forbindelse med St.meld. nr. 12 for 2003-2004, jf. Innst. S. nr. 152 for 2003-2004. Den foreliggende proposisjonen og komiteinnstillingen er altså en gjennomgang av den gjeldende loven om utdanningsstøtte med sikte på forenkling, teknisk justering og oppdatering i lys av vedtakene som ble fattet i forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 12. Regjeringen foreslår altså ingen endringer i støtteordningenes innhold.

Det er også derfor flertallet i komiteen, alle med unntak av Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og representantene Evje og Simonsen, ikke tar opp eller vurderer spørsmål knyttet til det materielle innholdet i støtteordningene. Eventuelle forbedringer og endringer i disse ordningene må vurderes i forbindelse med de årlige budsjettbehandlingene, og innstillingen fra komiteen må tolkes i lys av dette.

I høringsprosessen forut for proposisjonen og underveis i komiteens arbeid med saken er høringsinstansene blitt bedt om å ta stilling til oppdateringen, forenklingen og den tekniske justeringen, *ikke* til materielle endringer. Slike endringer er ikke utredet, og proposisjonen drøfter heller ikke dette.

Jeg er glad for at det er bred enighet om oppdateringene og forenklingene som foreslås. Det innbefatter både språklige forenklinger og nedkortinger og presiseringer av hjemler som allerede i dag finnes, bl.a. i forskriftsverket. Dessuten slås det nå fast i loven at utdanningsstøtten er en rettighetslov, noe som innebærer at alle som fyller kravene for å motta støtte, har rett til det. Det er en kodifisering av tidligere praksis.

På to områder har en enstemmig komite ønsket å beholde deler av dagens lovtekst. Dette er også de eneste områdene hvor innstillingen justeres i forhold til proposisjonen. I § 1, formålsparagrafen, vil fortsatt opprampsingen i første strekpunkt av kjønn, geografiske, sosiale og økonomiske forhold og alder stå i lovteksten. I tillegg tas funksjonsdyktighet inn i opprampsingen. Dette representerer ingen endring i forhold til regelverket i dag, og opprampsingen er heller ikke uttømmende.

I § 10 om ettergivelse vil paragrafens tredje ledd fortsatt nevne at Stortinget kan gi rammer for ettergivelse av gjeld for låntakere som er bosatt i og utøver yrke i Finnmark eller andre bestemte deler av landet. Slik ettergivelse er også i dag avhengig av de rammene Stortinget setter i budsjettbehandling. I budsjettet for inneværende år økte Regjeringa avskrivningssatsene for låntakere i Nord-Troms og Finnmark. At lovforslaget ikke nevnte eksplisitt enkelte geografiske områder, var altså ingen endring i ordningen – det var et ønske om en forenkling av en svært detaljert og omfattende § 8 i den gjeldende loven. Komiteen ønsker å beholde omtalen av geografiske områder og

tar derfor inn tilføyelsen «når låntaker er bosatt i og utøver yrke i Finnmark eller andre bestemte deler av landet» til § 10 tredje ledd.

I §§ 13, 14 og 17 lovfestes nå regler om den overføringen av oppgaver fra Lånekassen til Statens innkrevingsentral som et flertall i Stortinget gav sin tilslutning til i Innst. S. nr. 152 for 2003-2004. Oppgaveoverføringen er viktig av to hensyn: dels fordi Lånekassen har et stort antall langvarige og grove misligholdssaker som det brukes veldig mye ressurser på å håndtere – ressurser som i større grad bør komme de ordinære låntakerne til gode – og dels fordi Statens innkrevingsentral har bedre kompetanse på denne typen saker samt en mulighet til å vurdere misligholderens totale økonomiske situasjon. Dermed kan de finne bedre løsninger for misligholderne.

Vi får nå en oppdatert og tidsriktig lov, i tråd med de vedtakene Stortinget gjorde ved behandlingen av Innst. S. nr. 152 for 2003-2004.

Karita Bekkemellem Orheim (A) [20:17:57]: Arbeiderpartiet er opptatt av at vi har en utdanningsstøtte og et regelverk som legger til rette for prinsippet om lik rett til utdanning – uavhengig av geografiske forhold, alder, kjønn, økonomiske eller sosiale forhold. Utdanningsstøtten skal være til å leve av under studiene, og ikke minst til å leve med etter studiene.

Arbeiderpartiet har i behandlingen av lovforslaget fra Regjeringen ikke tatt opp eller vurdert spørsmål av materiell karakter. Det betyr ikke at vi ikke mener at det er behov for en generell styrking av studiefinansieringen. Vi registrerer at noen partier har benyttet innstillingen til å fremme forslag om endringer av materiell karakter, men Arbeiderpartiet er av den oppfatning at slike spørsmål hører hjemme i budsjettbehandlingene. Lovforslaget er først og fremst en forenkling og en presisering av regelverket, og det har Arbeiderpartiet forholdt seg til i behandlingen av denne saken.

Et velfungerende regelverk for studiestøtte, en god lånekasse og ikke minst gode støtteordninger er viktig for studentene. Det er samtidig avgjørende for å sikre gjennomføringen av Kvalitetsreformen. Arbeiderpartiet mener at disse forholdene bør legges til rette slik at flest mulig kan og får lyst til å ta høyere utdanning.

Regjeringens lovforslag tar som sagt for seg spørsmål av mer teknisk karakter, og inneholder i så måte ikke de store kontroversielle sakene. Komiteens innstilling bærer også preg av det. Det er likevel grunn til å takke både saksordfører Ine Marie Eriksen og komiteen for en god behandling.

Uenigheten mellom regjeringspartiene og Arbeiderpartiet er på dette området i større grad knyttet til studiestøtten og studentvelferden generelt. Jeg skal ikke bruke tid i dag på å debattere dette her. Jeg er uansett sikker på at vi får rikelig anledning i tiden som kommer, til å diskutere dette fram til valget.

Jeg tar opp forslaget som Arbeiderpartiet er medforlagsstiller til i innstillingen.

Presidenten: Representanten Karita Bekkemellem Orheim har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Arne Sortevik (FrP) [20:20:03]: Jeg skal ta opp våre forslag i innstillingen – herved gjort.

Det er enighet om mange forhold i saken. Likevel har Fremskrittspartiet en del forslag som vi mener det er viktig å bringe frem når vi nå behandler lov om utdanningsstøtte – en del forslag om å vurdere tiltak knyttet til konstruksjonen av utdanningsstøtten og innholdet i den.

Fremskrittspartiet mener at en rettighetslov om utdanningsstøtte skal og må være en rettighetslov for norske statsborgere. Fremskrittspartiet legger til grunn at Regjeringen arbeider for at internasjonale avtaler som Norge har sluttet seg til, tolkes og praktiseres slik, eller søkes reforhandlet.

Fremskrittspartiet fremmer derfor et alternativt forslag til § 3, som kort og godt skal lyde:

«Loven gjelder for norske statsborgere.»

Fremskrittspartiet mener at godkjenning av utenlandske utdanninger bør inngå i NOKUTs mandat. Det er i tråd med påpekninger og understrekinger av det Fremskrittspartiet mener skal være NOKUTs sentrale rolle som godkjennings- og tilsynsorgan i det norske utdanningssystemet. Vi fremmer derfor forslag også knyttet til det.

Fremskrittspartiet er fornøyd med at komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med en egen sak vedrørende organisering og finansiering av ulike former for videregående opplæring i utlandet. Det forutsettes at saken også omhandler studietur for 10. trinn i grunnskolen.»

Dette er en merknad fra behandlingen av St.meld. nr. 30 for 2003-2004, der Fremskrittspartiet den gangen fikk støtte av et flertall, bestående av Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet, og som i likhet med mange andre oppdrag fra Stortingets flertall er havnet i Regjeringens skuff for «gjem og glem».

Bra at hele komiteen nå er med på dette. Jeg håper at statsråden vil følge opp saken, når hele komiteen stiller seg bak.

I Kvalitetsreformen oppfordres det til både utenlandsopphold og utenlandsstudier for norske studenter. For stipendandel av skolepengestøtten og tilleggsstipend for norske studenter som studerer i utlandet, gis det kompensasjon dersom en utenlandsk valuta styrker seg i forhold til den norske kronen.

Kostnadsnormen – samlet beløp for å dekke utgifter til livsopphold – blir imidlertid ikke valutajustert. Fremskrittspartiet fremmer forslag om å be Regjeringen vurdere en slik valutakompensasjon.

Fremskrittspartiet mener også at utdanningsstøtten må justeres i tråd med pris- og kostnadsutviklingen, og foreslår at en slik regulering lovfestes, med henvisning til reguleringen i folketrygdens grunnbeløp. Derfor støtter Fremskrittspartiet også forslag fra SV om at Regjeringen i statsbudsjettet for 2006 legger inn priskompensasjon for kostnadsnormen, som sist ble regulert i 2002.

Jeg har nok en etterlysning i Regjeringens skuff for gjemt og glemt. Jeg siterer igjen fra innstillingen:

«Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Fremskrittspartiet og representantene Evje og Simonsen viser til (at) tidligere vedtak med forslag om delvis dekning av studieavgiften for studenter ved Handelshøyskolen BI i forbindelse med statsbudsjettet for 2002 fremdeles ikke er fulgt opp. Disse medlemmer ber igjen departementet legge frem forslag om delvis dekning av studieavgiften for studenter ved Handelshøyskolen BI i forbindelse med statsbudsjettet for 2006.»

Ytterligere kommentar skulle være overflødig.

Loven omtales som en rettighetslov. Likevel er det innrettet slik at støtteordninger behandles og fastsettes i de årlige statsbudsjettene. Det kan bli uforutsigbart for de utdanningsøkende. Fremskrittspartiet mener en ordning med større forutsigbarhet bør vurderes, og fremmer forslag om dette.

Jeg viser også til Fremskrittspartiets merknader i Innst. S. nr. 242 for 2002-2003 om ny støtteordning gjennom Lånekassen for unge elever i ordinær videregående opplæring. Fremskrittspartiet mener fortsatt at det bør innføres en generell låneadgang i Lånekassen for elever i videregående skole. Vi mener at den samme stipendordningen må gjelde der som innenfor høyere utdanning, og fremmer forslag om å innføre en slik ordning.

Jeg minner også om at Fremskrittspartiet ønsker utdanningsstøtte uten behovsprøving. Vi kommer derfor til å gå imot § 7 og imot § 23.

Fremskrittspartiet har videre merket seg at Statens lånekasse for utdanning ved utsending av varsel om terminbeløp legger på et gebyr på 35 kr, og fremmer forslag om at bare de reelle kostnader skal belastes låntaker.

Da tror jeg at jeg har vært gjennom det meste, og har tatt opp de forslag som vi har. Jeg viser til at vi har alternative forslag, og at det er to paragrafer vi kommer til å stemme imot i forbindelse med avstemningen.

Presidenten: Representanten Arne Sortevik har tatt opp de forslagene han refererte til.

Rolf Reikvam (SV) [20:25:29] (komiteens leder): Hvis det er noe tvil om hvorvidt Karita Bekkemellem Orheim har tatt opp forslag nr. 1, som er et fellesforslag fra Arbeiderpartiet og SV, er det herved tatt opp, slik at det ikke er noen tvil om at det forslaget skal voteres over.

Som flere har understreket tidligere, er dette en lovjustering av stort sett teknisk karakter. Det er få materielle endringer. Jeg er likevel glad for at en enstemmig komite nå innstiller på å foreta en justering av formålsparagrafen, der vi presiserer enda tydeligere formålet med studiestøtteordningen. Jeg er glad for at vi har fått støtte for det.

Dessuten viser jeg til det som er sagt om internasjonalisering, utveksling av elever i grunnskolen og i videregående skole. Det er jo et eget forslag som en enstemmig komite står bak. Jeg viser også til den merknaden som et flertall, Arbeiderpartiet, SV, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, står bak, der vi ber Regjeringen i den forbindelse

se på ordningen for norske elever i videregående skole som tar ett år i utlandet, og se på den perioden de får stipend for. Det er viktig å stimulere norske elever til å ta ett år i utlandet, i land som har et språk som ikke alltid er lett for dem, eller som har et skolesystem som er litt forskjellig fra det norske. De trenger ofte ett år ekstra for å fullføre den norske videregående skole. Da er det viktig å sikre at de får stipend for hele perioden fram til en norsk eksamen. Vi ber Regjeringen også se på den ordningen og følge opp. Jeg gjør oppmerksom på at det er et flertall som står bak denne merknaden.

Dessuten foreslår vi sammen med Fremskrittspartiet å se på kostnadsnormen. Vi foretok en forholdsvis sterk økning i kostnadsnormen i 2002. Den er ikke prisjustert. Realverdien av kostnadsnormen er vel nesten tilbake på nivået før den forholdsvis store justeringen vi foretok i 2002. Det er nå behov for å foreta en oppjustering, iallfall en prisjustering. Vi ber Regjeringen i forbindelse med budsjettet 2006 komme tilbake med en slik endring.

Så ønsker Arbeiderpartiet og SV å opprettholde ordningen med et eget styre. Det er faktisk litt viktig at studenter og andre har den medbestemmelse og den innflytelse som de har ved å være representert i et eget styre for Lånekassen. Derfor foreslår vi at det skal opprettholdes. Vi tror at det er viktig at vi har et eget styre som har et spesielt ansvar for Lånekassen. Dessuten er det også en viktig symbolsak å sikre brukerne medbestemmelse og innflytelse når det gjelder Lånekassens ordninger og systemer.

Arne Lyngstad (KrF) [20:28:56]: Kristelig Folkeparti slutter seg til saksordførerens innlegg. Hensikten med denne lovrevisjonen er å forenkle og presisere regelverket for utdanningsstøtte. Vårt håp er at brukerne av Statens lånekasse for utdanning skal få bedre service som følge av lovendringen.

Kristelig Folkeparti har ikke hatt ambisjoner om å gjøre materielle endringer i loven i denne omgang. Vi vil heller komme tilbake til det i de årlige budsjettene. Som kjent vil endringer ofte ha økonomiske konsekvenser, og de må ses i budsjettssammenheng. Jeg ser fram til flere slike debatter i årene framover, i likhet med representanten Bekkemellem Orheim.

La meg også si meg fornøyd med at det er enighet om lovens formålsparagraf. Statens lånekasse for utdanning er viktig for å realisere prinsippet om lik rett til utdanning for alle i vårt land. Det gjenspeiler også formålsparagrafen. I framtiden er det viktig at dette prinsippet også realiseres for grupper som av ulike grunner trenger spesielt tilrettelagt utdanningsløp for å ta høyere utdanning. Igjen er det viktig å bruke alle de virkemidlene vi har innenfor rammeverket, innenfor Statens lånekasse for utdanning, men også andre velferdsordninger som finnes.

Jeg vil også få si at selv om vi ikke lovfester styret i Lånekassen, vil styret for Statens lånekasse for utdanning fortsatt bli videreført. Det er hjemlet i stortingsvedtak, så vi har muligheter til å gjøre det. Jeg må si, på bakgrunn av det innlegget som representanten Reikvam hadde, at vi viderefører styret i Lånekassen.

(Lyngstad)

Til slutt: Kristelig Folkeparti vil støtte innstillingen og stemme imot mindretallsforslaget.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp) [20:31:09]: Lovforslaget er ei oppdatering, ei teknisk justering og nødvendige forenklinger av regelverket. Det inneber at heller ikkje Senterpartiet i dag foreslår materielle endringar i studiestøtta til elevar eller studentar.

Eg vil visa til merknadene der Senterpartiet omtalar kostnadene for elevar i vidaregåande skule. Vi meiner alle elevar må få støtte til læremiddel gjennom eit eige læremiddelstipend. Eg vil òg visa til vår omtale av kostnadsnormene og at elevar og studentar har fått ein reell nedgang i kjøpekrafta på bakgrunn av at kostnadsnorma ikkje er justert i forhold til prisstigninga.

Når det gjeld studierenta, meiner Senterpartiet at ingen skal tilbakebetala meir til Lånekassa enn det dei har lånt. Studielånet skal berre inflasjonsjusterast frå det tidspunktet studia er avslutta. Alle desse tema vil Senterpartiet komma tilbake til i budsjettssamheng.

Vi vart svært overraska då vi registrerte at ordninga med ettergiving av lån for låntakarar som arbeider i bestemte geografiske område, var teken ut av lovteksten. Vi meiner at denne ordninga er eit så viktig distriktpolitisk verkemiddel, som sikrar at utvalde delar av landet kan ha høgt utdanna arbeidskraft, at ho skal lovfestast og såleis vera føreseieleg. Vi er difor svært fornøgde med at regjeringsspartia gjennom komitebehandlinga har lytta, og at ein samla komite no foreslår at dette skal takast inn igjen i lova:

«Gjelden kan ettergis, helt eller delvis, etter rammer fastsatt av Stortinget, når låntaker er bosatt i og utøver et yrke i Finnmark eller andre bestemte deler av landet.»

For to år sidan sa ein samla komite at ordninga med eit eige styre for Lånekassa bør vidareførast. Senterpartiet meiner at reglane om styret framleis bør førast vidare i lova, og vi foreslår dette i lag med Arbeidarpartiet og SV. Eg må understreka det, for eg merka meg at komiteleiarane to gonger omtalte dette som eit forslag frå Arbeidarpartiet og SV. Der er altså òg Senterpartiet med. Vi meiner dette styret er ein god reiskap for å sikra ein høgst nødvendig dialog med elev- og studentorganisasjonane i forvaltninga av utdanningsstøtta.

Presidenten: Det er registrert at Senterpartiet er med på det aktuelle forslaget.

Statsråd Kristin Clemet [20:34:09]: Takk for ordet, jeg hadde knapt tegnet meg. Jeg skal ikke bruke lang tid.

Jeg er naturligvis fornøyd med komiteens innstilling i denne saken, og vil bekrefte at jeg har merket meg der hvor det skjer endringer i lovteksten, og de forslag til vedtak som har vært omtalt her også i tidligere innlegg.

Når det gjelder formålet, var det jo departementets synspunkt at vi ikke var mer spesifikke fordi loven da kunne fremstå som begrensende. Men nå har jeg merket meg at saksordføreren her har sagt at den listen som nå har

kommet inn i formålet, ikke er å betrakte som uttømmende. Det er en viktig presisering, og således er dette helt uproblematisk.

Det samme vil jeg si om § 10 og ettergivelse, der man også har vært mer spesifikk når det gjelder de geografiske referansene. Det er også helt uproblematisk, slik jeg ser det.

Så har jeg merket meg flertallsmerknaden når det gjelder elever i videregående skole og muligheter for opphold i utlandet. Jeg kommer gjerne tilbake til det spørsmålet. Det er selvfølgelig et spørsmål som vil kunne ha økonomiske konsekvenser, men da vil vi også redegjøre for det.

Så har jeg også merket meg mindretallsmerknader av ulikt slag. Jeg merket meg den mindretallsmerknaden som er en henvisning til en tidligere flertallsmerknad, om studieavgifter ved BI. Jeg vil jo også si at det er enkelte andre mindretallsmerknader hvor det kanskje ikke er den største reelle uenigheten, men hvor man kanskje også kommer tilbake til spørsmål. Et slikt er f.eks. noe Fremskrittspartiet har vært opptatt av, hvem som skal forestå godkjenning av utenlandsk utdanning. Det er det vel greit å ha en relativt pragmatisk holdning til.

Så er jeg enig med dem som har sagt at det blir andre anledninger til å komme tilbake til materielle endringer. Det er naturligvis i forbindelse med de årlige budsjetter, men jeg vil også legge til at vi er i ferd med å gjennomføre en ny levekostnadsundersøkelse for studenter i høyere utdanning, som også vil gi et bedre grunnlag for å bedømme studentenes økonomiske situasjon etter at de materielle endringene som har skjedd for en tid tilbake, er foretatt, og Kvalitetsreformen er gjennomført.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4. (Votering, se side 538)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Odelstinget skulle da være klar til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram fire forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Hans Kristian Hogsnes på vegne av Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 2, fra Hans Kristian Hogsnes på vegne av Høyre og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 3 og 4, fra Torbjørn Andersen på vegne av Fremskrittspartiet

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slike vedtak:

A .

L o v

om endringer i plan- og bygningsloven
(utbyggingsavtaler)

I

I plan- og bygningslov 14. juni 1985 nr. 77 gjøres følgende endringer:

§ 8 skal lyde:

§ 8. *Delegasjon av kommunestyrets myndighet*

Kommunestyrets myndighet og oppgaver etter §§ 4, 9-1, 20-5, 27-1, 27-2, 27-3, 28-2, 30, 35 nr. 2, 36, 37, 64 a, 69 nr. 4, 109 og 118 kan ikke delegeres.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

Nytt kapittel XI-A skal lyde:

Kap. XI-A Utbyggingsavtaler

§ 64. *Definisjon*

Med utbyggingsavtale menes en avtale mellom kommunen og grunneier eller utbygger om utbygging av et område, som har sitt grunnlag i kommunens planmyndighet etter denne lov, og som gjelder gjennomføring av kommunal arealplan.

Presidenten: Her foreligger det et alternativt forslag, nr. 3, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«§ 64 skal lyde:

§ 64 Definisjon. Adgangen til å inngå utbyggingsavtale

Med utbyggingsavtaler menes i denne lov en avtale mellom kommunen og utbygger eller grunneier om utbygging av et område, som har sitt grunnlag i kommunens myndighet som planmyndighet etter denne lov. En utbyggingsavtale er å anse som et enkeltvedtak etter forvaltningslovens § 2.

Kommunene kan inngå utbyggingsavtale innenfor de rammer som gjelder for offentlig anskaffelse og med de begrensninger som følger av reglene i dette kapitlet.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 57 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 20.45.13)

Videre var innstillet:

§ 64 a. *Forutsetninger for bruk av utbyggingsavtaler*

Utbyggingsavtaler må ha grunnlag i kommunale vedtak som angir i hvilke tilfeller utbyggingsavtale er en forutsetning for utbygging, og som synliggjør kommunens forventninger til avtalen.

Kommunen skal legge til rette for medvirkning av berørte grupper og interesser.

§ 64 b. *Avtalens innhold*

En utbyggingsavtale kan gjelde forhold som kommunen har gitt bestemmelser om i arealdelen til kommuneplan, reguleringsplan eller bebyggelsesplan.

Avtalen kan også regulere antallet boliger i et område, største og minste boligstørrelse, og nærmere krav til bygningers utforming der det er hensiktsmessig. Avtalen kan også regulere at kommunen eller andre skal ha fortrinnsrett til å kjøpe en andel av boligene til markedspris.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet under § 64 b:

Avtalen kan også gå ut på at utbygger eller grunneier skal besørge eller helt eller delvis finansiere veg, annet anlegg for offentlig kommunikasjon, vanntilførsel og avløp og fellesarealer, som kommunen påviser er nødvendig for å gjennomføre utbyggingen. Slike tiltak skal tjene interessene i utbyggingsområdet og stå i rimelig forhold til utbyggingens art og omfang. Med veg forstås kjørebane med fortau og snuplasser, gangveg, sykkelsti, turveg og offentlig plass, hvor private avkjørsler er tillatt. Avtalen kan også gjelde avbøtende tiltak, jf. § 33-2.

Kommunen kan ikke sette betingelser om andre ytelser, eller motta gaver som har sammenheng med planvedtaket eller tillatelsen.

Avtalen kan ikke gjelde forskuttering av kommunale tiltak som er nødvendige for gjennomføringen av planvedtak.

Presidenten: Her foreligger det et alternativt forslag, nr. 1, fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«§ 64 b tredje og fjerde ledd skal lyde:

Avtalen kan også gå ut på at grunneier eller utbygger skal besørge eller helt eller delvis bekoste tiltak som er nødvendige for gjennomføringen av planvedtak. Slike tiltak må stå i rimelig forhold til utbyggingens art og omfang og kommunens bidrag til gjennomføringen av planen og forpliktelser etter avtalen. Kostnadene som belastes utbygger eller grunneier til tiltaket må stå i forhold til den belastning den aktuelle utbygging påfører kommunen.

Avtalen kan uansett gjelde forskuttering av kommunale tiltak som er nødvendige for gjennomføringen av planvedtak.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti bifaltes forslaget med 37 mot 34 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 20.46.04)

Videre var innstillet:

§ 64 c. *Saksbehandling og offentlighet*

Kommunen skal kunngjøre oppstart av forhandlinger om utbyggingsavtale.

Dersom fremforhandlet forslag til utbyggingsavtale bygger på kompetansen i § 64 b annet eller tredje ledd, skal forslaget legges ut til offentlig ettersyn med 30 dagers frist for merknader.

Når utbyggingsavtale er inngått, skal denne kunngjøres.

Reglene i første til tredje ledd gjelder tilsvarende ved eventuelle endringer i utbyggingsavtalen.

Kommunen kan ikke inngå bindende utbyggingsavtale om et område før arealplanen for området er vedtatt.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 64 d. *Klage*

Utbyggingsavtaler kan ikke påklages.

Presidenten: Her foreligger det et avvikende forslag, nr. 4, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«§ 64 d skal lyde:

§ 64 d. *Klage og omgjøring*

Grunneier eller utbygger som er part i avtalen og andre med klageinteresser kan påklage avgjørelse om utbyggingsavtaler etter reglene i plan- og bygningsloven § 15. Det kan allikevel ikke klages på forhold som det er adgang til å klage over i planvedtak. Klageinstansen kan stadfeste eller oppheve avgjørelse om utbyggingsavtale.

For omgjøring av avgjørelse om utbyggingsavtale gjelder reglene i §§ 20-5 siste ledd og 28-1 så langt omgjøringsspørsmålet gjelder forhold som kommunene har gitt bestemmelser om i arealdelen til kommuneplanen, områdeplan eller detaljplan. Andre endringer i utbyggingsavtaler følger reglene om statlig organs omgjøring av kommunale enkeltvedtak, jf. forvaltningsloven § 35 andre til femte ledd.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 58 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 20.46.43)

Videre var innstillet:

§ 64 e. *Forskrifter*

Departementet kan gi ytterligere regler om krav til avtaleinngåelsen, typer av tiltak som kan omfattes, herunder at nærmere angitte tiltak kan inngå i avtale og hvordan avtalevilkårene skal gjennomføres.

Presidenten: Under debatten er det rettet en feil i innstillingen. § 64 e skal lyde:

«Departementet kan gi ytterligere regler om krav til avtaleinngåelsen, typer av tiltak som kan omfattes, herunder at nærmere angitte tiltak ikke kan inngå i avtale, og hvordan avtalevilkårene skal gjennomføres.»

Til denne paragrafen foreligger det et alternativt forslag, nr. 2, fra Høyre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«§ 64 e skal lyde:

§ 64 e. *Forskrifter*

Departementet kan gi ytterligere regler om krav til avtaleinngåelsen, typer av tiltak som kan omfattes og hvordan avtalevilkårene skal gjennomføres.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling – med den foretatte rettelse – og forslaget fra Høyre og Kristelig Folkeparti bifaltes innstillingen med 45 mot 26 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 20.47.38)

Videre var innstillet:

§ 64 f. *Dispensasjon. Samtykke til å fravike reglene*

Det kan ikke gis dispensasjon i medhold av § 7 fra bestemmelsene i dette kapitlet.

Departementet kan etter søknad gi samtykke til å fravike reglene i kapittel XI-A der samfunnsmessige interesser tilsier det.

II

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Lovens bestemmelser kommer ikke til anvendelse på avtaler som er inngått før lovens ikrafttredelse.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Videre var innstillet:

B.

Stortinget ber Regjeringen på egnet måte informere Stortinget om utformingen av forskrift om utbyggingsavtaler før lov og forskrift trer i kraft.

Presidenten: B blir i tråd med § 30 fjerde ledd i Stortingets forretningsorden å sende Stortinget.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det framsatt fem forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Kari Lise Holmberg på vegne av Høyre og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 2, fra Heikki Holmås på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet
- forslagene nr. 3, 4 og 5, fra Per Sandberg på vegne av Fremskrittspartiet

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utferdige forskrifter som klargjør sentrale begreper i utlendingsloven: flyktning, sterke menneskelige hensyn, innvandringspolitiske hensyn, sterk tilknytning til riket og vesentlige tvilsspørsmål.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge ned Utlendingsnemnda og overføre ansvaret til departementet.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med konkrete forslag om at Regjeringen skal få videre generell instruksjonsrett i forhold til behandling av utlendingssaker i UDI.»

Forslagene nr. 2–4 blir i samsvar med forretningsordens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

L o v
om endringer i utlendingsloven m.m.
(styringsforhold på utlendingsfeltet)

I

I lov 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven) gjøres følgende endringer:

§ 38 skal lyde:

§ 38. Instruksjonsmyndighet og overprøving av vedtak

Departementet kan ikke instruere om avgjørelsen av enkeltsaker. Departementet kan heller ikke instruere Utlendingsnemnda om lovtolkning eller skjønnsutøvelse. Departementet kan instruere om prioritering av saker.

Vedtak truffet av politiet eller utenriksstasjon kan påklages til Utlendingsdirektoratet. Vedtak truffet av Utlendingsdirektoratet kan påklages til Utlendingsnemnda.

For å ivareta hensynet til rikets sikkerhet eller utenrikspolitiske hensyn kan departementet instruere uavhengig av begrensningene i første ledd. Kongen i statsråd er klageinstans i saker som omfattes av slike instruksjoner om lovtolkning, skjønnsutøvelse eller avgjørelsen av enkeltsaker.

Departementet kan beslutte at vedtak truffet av Utlendingsdirektoratet til gunst for utlendingen, skal overprøves av Utlendingsnemnda. Beslutningen skal treffes senest fire måneder etter at vedtaket ble truffet, være skriftlig og grunngis. Forvaltningsloven kapittel IV til VI om saksforberedelse, vedtak og klage gjelder ikke for slik beslutning.

Kommer Utlendingsnemnda i en sak etter fjerde ledd til at Utlendingsdirektoratets vedtak er ugyldig, skal den oppheve vedtaket og sende saken tilbake til direktoratet for hel eller delvis ny behandling. Gyldige vedtak kan ikke oppheves eller endres, men nemnda kan avgjøre en uttalelse om sakens prinsipielle sider.

Kongen kan ved forskrift gi nærmere regler om saksforberedelse og Utlendingsnemndas kompetanse i saker etter fjerde ledd.

Presidenten: Presidenten vil først ta opp § 38 tredje ledd.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voterer så over de øvrige ledd i § 38. Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet har varslet at de vil gå imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 57 mot 14 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 20.49.25)

Videre var innstillet:

§ 38a skal lyde:

§ 38a. Utlendingsnemnda.

Utlendingsnemnda avgjør som et uavhengig organ de saker som er lagt til den i § 38 annet og fjerde ledd.

Utlendingsnemnda ledes av en direktør som må fylle kravene til dommere. Direktøren beskikkes på åremål av Kongen i statsråd for seks år. Gjenoppnevning kan foretas for én periode.

Nemnda skal videre ha nemndledere som må fylle kravene til dommere. De beskikkes på åremål av Kongen i statsråd for åtte år. Gjenoppnevning kan ikke foretas.

Nemnda skal ha nemndmedlemmer oppnevnt av Kongen i statsråd etter forslag fra Kommunal- og regionaldepartementet, Utenriksdepartementet, Norges Juristforbund og humanitære organisasjoner. De oppnevnes for fire år. Gjenoppnevning kan foretas en gang. Vervet er frivillig. Suppleringer i løpet av perioden foretas av departementet etter forslag fra de samme instansene. Departementet kan løse et nemndmedlem fra vervet dersom medlemmet ikke har overholdt sin taushetsplikt, grovt har krenket andre plikter som følger av vervet eller selv ber om det. Kongen kan gi nærmere regler ved forskrift.

Nemndas møter foregår for lukkede dører. Enhver som deltar ved behandlingen av sak for nemnda, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13e. Overtredelse straffes etter straffeloven § 121.

Når Utlendingsnemnda har truffet vedtak etter loven her til gunst for utlendingen, kan departementet ved søksmål få prøvet gyldigheten av vedtaket. Søksmål må være reist innen fire måneder etter at vedtaket ble truffet. Søksmål reises mot utlendingen. Megling i forliksrådet foretas ikke.

Ved søksmål mot staten om lovmessigheten av Utlendingsnemndas vedtak etter loven her eller om erstatning som følge av slike vedtak, opptrer staten ved Utlendingsnemnda. Ved søksmål mot staten om lovmessigheten av Justisdepartementets vedtak truffet etter loven her før 1. januar 2001, opptrer staten ved Utlendingsnemnda. Ved søksmål mot staten om lovmessigheten av Utlendingsdirektoratets vedtak truffet etter loven her etter 1. januar 2001 eller om erstatning som følge av slike vedtak, opptrer staten ved Utlendingsdirektoratet.

§ 38b skal lyde:

§ 38b. Behandlingsformer mv. i Utlendingsnemnda

I den enkelte sak deltar en nemndleder og to medlemmer, jfr. likevel annet og tredje ledd. Det ene medlemmet trekkes ut blant dem som er oppnevnt etter forslag fra Kommunal- og regionaldepartementet, Utenriksdepartementet og Norges Juristforbund. Det andre medlemmet trekkes ut blant dem som er oppnevnt etter forslag fra humanitære organisasjoner. Den enkelte nemnd kan behandle flere saker.

Ved behandling av saker i stornemnd deltar tre nemndledere og fire medlemmer. To av medlemmene trekkes ut blant dem som er oppnevnt etter forslag fra Kommunal- og regionaldepartementet, Utenriksdepartementet og Norges Juristforbund. De andre to trekkes ut blant dem som er oppnevnt etter forslag fra humanitære organisasjoner. Nemndlederne deltar i, og en av dem leder, stornemnda i henhold til fastsatt ordning. Medlemmene og varamedlemmer oppnevnes av departementet for fire år. Kongen kan gi regler om hvilke saker som skal behandles i stornemnd, og om myndighet til å avgjøre hvorvidt en sak som er brakt inn for behandling i stornemnda, skal antas til behandling.

Saker som ikke byr på vesentlige tvilsspørsmål, kan avgjøres av en leder alene. I slike saker kan nemnda også delegerede vedtaksmyndighet til sekretariatet. Saker som kan avgjøres av en leder alene, er bl.a. klager der vilkårene for å omgjøre Utlendingsdirektoratets vedtak åpenbart må anses å foreligge, og klager som må anses grunnløse.

Nemnda bestemmer selv behandlingsformen, med unntak av saker som behandles etter annet ledd. Saker som behandles etter første eller annet ledd, avgjøres ved flertallsvedtak.

Utlendingen kan gis adgang til å møte personlig og uttale seg i sak som behandles etter første eller annet ledd. I asylsaker skal slik adgang som hovedregel gis. *Utlendingens*

advokat eller en annen representant for *utlendingen* kan møte sammen med *utlendingen*. Også andre kan gis adgang til å møte og avgi uttalelse.

Forvaltningsloven kapittel IV til VI om saksforberedelse, vedtak og klage gjelder ikke for beslutninger om behandlingsform og personlig fremmøte.

Kongen kan gi regler om nemndas arbeidsform og om den nærmere behandlingen av sakene.

Presidenten: Det voteres først over § 38 a første og sjettede ledd, da Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet har varslet at de vil gå imot disse.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 56 mot 15 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 20.49.57)

Presidenten: Det voteres så over øvrige ledd i § 38 a samt § 38 b første ledd.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres så over § 38 b annet ledd første til fjerde punktum. Her foreligger det et avvikende forslag, nr. 5, fra Fremskrittspartiet:

«I lov 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven) gjøres følgende endring:

§ 38b annet ledd første til fjerde punktum skal lyde:

Ved behandling av saker i stornemnd deltar tre nemndledere og seks medlemmer. To av medlemmene trekkes ut blant dem som er oppnevnt etter forslag fra Kommunal- og regionaldepartementet, Utenriksdepartementet og Norges Juristforbund. Ett medlem trekkes ut blant dem som er oppnevnt etter forslag fra humanitære organisasjoner. De øvrige tre medlemmene trekkes ut blant dem som er oppnevnt etter forslag fra de tre største opposisjonspartiene som er representert i Stortinget.

Fjerde til sjettede punktum blir femte til sjuende punktum.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 58 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 20.50.38)

Presidenten: Det voteres så over resten av annet ledd i § 38 b samt over de øvrige ledd i § 38 b.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 42 fjerde ledd skal lyde:

I sak som nevnt i § 38 fjerde ledd og § 38b andre ledd har utlendingen rett til fritt rettsråd uten behovsprøving. I sak som nevnt i § 38a sjette ledd har utlending rett til fri sakførsel.

Nåværende fjerde ledd blir nytt femte ledd.

Presidenten: Til § 42 fjerde ledd første punktum foreligger det et avvikende forslag, nr. 1, fra Høyre og Kristelig Folkeparti:

«I lov 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven) gjøres følgende endring:

§ 42 fjerde ledd første punktum skal lyde:

I sak som nevnt i § 38 fjerde ledd har utlendingen rett til fritt rettsråd uten behovsprøving.»

Det voteses først over innstillingen, og deretter over forslaget. Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet står bak innstillingen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling til § 42 fjerde ledd første punktum ble med 39 mot 32 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 20.51.31)

Presidenten: Det voteses så over forslag nr. 1, fra Høyre og Kristelig Folkeparti. Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Fremskrittspartiet og Senterpartiet støtter nå forslaget subsidiært.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Kristelig Folkeparti til § 42 fjerde ledd første punktum bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteses så over resten av § 42 fjerde ledd. Fremskrittspartiet har varslet at de stemmer imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 57 mot 13 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 20.52.14)

Videre var innstillet:

II

I lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp gjøres følgende endringer:

§ 13 første ledd første punktum skal lyde:

I saker etter utlendingsloven har utlending rett til fritt rettsråd uten behovsprøving som bestemt i utlendingsloven § 42 tredje ledd og fjerde ledd første punktum.

§ 19 nr. 4 skal lyde:

4. for utlending i tilfeller som nevnt i lov 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her § 42 første ledd og fjerde ledd annet punktum.

III

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan bestemme at de enkelte bestemmelsene i loven trer i kraft til forskjellig tid.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteses over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det framsatt fem forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Kari Lise Holmberg på vegne av Høyre og Kristelig Folkeparti
  - forslag nr. 2, fra Karin Andersen på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti
  - forslag nr. 3, fra Karin Andersen på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet
  - forslag nr. 4, fra Per Sandberg på vegne av Fremskrittspartiet
  - forslag nr. 5, fra Signe Øye på vegne av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet
- Forslagene nr. 1-4 er inntatt i innstillingen, mens berik-
tignet forslag nr. 5 er omdelt i salen.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med en gjennomgang av alle de konvensjoner Norge er knyttet til, samt en vurdering av hvilke innskrenkninger disse gir i forhold til norske politikeres handlingsfrihet.»

Dette forslaget blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slike vedtak:

A .

L o v

om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. (diskrimineringsloven)

§ 1 Formål

Lovens formål er å fremme likestilling, sikre like muligheter og rettigheter og å hindre diskriminering på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion og livssyn.

§ 2 FNs rasediskrimineringskonvensjon

De forente nasjoners internasjonale konvensjon 21. desember 1965 om avskaffelse av alle former for rasediskriminering skal gjelde som norsk lov. Konvensjonen kunnføres i Norsk Lovtidend på ett originalspråk og i norsk oversettelse.

§ 3 Virkeområde

Loven gjelder på alle samfunnsområder med unntak av familieliv og personlige forhold. Forbudet mot diskriminering på grunn av religion og livssyn, jf. § 4 første ledd, gjelder ikke for handlinger og aktiviteter i regi av tros- og livssynssamfunn og virksomheter med et religiøst eller livssynsmessig formål, dersom handlingene eller aktivitetene er av betydning for gjennomføringen av samfunnets eller virksomhetens religiøse eller livssynsmessige formål. Unntaket i annet punktum gjelder ikke på arbeidslivets område.

Loven gjelder for handlinger foretatt i riket, herunder på Svalbard og Jan Mayen. Den gjelder også på faste og flyttbare installasjoner som benyttes i virksomhet på norsk kontinentalsokkel og på norske skip og luftfartøy.

§ 4 Forbud mot diskriminering

Direkte og indirekte diskriminering på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion eller livssyn er forbudt.

Presidenten: Fremskrittspartiet har varslet at de går imot.

Fremskrittspartiet har for øvrig varslet at de vil gå imot hele loven.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 58 mot 13 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 20.53.59)

Videre var innstillet under § 4:

Med direkte diskriminering menes at en handling eller unnløtelse har som formål eller virkning at personer på grunnlag som nevnt i første ledd blir behandlet dårligere enn andre blir, er blitt eller ville blitt behandlet i en tilsvarende situasjon.

Presidenten: Her foreligger det et avvikende forslag, nr. 5, fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«I lov om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. (diskrimineringsloven) gjøres følgende endringer:

§ 4 annet ledd skal lyde:

Med direkte diskriminering menes at en handling eller unnløtelse har som formål eller virkning at personer eller foretak på grunnlag som nevnt i første ledd blir behandlet dårligere enn andre blir, er blitt eller ville blitt behandlet i tilsvarende situasjon.»

Høyre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil støtte forslaget, Fremskrittspartiet går imot.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet bifaltes med 58 mot 13 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 20.54.39)

Presidenten: Nå når forslaget er vedtatt, erstatter dette innstillingen, som dermed bortfaller.

Videre var innstillet under § 4:

Med indirekte diskriminering menes enhver tilsynelatende nøytral bestemmelse, betingelse, praksis, handling eller unnløtelse som fører til at personer på grunn av forhold som nevnt i første ledd stilles dårligere enn andre i tilsvarende situasjon.

Presidenten: Her foreligger det to avvikende forslag. Det er forslag nr. 1, fra Høyre og Kristelig Folkeparti, og forslag nr. 5, fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet.

Forslag nr. 5 er en rettelse av innstillingens tekst, og saksordføreren har gjort oppmerksom på at i den siste setningen skal det stå «stilt» istedenfor «stilles».

Det votes først over forslag nr. 5, fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, som altså erstatter innstillingen. Forslaget lyder i rettet form:

«§ 4 tredje ledd skal lyde:

Med indirekte diskriminering menes enhver tilsynelatende nøytral bestemmelse, betingelse, praksis, handling eller unnløtelse som fører til at personer eller foretak på grunn av forhold som nevnt i første ledd blir stilt dårligere enn andre i tilsvarende situasjon.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ble med 38 mot 33 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 20.55.43)

Presidenten: Det votes så over forslag nr. 1, fra Høyre og Kristelig Folkeparti til § 4 tredje ledd. Forslaget lyder:

«§ 4 tredje ledd skal lyde:

Med indirekte diskriminering menes enhver tilsynelatende nøytral bestemmelse, betingelse, praksis, handling eller unnløtelse som fører til at personer på grunn av forhold som nevnt i første ledd blir stilt særlig ufordelaktig sammenliknet med andre. Med indirekte diskriminering i arbeidslivet menes enhver tilsynelatende nøytral bestemmelse, betingelse, praksis, hand-

ling eller unnlattelse som faktisk virker slik at en arbeidssøker eller arbeidstaker stilles dårligere enn andre arbeidssøkere eller arbeidstakere på grunn av forhold som nevnt i første ledd.»

Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet støtter nå forslaget subsidiært. Fremskrittspartiet er imot.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Kristelig Folkeparti bifaltes med 58 mot 13 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 20.56.15)

Videre var innstillet:

Forskjellsbehandling som er nødvendig for å oppnå et saklig formål, og som ikke er uforholdsmessig inngripende overfor den eller de som forskjellsbehandles, anses ikke som diskriminering etter loven her.

Det er forbudt å medvirke til brudd på diskrimineringsforbudet i paragrafen her.

§ 5 Forbud mot trakassering

Trakassering på grunnlag som nevnt i § 4 første ledd er forbudt. Med trakassering menes handlinger, unnlattelser eller ytringer som virker eller har til formål å virke krenkende, skremmende, fiendtlig, nedverdiggende eller ydmykende.

Det er forbudt å medvirke til brudd på bestemmelsen i første ledd.

Arbeidsgiver og ledelsen i organisasjoner eller utdanningsinstitusjoner skal innenfor sitt ansvarsområde forebygge og søke å hindre at det skjer trakassering i strid med første ledd.

§ 6 Forbud mot instruks

Det er forbudt å gi instruks om å diskriminere eller trakassere på grunnlag som nevnt i § 4 første ledd. Det er også forbudt å gi instruks om gjengjeldelse i strid med § 9.

Det er forbudt å medvirke til brudd på bestemmelsen i første ledd.

§ 7 Forbud mot å innhente opplysninger ved ansettelser

Arbeidsgiver må ikke i utlysning etter nye arbeidstakere eller på annen måte be om at søkerne skal gi opplysninger om hvordan de stiller seg til religiøse eller kulturelle spørsmål. Arbeidsgiver må heller ikke iverksette tiltak for å innhente slike opplysninger på annen måte.

Forbudet i første ledd gjelder ikke dersom innhenting av opplysninger om hvordan søkerne stiller seg til religiøse eller kulturelle spørsmål er begrunnet i stillingens karakter, eller det inngår i formålet for vedkommende virksomhet å fremme bestemte religiøse eller kulturelle syn og arbeidstakerens stilling vil være av betydning for gjennomføringen av formålet. Dersom slike opplysninger vil bli krevet, må dette angis i utlysningen av stillingen.

Presidenten: Fremskrittspartiet vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 56 mot 13 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 20.56.43)

Videre var innstillet:

§ 8 Aktivitetsplikt

Offentlige myndigheter skal arbeide aktivt og planmessig for å fremme lovens formål.

Arbeidsgivere i offentlig og privat sektor skal arbeide aktivt og planmessig for å fremme lovens formål innenfor sin virksomhet. Aktivitetsplikten omfatter blant annet rekruttering, lønns- og arbeidsvilkår, forfremmelse, utviklingsmuligheter og beskyttelse mot trakassering. Arbeidslivets organisasjoner skal arbeide tilsvarende innenfor sine virkefelt.

Virksomheter som i lov er pålagt å utarbeide årsberetninger, skal i årsberetningen redegjøre for tiltak som er iverksatt eller planlegges for å fremme lovens formål.

Offentlige myndigheter og offentlige virksomheter som ikke har plikt til å utarbeide årsberetning, skal gi tilsvarende redegjørelse i sine årsbudsjetter.

Presidenten: Det er Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet som står bak innstillingen under denne paragraf.

V o t e r i n g s t a v l e n e viste at 40 stemmer ble avgitt for komiteens innstilling og 31 stemmer mot.
(Voteringsutskrift kl. 20.57.11)

Anita Apelthun Sæle (KrF) (frå salen): Nei, det er feil.

Presidenten: Presidenten foreslår at vi tar voteringen om igjen.

Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet står altså bak denne paragrafen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble med 40 mot 31 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 20.58.00)

Videre var innstillet:

§ 9 Positiv særbehandling

Særbehandling som bidrar til å fremme lovens formål, anses ikke som diskriminering etter loven her. Særbehandlingen skal opphøre når formålet med den er oppnådd.

§ 10 Forbud mot gjengjeldelse

Det er forbudt å gjøre bruk av gjengjeldelse overfor noen som har fremmet klage om brudd på bestemmelsene i §§ 4, 5, 6 eller 7, eller som har gitt uttrykk for at klage kan bli fremmet. Dette gjelder ikke dersom klageren har opptrådt grovt uaktsomt.

Første ledd gjelder tilsvarende for vitner.

§ 11 *Bevisbyrde*

Hvis det foreligger omstendigheter som gir grunn til å tro at det har funnet sted brudd på bestemmelsene i §§ 4, 5, 6, 7 eller 9, skal det legges til grunn at brudd har funnet sted, hvis ikke den som er ansvarlig for handlingen, unnlatelsen eller ytringen sannsynliggjør at det likevel ikke har funnet sted slikt brudd.

§ 12 *Arbeidsgivers opplysningsplikt i tilsettingsaker*

Arbeidssøker som mener seg forbigått i strid med § 4 første ledd, kan kreve at arbeidsgiveren skriftlig opplyser om hvilken utdanning, praksis og andre klart konstaterbare kvalifikasjoner for arbeidet den som ble ansatt har.

§ 13 *Organisasjoners adgang til å opptre som fullmektig mv.*

Som fullmektig i forvaltningssak etter loven her kan brukes en organisasjon som helt eller delvis har til formål å arbeide mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv.

Som prosessfullmektig i saker for domstolene etter loven her kan brukes en person utpekt av og med tilknytning til en organisasjon som helt eller delvis har til formål å arbeide mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. Dette gjelder ikke i saker som nevnt i tvistemålsloven § 44 første ledd.

Retten kan nekte å godta en prosessfullmakt hvis det etter rettens skjønn er fare for at prosessfullmektigen ikke har tilstrekkelige kvalifikasjoner til å ivareta partens interesser på en tilfredsstillende måte.

En prosessfullmektig skal ved siden av fullmakt som nevnt i tvistemålsloven § 46 til samme tid fremlegge skriftlig orientering fra organisasjonen om prosessfullmektigens kvalifikasjoner.

§ 14 *Håndheving*

Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda skal med unntak av §§ 14 og 15 føre tilsyn med og medvirke til gjennomføringen av loven her, jf. diskrimineringsombudsloven.

§ 15 *Oppreisning og erstatning*

Den som forsettlig eller uaktsomt opptre i strid med §§ 4, 5 første og annet ledd, 6, 7 eller 9 kan pålegges å betale oppreisning til fornærmede. Oppreisningen fastsettes til det beløp som finnes rimelig under hensyn til partenes forhold og omstendighetene for øvrig.

Arbeidssøker eller arbeidstaker kan kreve oppreisning for overtredelse av §§ 4, 5 første og annet ledd, 6, 7 eller 9 i arbeidslivet uten hensyn til arbeidsgivers skyld. Tilsvarende gjelder for den som søker om å bli, eller som er, medlem eller deltaker i en arbeidstaker-, arbeidsgiver- eller yrkesorganisasjon.

Erstatning for økonomisk tap som følge av brudd på loven her kan kreves etter de alminnelige erstatningsregler.

§ 16 *Straff for grov overtredelse av diskrimineringsforbudet som er begått av flere i fellesskap*

Den som forsettlig i fellesskap med minst to andre personer grovt overtrer eller medvirker til grov overtredelse av §§ 4, 5 eller 6, straffes med bøter eller fengsel inntil tre år. Den som tidligere er ilagt straff for overtredelse av denne bestemmelsen, kan straffes selv om overtredelsen ikke er grov.

Ved vurderingen av om en overtredelse er grov skal det særlig legges vekt på graden av utvist skyld, om overtredelsen er rasistisk motivert, om den har karakter av trakassering, om den innebærer en legemskrenkelse eller alvorlig krenkelse av noens psykiske integritet, om den er egnet til å skape frykt og om den er begått mot en person som er under 18 år.

Før tiltale tas ut for forhold som nevnt i første ledd, skal det vurderes om det vil være tilstrekkelig å ilegge en administrativ reaksjon.

Reglene om bevisbyrde i § 10 kommer ikke til anvendelse ved håndhevingen av denne bestemmelse.

Dersom overtredelsen er ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe, gjelder straffeloven §§ 162c og 60a.

§ 17 *Ikraftsetting*

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Presidenten: Når § 8 er forkastet, blir lovforslagets §§ 9-18 nå §§ 8-17.

Fremskrittspartiet vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 56 mot 14 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 20.58.32)

Videre var innstillet:

§ 18 *Endringer i andre lover*

Med virkning fra lovens ikrafttredelse gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov gjøres følgende endringer:

§ 135a skal lyde:

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt offentlig setter frem en diskriminerende eller hatefull ytring, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 år. Likt med en offentlig frem satt ytring, jf. § 7 nr. 2, regnes en ytring når den er satt frem slik at den er egnet til å nå et større antall personer. Som ytring regnes også bruk av symboler. Medvirking straffes på samme måte.

Med diskriminerende eller hatefull ytring menes det å true eller forhåne noen, eller fremme hat, forfølgelse eller ringeakt overfor noen på grunn av deres

- a) hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse,
- b) religion eller livssyn, eller
- c) homofile legning, leveform eller orientering.

Presidenten: Presidenten gjør oppmerksom på at denne paragrafen nå blir § 17.

Her foreligger det et avvikende forslag, nr. 3, fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet. Forslaget vedrører første ledd og andre ledd bokstav d. Forslaget lyder:

«Straffeloven § 135a første ledd skal lyde:

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt offentlig setter frem en diskriminerende eller hateful full ytring, straffes med bøter eller fengsel i inntil 2 år.

Straffeloven § 135 bokstav d skal lyde:
d) funksjonshemming.»

Det voteres først over forslaget, og deretter over innstillingen.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ble med 53 mot 18 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 20.59.23)

Presidenten: Det voteres så over innstillingens § 135a. Fremskrittspartiet er imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 57 mot 13 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 20.59.48)

Videre var innstillet:

§ 349a første ledd skal lyde:

Med bøter eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som i ervervsmessig eller liknende virksomhet, på grunn av en persons *religion eller livssyn, hudfarge* eller nasjonale eller etniske opprinnelse nekter ham varer eller tjenester på de vilkår som gjelder for andre. På samme måte straffes den som i slik virksomhet nekter en person varer eller tjenester som nevnt på grunn av hans homofile legning, leveform eller orientering.

Presidenten: Her foreligger det et avvikende forslag, nr. 3, fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Straffeloven § 349a første ledd første punktum skal lyde:

Med bøter eller fengsel i inntil 6 måneder straffes den som i ervervsmessig eller lignende virksomhet på grunn av en persons religion eller livssyn, funksjonshemming, hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse nekter ham varer eller tjenester på de vilkår som gjelder for andre.»

Det voteres først over forslaget, og deretter over innstillingen.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ble med 57 mot 14 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 21.00.28)

Presidenten: Det voteres så over innstillingen til § 349 a første ledd.

Fremskrittspartiet er imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 57 mot 13 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 21.00.51)

Videre var innstillet:

2. I lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø m.v. gjøres følgende endringer:

§ 54B nr. 1 skal lyde:

Direkte og indirekte forskjellsbehandling på grunn av kjønn, religion, livssyn, *etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk*, politisk syn, medlemskap i arbeidstakerorganisasjon, seksuell orientering, funksjonshemming eller alder er forbudt.

§ 54B nytt nr. 3 skal lyde:

Ved forskjellsbehandling på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion eller livssyn gjelder diskrimineringsloven.

Presidenten: Fremskrittspartiet er imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes mot 58 mot 13 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 21.01.27)

Videre var innstillet:

§ 54D nr. 4 skal lyde:

Arbeidsgiveren kan ved ansettelse innhente opplysninger om hvordan søkerne stiller seg til *politiske spørsmål* eller om de er medlemmer av lønntakerorganisasjoner dersom slike opplysninger er begrunnet i stillingens karakter eller dersom det inngår i formålet for vedkommende arbeidsgivers virksomhet å fremme bestemte *politiske syn* og stillingen er av betydning for gjennomføringen av formålet. Tilsvarende skal gjelde opplysninger om søkerens eventuelle homofile legning eller homofile samlivsform. I tilfelle slike opplysninger vil bli krevet, må dette angis i utlysningen av stillingen.

Presidenten: Her foreligger det et avvikende forslag, nr. 2, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Arbeidsmiljøloven § 54D nr. 4 skal lyde:

4. Arbeidsgiveren må ikke i utlysningen etter nye arbeidstakere eller på annen måte kreve at søkerne skal gi opplysninger om hvordan de stiller seg til politiske, religiøse eller kulturelle spørsmål, eller om de er medlemmer av lønntakerorganisasjoner. Tilsvarende forbud skal gjelde opplysninger om søkerens seksu-

elle orientering eller samlivsform. Arbeidsgiveren må heller ikke iverksette tiltak for å innhente slike opplysninger på annen måte. Disse bestemmelser gjelder ikke dersom slike opplysninger er begrunnet i unntaket fra forbudet mot forskjellsbehandling i § 54 D nr. 1. I tilfelle slike opplysninger vil bli krevet, må dette angis i utlysningen av stillingen.

Arbeidsmiljøloven § 54D nr. 5 oppheves.

§ 54D nr. 6 blir nr. 5.»

Det voteres først over forslaget, og deretter over innstillingen.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 44 mot 27 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.02.00)

Presidenten: Det voteres så over innstillingens § 54 D nr. 4.

Fremskrittspartiet vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 57 mot 13 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 21.02.23)

Videre var innstillet:

3. I lov 23. mai 1997 nr. 31 om eierseksjoner skal § 3a lyde:

Forbud mot diskriminering

I vedtektene kan det ikke settes vilkår for å være sameier som tar hensyn til *etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion eller livssyn*. Slike omstendigheter kan ikke regnes som saklig grunn til å nekte godkjenning av en sameier eller bruker av eiendommen eller tillegges vekt ved bruk av eventuell forkjøpsrett. *Ved slik diskriminering gjelder diskrimineringsloven.*

I vedtektene kan det heller ikke settes vilkår for å være sameier som tar hensyn til homofil legning, leveform eller orientering. Slike omstendigheter kan ikke regnes som saklig grunn til å nekte godkjenning av en sameier eller bruker av eiendommen eller tillegges vekt ved bruk av eventuell forkjøpsrett.

Hvis det foreligger omstendigheter som gir grunn til å tro at det har funnet sted diskriminering i strid med *annet ledd*, skal slik diskriminering anses som bevist, med mindre den som har utført handlingen sannsynliggjør at *diskriminering* likevel ikke har funnet *sted*.

Om erstatningsansvar for ulovlig diskriminering *etter annet ledd* gjelder vanlige erstatningsregler.

Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda skal føre tilsyn med og medvirke til gjennomføringen av annet ledd, jf. diskrimineringsombudsloven.

4. I lov 29. mars 1999 nr. 17 om husleieavtaler skal § 1-8 lyde:

Forbud mot diskriminering

Ved utleie av husrom kan det ikke tas hensyn til *etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion eller livssyn*. Slike omstendigheter kan ikke regnes som saklig grunn til å nekte opptak i husstand, framleie, personsskifte eller tillegges vekt ved opphør av leieforholdet. *Ved slik diskriminering gjelder diskrimineringsloven.*

Ved utleie av husrom kan det heller ikke tas hensyn til homofil legning, leveform eller orientering. Slike omstendigheter kan ikke regnes som saklig grunn til å nekte opptak i husstand, framleie, personsskifte eller tillegges vekt ved opphør av leieforholdet.

Hvis det foreligger omstendigheter som gir grunn til å tro at det har funnet sted diskriminering i strid med *annet ledd*, skal slik diskriminering anses som bevist, med mindre den som har utført handlingen sannsynliggjør at *diskriminering* likevel ikke har funnet *sted*.

Om erstatningsansvar for ulovlig diskriminering *etter annet ledd* gjelder vanlige erstatningsregler.

Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda skal føre tilsyn med og medvirke til gjennomføringen av annet ledd, jf. diskrimineringsombudsloven.

5. I lov 6. juni 2003 nr. 38 om bustadbyggjelag skal § 1-4 lyde:

Forbud mot diskriminering

(1) I vedtektene kan det ikkje setjast vilkår for å vere andelseigar som tek omsyn til *etnisitet, nasjonalt opphav, avstamning, hudfarge, språk, religion eller livssyn*. Slike omstende kan ikkje reknast som sakleg grunn til å nekte godkjenning av ein andelseigar eller ha vekt ved tildeling av bustad. *Ved slik diskriminering gjeld diskrimineringsloven.*

(2) *I vedtektene kan det heller ikkje setjast vilkår for å vere andelseigar som tek omsyn til homofil legning, leveform eller orientering. Slike omstende kan ikkje reknast som sakleg grunn til å nekte godkjenning av ein andelseigar eller ha vekt ved tildeling av bustad.*

(3) Dersom det ligg føre omstende som gir grunn til å tru at det har funne stad diskriminering i strid med *andre ledd*, skal slik diskriminering leggjast til grunn som bevist, om ikkje den som har utført handlinga gjer det sannsynleg at *diskriminering* likevel ikkje har funne *stad*.

(4) Om skadebotansvar for ulovleg diskriminering *etter andre ledd* gjeld vanlege skadebotreglar.

(5) *Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda skal føre tilsyn med og medvirke til gjennomføring av andre ledd, jf. diskrimineringsombudsloven.*

6. I lov 6. juni 2003 nr. 39 om burettslag skal § 1-5 lyde: Forbud mot diskriminering

(1) I vedtektene kan det ikkje setjast vilkår for å vere andelseigar som tek omsyn til *etnisitet, nasjonalt opphav, avstamning, hudfarge, språk, religion eller livssyn*. Slike omstende kan ikkje reknast som sakleg grunn til å nekte godkjenning av ein andelseigar eller brukar eller ha vekt ved bruk av forkjøpsrett. *Ved slik diskriminering gjeld diskrimineringsloven.*

(2) I vedtektene kan det heller ikke setjast vilkår for å vere andelseigar som tek omsyn til homofil legning, leveform eller orientering. Slike omstende kan ikkje reknast som sakleg grunn til å nekte godkjenning av ein andelseigar eller brukar eller ha vekt ved bruk av forkjøpsrett.

(3) Dersom det ligg føre omstende som gir grunn til å tru at det har funne stad diskriminering i strid med andre ledd, skal slik diskriminering leggjast til grunn som bevist, med mindre den som har utført handlinga gjer det sannsynleg at diskriminering likevel ikkje har funne stad.

(4) Om skadebotansvar for ulovleg diskriminering etter andre ledd gjeld vanlege skadebotreglar.

(5) Likestillings- og diskrimineringsombodet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda skal føre tilsyn med og medverke til gjennomføring av andre ledd, jf. diskrimineringsombudsloven.

Presidenten: Fremskrittspartiet har varslet at de er imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 57 mot 13 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 21.02.45)

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes med 57 mot 13 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 21.03.07)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Videre var innstillet:

B.

Stortinget ber Regjeringen inkorporere De forente nasjoners internasjonale konvensjon 21. desember 1965 om avskaffelse av alle former for rasediskriminering i menneskerettsloven av 1999, og at konvensjonen skal gis samme forrang som de andre kjernekonvensjoner som pr. i dag er inkorporert på denne måten.

C.

Stortinget ber Regjeringen igangsette arbeid med å utrede en helhetlig diskrimineringslov i tråd med internasjonale forpliktelser og vernet i EMK artikkel 14 og FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheters artikkel 26.

D.

Stortinget ber Regjeringen utrede og legge fram nødvendige endringer i ordningen med fri rettshjelp knyttet til antidiskrimineringslovverket, slik at det ikke oppstår rettstap som følge av svak personlig økonomi.

Presidenten: B, C og D blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten er det satt fram 11 forslag.

Det er

- forslag nr. 1, fra Karita Bekkemellem Orheim på vegne av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet
- forslagene nr. 2 og 3, fra Arne Sortevik på vegne av Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, representanten Ursula Evje og representanten Jan Simonsen
- forslagene nr. 4–11, fra Arne Sortevik på vegne av Fremskrittspartiet, representanten Ursula Evje og representanten Jan Simonsen

Forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, representanten Ursula Evje og representanten Jan Simonsen, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen i statsbudsjettet for 2006 å foreslå en kostnadsnorm som er prisjustert med utgangspunkt i kostnadsnormen vedtatt for 2002.»

Forslag nr. 7, fra Fremskrittspartiet, representanten Ursula Evje og representanten Simonsen, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen på egnet måte komme tilbake til Stortinget med en vurdering av innføring av valutakompensasjon på utdanningsstøtte til livsopphold for norske studenter i utlandet.»

Forslag nr. 8, fra Fremskrittspartiet, representanten Ursula Evje og representanten Jan Simonsen, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen vurdere en ordning med fastsetting av utdanningsstøtte over flere år – for eksempel 5 år – for å sikre bedre forutsigbarhet i rammebetingelsene for de som søker høyere utdanning.»

Forslag nr. 9, fra Fremskrittspartiet, representanten Ursula Evje og representanten Jan Simonsen, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen innføre en generell låneadgang i Lånekassen for elever i videregående skole med samme stipendordning som for høyere utdanning.»

Forslag nr. 10, fra Fremskrittspartiet, representanten Ursula Evje og representanten Jan Simonsen, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem sak om overgang til en ordning der renten på studielån settes lik renten i det langsiktige kredittmarked.»

Forslag nr. 11, fra Fremskrittspartiet, representanten Ursula Evje og representanten Jan Simonsen, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen på egnet måte komme tilbake til Stortinget med en vurdering av hvordan midlene avsatt i Lånekassens grunnfond på andre måter kan brukes til styrking/forbedring av finansieringsordningene for utdanningssøkende.»

Disse forslagene blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slike vedtak:

L o v
om utdanningsstøtte

Kapittel I Formål og virkeområde

§ 1 Formål

- Utdanningsstøtteordningens formål er å bidra til
- like muligheter til utdanning uavhengig av geografiske forhold, alder, kjønn, funksjonsdyktighet, økonomiske og sosiale forhold
  - å sikre samfunnet og arbeidslivet tilgang på kompetanse
  - at utdanningen skjer under tilfredsstillende arbeidsforhold, slik at studiarbeidet kan bli effektivt.

§ 2 Rettigheter

Søkere som fyller vilkårene i denne loven og forskrift gitt i medhold av loven, har rett til utdanningsstøtte.

§ 3 Virkeområde

Loven gjelder for utdanning i Norge, herunder Svalbard såfremt ikke annet følger av forskrift gitt av Kongen. Det kan også gis støtte til utdanning i utlandet dersom utdanningen er godkjent etter § 4.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet under § 3:

Loven gjelder for norske statsborgere og EØS- borgere som har arbeidstilknytning til Norge. Loven gjelder også for utenlandske statsborgere som på grunn av arbeid, utdanning, ekteskap, slektskap eller andre forhold har en særlig tilknytning til Norge, eller som har kommet til landet av politiske eller humanitære grunner, eller som deltar i særskilte utdanningsprogram som er godkjent av departementet.

Presidenten: Her foreligger det et avvikende forslag, nr. 4, fra Fremskrittspartiet, representanten Ursula Evje og representanten Jan Simonsen.

Forslaget lyder:

«§ 3 annet ledd skal lyde:

Loven gjelder for norske statsborgere.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet, representanten Ursula Evje og representanten Jan Simonsen bifaltes innstillingen med 57 mot 14 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 21.04.50)

Videre var innstillet under § 3:

Departementet gir forskrifter om hvem som er omfattet av utdanningsstøtteordningene.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet.

Kapittel II Tildeling av utdanningsstøtte

§ 4 Utdanning det gis støtte til

Det gis utdanningsstøtte bare til en utdanning som er godkjent for utdanningsstøtte. Vedtak om godkjenning for utdanningsstøtte fattes av departementet eller den departementet bestemmer.

Departementet gir forskrifter om vilkår for godkjenningen.

Presidenten: Her foreligger det et avvikende forslag, nr. 5, fra Fremskrittspartiet, representanten Ursula Evje og representanten Jan Simonsen.

Forslaget lyder:

«§ 4 skal lyde:

Det gis utdanningsstøtte bare til en utdanning som er godkjent for utdanningsstøtte. Vedtak om godkjenning for utdanningsstøtte fattes av departementet etter innstilling fra NOKUT.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet, representanten Ursula Evje og representanten Jan Simonsen bifaltes innstillingen med 56 mot 14 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 21.05.29)

Videre var innstillet:

§ 5 Støtteformer

Utdanningsstøtte kan gis som stipend og lån. Rentefrittak under utdanning kan også regnes som utdanningsstøtte.

Stortinget fastsetter utdanningsstøtten og hvor stor del som skal gis som stipend, samt kostnadsnorm og satser for støtte til livsopphold.

Departementet gir forskrifter om tildeling av utdanningsstøtte, herunder om krav om opptak og rett til å gå opp til eksamen, faglige krav, grenser for hvor mange år støtte kan tildeles, søknadsfrister og aldersgrenser.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det skal så votes over forslag nr. 6, fra Fremskrittspartiet, representanten Ursula Evje og representanten Jan Simonsen, som gjelder nytt fjerde ledd til § 5. Forslaget lyder:

«§ 5 nytt fjerde ledd skal lyde:

Utdanningsstøtten reguleres årlig med samme beløp som Folketrygdens grunnbeløp.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet, representanten Ursula Evje og representanten Jan Simonsen ble med 53 mot 18 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.06.05)

Videre var innstillet:

§ 6 Andre ytelser

I tillegg til støtte til livsopphold kan det gis stipend og/eller lån til andre utgifter i forbindelse med utdanningen, herunder skolepenger og reisestøtte. Det kan også gis støtte til utgifter til forsørgelse, omgjøring av lån til stipend ved fødsel eller sykdom, stipend til flyktning, eller annen støtte til særskilte grupper.

Departementet gir forskrifter om vilkår for å motta støtte som nevnt i første ledd.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 7 Behovsprøving

Utdanningsstøtten kan behovsprøves mot økonomien til søkeren, søkerens ektefelle eller samboer og søkerens forsørgere. Steforeldre likestilles med biologiske foreldre når det gjelder forsørgelse.

Utdanningsstøtten kan falle bort eller reduseres dersom søkeren får støtte gjennom andre støtteordninger.

Departementet gir forskrifter om behovsprøving, herunder beløpsgrenser og hvilke grupper behovsprøvingen skal gjelde for.

Presidenten: Her har Fremskrittspartiet signalisert at de vil gå imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 57 mot 14 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 21.06.34)

Videre var innstillet:

Kapittel III Tilbakebetaling

§ 8 Tilbakebetaling

Det skal fastsettes en tilbakebetalingsplan for den enkelte låntaker.

Samlet tilbakebetalingstid regnet fra det tidspunkt lånet blir rentebærende skal som regel ikke være lengre enn 20 år.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet under § 8:

Låntaker kan belastes gebyr ved utsending av terminvarsel, samt gebyrer ved for sen betaling. Låntaker kan i tillegg belastes gebyrer og kostnader i forbindelse med innkreving av utdanningslån.

Presidenten: Her foreligger det et avvikende forslag, nr. 2, fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, representanten Ursula Evje og representanten Jan Simonsen. Forslaget lyder:

«§ 8 tredje ledd skal lyde:

Låntaker kan belastes faktiske kostnader ved utsending av terminvarsel, samt gebyrer ved for sen betaling. Låntaker kan i tillegg belastes gebyrer og kostnader i forbindelse med innkreving av utdanningslån.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, representanten Ursula Evje og representanten Jan Simonsen bifaltes innstillingen med 47 mot 24 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 21.07.18)

Videre var innstillet:

Det kan gis utsettelse med betaling av hele terminbeløp i inntil 3 år eller inntil 6 år ved utsettelse av halve terminbeløp. Det kan gis rentefritak i forbindelse med videre utdanning, militærtjeneste, sykdom, arbeidsledighet eller omsorgsforpliktelser når låntakers inntekt er under fastsatte grenser, eller hvor andre forhold gjør at innkreving av renter vil virke urimelig.

Departementet gir forskrifter om tilbakebetaling av lån, blant annet om satser og gebyrer, rentefritak og utsettelse av betaling av terminbeløp.

§ 9 Renter

Det regnes renter av lånet når utdanningen er avsluttet eller avbrutt eller når låntakeren ikke lenger mottar støtte fra Statens lånekasse for utdanning (Lånekassen).

Renter regnes etter regler fastsatt av Stortinget. Departementet gir utfyllende forskrifter om fastsettelse av rente.

§ 10 Ettergivelse

Gjelden ettergis ved låntakers død.

Gjelden ettergis, helt eller delvis, når det finnes rimelig på grunn av uførhet eller langvarig sykdom.

Gjelden kan ettergis, helt eller delvis, etter rammer fastsatt av Stortinget, når låntaker er bosatt i og utøver et yrke i Finnmark eller andre bestemte deler av landet.

Dersom grunnlaget for ettergivelse er falt bort og det ikke er gått mer enn ti år siden vedtaket ble fattet, kan gjelden reaktiveres.

Departementet gir forskrifter med nærmere vilkår for ettergivelse av gjeld og reaktivering av gjeld.

§ 11 Tvangsgrunnlag for utlegg

Krav på tilbakebetaling av utdanningsstøtte er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 12 Særnamsmannsmyndighet

Når Statens innkrevingsentral er pålagt å inndrive krav som nevnt i § 11, kan den inndrive kravet ved trekk i lønn og andre lignende ytelser etter reglene i dekningsloven § 2-7. Innkrevingsentralen kan også inndrive kravene ved å stifte utleggspant for kravet dersom panteretten kan gis rettsvern ved registrering i et register eller ved underretning til en tredjeperson, jf. panteloven kapittel 5, og utleggsforretningen kan holdes på Innkrevingsentralens kontor etter tvangsfullbyrdsloven § 7-9 første ledd.

§ 13 Overføring av fordringer til Statens innkrevingsentral

Ved vedvarende og grovt mislighold kan låntakers gjeld bli overført til Statens innkrevingsentral. En overføring av kravet til Statens innkrevingsentral medfører tap av rettigheter gitt i eller i medhold av denne lov.

§ 14 Gjeldsordninger og ettergivelse av fordringer

Lånekassen og Statens innkrevingsentral kan delta i forhandlinger om gjeldsordninger etter gjeldsordningsloven, samt delta i utenrettslige gjeldsforhandlinger.

Lån, renter og omkostninger kan ettergis i den utstrekning de ikke anses mulig å inndrive.

Vedtak etter første og annet ledd kan ikke påklages etter forvaltningslovens regler.

Departementet gir forskrifter om arbeidsdelingen mellom Lånekassen og Statens innkrevingsentral, utøvelse av skjønn ved ettergivelse av lån, renter og omkostninger og om vilkår for gjeldsforhandlinger.

§ 15 Tap av rettigheter

Søker eller låntaker som forsettlig eller uaktsomt har gitt uriktige opplysninger eller unnlatt å gi opplysninger, og av den grunn har mottatt eller forsøkt å motta støtte vedkommende ikke hadde rett til, kan helt eller delvis miste rettigheter gitt i eller i medhold av denne lov.

Låntaker som misligholder sin betalingsplikt, kan helt eller delvis miste rettigheter gitt i eller i medhold av denne lov.

Departementet gir forskrift om grunnlaget for tap av rettigheter.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det vil så bli votert over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, som gjelder nytt første ledd til § 16. Forslaget lyder:

«§ 16 nytt første ledd skal lyde:

Lånekassen ledes av et styre på fem medlemmer med personlige varamedlemmer. Styret oppnevnes av Kongen for inntil 3 år. Kongen fastsetter hvem som

skal være leder og nestleder i styret. Styret er vedtaksført når minst tre medlemmer er til stede.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ble med 37 mot 34 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 21.07.59)

Videre var innstillet:

Kapittel IV Administrasjon

§ 16 Statens lånekasse for utdanning

Lånekassen forvalter utdanningsstøtten i samsvar med bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne lov. Lånekassen er underlagt departementet.

§ 17 Statens innkrevingsentral

Statens innkrevingsentral kan forvalte deler av regelverket om tilbakebetaling etter denne lov med forskrifter. For saker Statens innkrevingsentral behandler etter denne lov, har departementet instruksjonsmyndighet.

§ 18 Klagenemnd

Departementet oppnevner en klagenemnd som er klageinstans for enkeltvedtak etter denne loven, herunder vedtak om tildeling av utdanningsstøtte, forrentning og tilbakebetaling. Klagenemnda skal også behandle klager over vedtak om tilskudd til dekning av skolepenger til elever ved utenlandske eller internasjonale videregående skoler.

Klagenemnda har tre medlemmer med personlige varamedlemmer som oppnevnes for inntil tre år. Departementet fastsetter hvem som skal være leder og nestleder i klagenemnda. Lånekassens administrasjon er sekretariat for klagenemnda.

For tjenestemannssaker og klager etter lov om offentlighet i forvaltningen, er departementet klageinstans.

§ 19 Regnskap, revisjon og kontroll

Departementet fører tilsyn med Lånekassen og med Statens innkrevingsentral for de saker som behandles etter denne lov. Lånekassen sender hvert år etter departementets nærmere bestemmelser rapport og regnskap for foregående år. Riksrevisjonen reviderer Lånekassens regnskap og forvaltning.

Kapittel V Andre bestemmelser

§ 20 Finansiering

Utdanningsstøtteordninger etter denne lov, utgiftene ved ettergivelse av lån, og avskrivning for tap på fordringer finansieres ved midler bevilget over det årlige statsbudsjett og innlån fra staten.

§ 21 Krav til medvirkning

Norske undervisningsinstitusjoner med personer som er berettiget til utdanningsstøtte, plikter å medvirke til gjennomføringen av ordningene i samsvar med nærmere bestemmelser som blir gitt av departementet og Lånekassen.

§ 22 Minstebeløp

Det kan settes en minstegrense for utbetaling av beløp som søkeren eller låntakeren ellers er berettiget til. Ved tildeling av støtte kan grensen være inntil kr 50 per måned i lån, og inntil kr 20 per måned i stipend. For annen utbetaling eller godskriving kan grensen settes inntil kr 50.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 23 Innhenting av opplysninger fra andre

Lånekassen kan innhente opplysninger om en søker eller låntaker, og om en søkers eller låntakers ektefelle, samboer og forsørger.

Opplysningene kan innhentes fra offentlige myndigheter og offentlige registre. For søkere eller låntakere kan opplysninger i tillegg hentes inn fra offentlige og private utdanningsinstitusjoner.

Opplysningene som innhentes etter første og annet ledd må ha betydning for søkerens eller låntakerens rettigheter eller plikter fastsatt i eller i medhold av denne lov.

Fra utdanningsinstitusjonene kan Lånekassen innhente opplysninger om studentstatus og faglig progresjon. Dette gjelder også for dem som ikke er søkere eller låntakere i Lånekassen.

Lånekassen kan innhente opplysninger om søkerens kontonummer fra Skatteetaten eller med søkerens samtykke fra et privat register. Opplysninger om kontonummer kan bare benyttes i forbindelse med utbetaling av utdanningsstøtte.

Lånekassen skal gis nødvendige opplysninger uhindret av taushetsplikt. Opplysningene kan innhentes elektronisk.

Departementet gir forskrifter om hvilke institusjoner opplysninger kan innhentes fra samt om oppbevaring og sletting av opplysninger.

Presidenten: Her har Fremskrittspartiet varslet at de ønsker å stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 57 mot 14 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 21.08.38)

Videre var innstillet:

§ 24 Ikraftsetting

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

§ 25 Opphevelse av andre lover

Fra lovens ikraftsetting oppheves lov av 26. april 1985 nr. 21 om utdanningsstøtte til elever og studenter.

§ 26 Overgangsregler

For låntakere som har lån fra før 1. juli 1985 regnes det ikke renter av rentegjeld som er opparbeidet før 1. januar 1990. Departementet kan for øvrig fastsette nødvendige overgangsbestemmelser.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Videre var innstillet:

B.

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med en egen sak vedrørende organisering og finansiering av ulike former for videregående opplæring i utlandet. Det forutsettes at saken også omhandler studietur for 10. trinn i grunnskolen.

Presidenten: B blir i samsvar med § 30 fjerde ledd i Stortingets forretningsorden å sende Stortinget.

S a k n r . 5

Referat

1. (101) Lagtingets presidentskap melder at Lagtinget har antatt Odelstingets vedtak til
  1. lov om supplerende stønad til personar med kort butid i Noreg (Besl. O. nr. 49 (2004-2005))
  2. lov om endringer i lov 21. desember 2000 nr. 105 om opplysningsplikt og angrerett mv. ved fjernsalg og salg utenfor fast utsalgssted (angrerettloven) mv. (Besl. O. nr. 50 (2004-2005))
  3. lov om innkreving av underholdsbidrag mv. (bidragsinnkrevingsloven) (Besl. O. nr. 51 (2004-2005))
  4. lov om endringer i utlendingsloven (menneskesmugling m.m.) (Besl. O. nr. 52 (2004-2005))
  5. lov om endring i lov 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven) (Besl. O. nr. 53 (2004-2005))
  6. lov om endringar i lov 28. juni 2002 nr. 57 om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgloven) (Besl. O. nr. 54 (2004-2005))

7. lov om skogbruk (skogbrukslova) (Besl. O. nr. 55 (2004-2005))
8. lov om endring i lov 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold (Besl. O. nr. 56 (2004-2005))
9. lov om endringer i lov 18. mai 1990 nr. 11 om stadnamn m.m. (Besl. O. nr. 57 (2004-2005))
10. lov om endringer i lov 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke (Besl. O. nr. 58 (2004-2005))
11. lov om endring i lov 13. juni 1969 nr. 25 om trdomssamfunn og ymist anna (Besl. O. nr. 59 (2004-2005))
– og at lovvedtakene er sendt Kongen.
2. (102) Statsministerens kontor melder at
  1. lov om endringer i lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp m.m. (Besl. O. nr. 41 (2004-2005))
  2. lov om endringer i lov 28. juni 2002 nr. 57 om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyrer (valgloven) (Besl. O. nr. 54 (2004-2005))
3. lov om endring i lov 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven) (Besl. O. nr. 53 (2004-2005))
– er sanksjonert under 15. april 2005
Enst.: Nr. 1 og 2 vedlegges protokollen.
3. (103) Lov om endringer i lov 4. desember 1992 nr. 127 om kringkasting. Endra sanksjonsreglar mv. (Ot.prp. nr. 76 (2004-2005))
Enst.: Sendes familie-, kultur- og administrasjonskomiteen.
4. (104) Lov om endringer i lov 15. juni 2001 nr. 81 om elektronisk signatur og andre lover (Ot.prp. nr. 74 (2004-2005))
5. (105) Lov om endringer i lov 9. juni 1972 nr. 31 om reinbeiting i henhold til konvensjon av 9. februar 1972 mellom Norge og Sverige om reinbeite (Ot.prp. nr. 75 (2004-2005))
Enst.: Nr. 4 og 5 sendes næringskomiteen.

Møtet hevet kl. 21.10.
